

Organisert kriminalitet i Mexico

Implikasjoner for stat og demokrati

Kaja Hundvin

Masteroppgåve i statsvitenskap
Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2011

Organisert kriminalitet i Mexico

Implikasjoner for stat og demokrati

© Kaja Hundvin

2011

Organisert kriminalitet i Mexico. Implikasjonar for stat og demokrati

Kaja Hundvin

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Oslo Kopisten

Samandrag

Då partiet PAN vant presidentvalet i år 2000 var det eit viktig steg i meir demokratisk retning for Mexico, og det markerte slutten på over 70 år med autoritært styre under partiet PRI.

Samstundes som Mexico har utvikla seg i meir demokratisk retning, har valdsbruken blant dei organiserte kriminelle i landet auka faretrugande. Då Felipe Calderón tok over som president i 2006 erklærte han krig mot narkotikakartella, og etter dette har valdsbruken nærmast eksplodert. I dag framstår dei delane av Mexico der narkotikakartella herjar som verst nærmast som krigssonar.

Denne oppgåva tek for seg konsekvensane av den organiserte kriminalitet på den mexicanske staten si styringsevne og for den demokratiske konsolideringa. Oppgåva finn at den organiserte kriminalitet utgjer ein alvorleg utfordring til staten sitt valdsmonopol, men at organisert kriminalitet ikkje er i ferd med å nedkjempa eller overta statsapparatet. Vidare finn oppgåva at organisert kriminalitet hemmar konsolideringa av det mexicanske demokratiet gjennom å hindre implementeringa av ytringsfridomen og rettsstaten.

Forvitringa av PRI si sentraliserte statsmakt er mykje av forklaringa til den stadig aukande og meir brutale valdsbruken blant narkotikakartella. Under PRI var kartella inkorporerte i den korporative statsstrukturen, og såleis underlagt ein viss grad av sosial kontroll. Den politiske liberaliseringa og den demokratiske pluraliseringa har forstyrra balansen som tidlegare eksisterte mellom staten og den organiserte kriminaliteten, og dei spelereglane som statlege aktørar så vel som organiserte kriminelle tidlegare forholdt seg til er vekke. Dette har verka destabiliserande på narkotikakartella, og for å overleve slåss mot kvarandre så vel som mot staten. Mangelen på spelereglar og klare haldepunkt gjer at dei stadig må overgå kvarandre i brutalitet og omfang av valdsbruk.

Forord

Først og fremst vil eg takka rettleiaren min Morten Bøås for svært konkrete og konstruktive tips og råd, dine tilbakemeldingar har vore ekstremt hjelpsame og har gjort arbeidet med oppgåva mykje lettare. Eg er også svært takksam for lesesalsplassen på FAFO, det har vore veldig givande å skrive oppgåve i eit så inspirerande fagmiljø. Spesielt takk til forskarane på CSR-gruppa for gode tilbakemeldingar og oppmuntring undervegs!

”Det trengs ein landsby for å oppdra eit barn”, heiter det. I tillegg trengs det ein lesesal og ein vennegjeng beståande av inspirerande, dyktige og oppmuntrande menneske for å få levert ei masteroppgåve. Eg har vore så heldig å ha to slike lesesalar undervegs i denne prosessen; lesesal 804 på Blindern og lesesalen på FAFO. Takk! Vidare vil eg retta ein stor takk til Åsne for uvurderleg hjelp med språk og struktur.

Sist, men ikkje minst; mamma og pappa. Ein ting er forbetringa av dei økonomiske rammevilkåra rundt oppgåveskrivinga, ein annan ting er den støtta og oppmuntringa eg har fått heimefrå, alltid. Eg kunne ikkje bedt om betre foreldre. Tusen takk, eg håpar de forstår at utan dykk hadde denne oppgåva aldri vorte levert.

Eventuelle feil og manglar står eg sjølv ansvarleg for.

Antall ord: 30 598

Oslo, juli 2011

Kaja Hundvin

Innholdsregister

1	Demokratisering og narkotikakrig i Mexico	1
1.1	Fokus og utgangspunkt for problemstillinga	2
1.2	Bakgrunn	3
1.2.1	Eksterne faktorar	4
1.2.2	Interne faktorar	5
1.3	Teoretisk utgangspunkt: staten og demokratisering	6
1.3.1	Mexico, - ein “failing state?”	6
1.3.2	Teoriar om staten.....	8
1.3.3	Demokratisering og konsolidering av demokratiet	9
1.4	Metodologisk rammeverk.....	11
1.4.1	Forskningsdesign.....	12
1.4.2	Validitet og reliabilitet	13
1.5	Oversikt over oppgåva.....	15
2	Historisk perspektiv: Den politiske utviklinga i Mexico	17
2.1	Den politiske utviklinga sidan Den mexicanske revolusjonen.....	17
2.2	Autoritært styre under PRI	18
2.2.1	Økonomisk krise og minkande oppslutning.....	19
2.2.2	PAN kjem til makta.....	21
2.3	Framveksten av organisert kriminalitet i Mexico.....	22
2.3.1	Forbodstid og oppblomstring av organisert kriminalitet.....	23
2.3.2	Auka forbruk av narkotika i USA	23
2.3.3	Narkotikakartella i Mexico.....	24
2.4	Calderón og krigen mot narkotika	27
3	Teoretisk tilnærming: stat og demokratisering.....	29
3.1	Staten	29
3.1.1	Grunnleggjande eigenskapar ved staten	30
3.1.2	Mexico, - ein”failing state”?	33
3.2	Transisjon til demokrati og demokratisk konsolidering	36
3.2.1	Demokratidefinisjon.....	36
3.2.2	Valdsbruk under transisjon til demokrati	37
3.2.3	Demokratisk konsolidering	38

3.3	Konklusjon.....	41
4	Organisert kriminalitet og valdsmonopolet til staten	44
4.1	Staten: Valdsmonopolet knytt til territorialitet	44
4.2	Kor omfattande er valdsbruken?.....	45
4.2.1	Eskalerande valdsbruk.....	45
4.2.2	Regionalt konsentrert vald	46
4.2.3	Narkotikakartella som utfordrar til staten sitt maktapparat.....	48
4.3	Kven vert råka av valden?	49
4.3.1	Forvitring av den sosiale kontrollen gjev sivile ofre.....	50
4.3.2	Sårbare grupper	50
4.3.3	Statlege aktørar.....	51
4.4	Kva form har valden?	52
4.4.1	Det kommunikative aspektet ved valden	52
4.4.2	Los Zetas og la Familia Michoacana - ei nivåheving blant narkotikakartella ...	53
4.5	Kva er motivasjonen bak valdsbruken?.....	54
4.5.1	Kamp om territorium og smuglarruter	55
4.5.2	Manglande spelereglar	55
5	Implikasjonar for staten og den demokratiske konsolideringa.....	57
5.1	Organisert kriminalitet og byråkrati	57
5.1.1	Å definere og måle korrupsjon.....	58
5.1.2	Lita endring i grad av oppfatta korrupsjon	59
5.1.3	”Un político pobre es un pobre político”	60
5.2	Organisert kriminalitet og legitimitet	61
5.2.1	Å måle legitimitet.....	61
5.3	Organisert kriminalitet og ytringsfridom.....	63
5.3.1	Ytringsfridom og trykkefridom.....	64
5.3.2	Det farlegaste landet i verda for journalistar	64
5.3.3	Sjølvsensur	65
5.4	Organisert kriminalitet og rettstryggleik	66
5.4.1	Reformering av rettssystemet.....	66
5.4.2	Korrupte politistyrkar	67
5.4.3	Statlege overgrep.....	68
6	Konklusjon	70

6.1	Hovudfunn	70
6.1.1	Valdsmonopolet til staten	70
6.1.2	Byråkrati og legitimitet	71
6.1.3	Demokratisk konsolidering	72
6.2	Utfordringar	72
6.3	Vidare forskning	73
	Litteraturliste	76
Figur 1:	Totalt tal på drepne frå desember 2006 – desember 2010	46
Figur 2	Spreiinga av narkotikarelaterte drap i 2010	47
Figur 3	Corruption Perceptions Index (CPI) Mexico 1995-2010	59
Figur 4	Gjennomsnittleg tilfredsheit med demokratiet i Mexico (1996-2008)	61
Figur 5	Haldning til regime	63

Forkortinger og ordforklaringar

CPI	Corruption Perception Index
DEA	Drug Enforcement Administration
NAFTA	North American Free Trade Agreement
<i>Narco fosas</i>	Massegravar med ofre frå narkotikakrigen
<i>Narco mantas</i>	Banner hengt opp på offentlege stader med beskjeder frå narkotikakartella
<i>Narco mensajes</i>	Beskjeder narkotikakartella etterlèt seg på lik
PAN	Partido Acción Nacional
PF	Policía Federal
PFM	Policía Federal Ministerial,
PEMEX	Petroleos Mexicanos, det statseigde oljeselskapet
PRD	Partido de la Revolución Democrática
PRI	Partido Revolucionario Institucional
WTO	Verdshandelsorganisasjonen

Kjelde: (CIA The World Factbook 2010)

1 Demokratisering og narkotikakrig i Mexico

Presidentvalet i Mexico i år 2000 var eit historisk val som markerte eit viktig steg i meir demokratisk retning for Mexico. Med god margin vant Vicente Fox frå partiet PAN (*Partido Acción Nacional*) valet, og det var første gong sidan Den mexicanske revolusjonen at ein kandidat frå eit anna parti enn PRI (*Partido Revolucionario Institucional*) vart valt som president. Ein gradvis liberaliseringsprosess av valkanalane over fleire tiår hadde gjort det mogleg for Fox å vinne, og valet i 2000 demonstrerte at ei meir demokratisk norm hadde vorte etablert i det politiske systemet i Mexico. Samstundes har det siste tiåret i Mexico vore prega av ei anna, langt mindre positiv, utvikling. Organisert kriminalitet, og då spesielt kriminalitet knytt til den ulovlege narkotikahandelen, har utvikla seg til ei stor utfordring for tryggleiken og stabiliteten i landet. Narkotikarelatert vald har eksplodert, og i dag verkar delar av landet nærmast som krigssoner som følgje av den valden, utryggleiken og lovløysa som rår.

Etter at Felipe Calderón tok over som president etter Fox i 2006, har problema med organisert kriminalitet eskalert. Calderón har sidan byrjinga vore oppteken av å setje ein stoppar for den organiserte kriminaliteten og korrupsjon, og noko av det første han gjorde som president var å erklære “krig” mot narkotikakartella. Rundt 50 000 militære er sette inn i eit forsøk på å vinne tilbake kontrollen i områda der narkotikakartella herjar som verst, hovudsakleg gjeld dette dei nordlegaste delstatane som grensar til USA (BBC News 2011). Så langt har krigen mot narkotika vore langt frå vellukka. Valdsbruken har nådd ekstreme høgder, og offisielle kjelder oppgjer at talet på drepne i narkotikarelatert vald sidan Calderón kom til makta er på nærmare 35 000 (Miglierini 14. januar 2011).¹

Fleire faktorar kan vere med å forklare den dramatiske utviklinga i organisert kriminalitet den siste tida, og ein faktor som har spelt ei avgjerande rolle er endringane i det politiske systemet. Då PRI sat med makta var dei forskjellige maktbolkane i det mexicanske samfunnet integrerte i partiet og staten i ein korporativ statsstruktur. Sjølv om PRI hadde ein

¹ Dette er talet for drepne frå Calderón kom til makta i desember 2006, til og med desember 2010. Det er lite som tyder på at valdsbruken har minka utover i 2011, så dette talet er truleg høgare i dag.

demokratisk fasade med regelmessige val, var styreforma til PRI i essens autoritær. På mange måtar var den organiserte kriminaliteten også ein del av den korporative statsstrukturen under PRI. Styresmaktene var villige til å sjå ein annan veg og la narkotikakartella halde på med sitt så lenge dei underla seg ein viss statleg kontroll og ikkje minst betalte dei riktige personane høgt oppe i det politiske systemet (Grayson 2010:30).

Då PRI byrja å miste grepet om den politiske dominansen på 90-tallet, var dette med på å svekkje og undergrave dei alliansane som fanst mellom narkotikakartella og statleg tilsette. Det at desse alliansane vart svekte førte til at styresmaktene i større grad enn tidlegare greip inn mot narkotikakartella, og fleire av dei største kartella fekk kjenne dette på kroppen då styresmaktene tok til å arrestere ei rekke store narkobaronar utover 2000-talet (Associated Press 2009). Resultatet av denne offensiven er at den organiserte kriminaliteten har endra karakter og har vorte meir fragmentert, og at kartella handlar på måtar som er vanskelegare å føresjå. Det har oppstått ein ubalanse i forholda mellom narkotikakartella, i tillegg til ein ubalanse internt i kartella. I tillegg til kampen mot styresmaktene, kjempar kartella seg imellom for kontroll over territorium og smuglarruter, samstundes som det internt i kartella vert utkjempa ein kamp om leiarposisjonane (Donnelly & Shrik 2009:6-16). Den balansen som fanst mellom stat og organisert kriminalitet under PRI har med andre ord vorte brakt ut av likevekt, og dermed har også det fundamentet for sosial kontroll som tidlegare eksisterte mellom stat og kartell, og mellom dei ulike kartella, falt vekk.

1.1 Fokus og utgangspunkt for problemstillinga

Sjølv om organisert kriminalitet har eksistert i Mexico over lengre tid, er det først det siste tiåret utfordringane med organisert kriminalitet for alvor har komme til overflata.

Forskingsspørsmålet for denne oppgåva vert dermed som følger:

Kva konsekvensar har den organiserte kriminaliteten hatt for stat og demokratisering i Mexico på 2000-talet?

Dette forkingsspørsmålet opnar opp for å gjere ei vurdering av konsekvensane av den organiserte kriminaliteten både når det kjem til staten si styringsevne, og til konsolideringa av den demokratiseringsprosessen vi har vore vitne til dei siste åra. Det er liten tvil om at konsekvensane av den organiserte kriminaliteten er omfattande, den mexicanske statsvitaren Jorge Chabat meiner til dømes at narkotikakartella openlyst kjempar mot den mexicanske

staten, og fleire forskarar og observatørar meiner Mexico er i ferd med å verte det som kallast ein “failing state”² (Dickerson 2005; Kurtzman 2009). Ein failing state er ein stat som har vanskar med å oppretthalde dei funksjonane vi forventar av ein stat; den vil til dømes ha ein negativ økonomisk utvikling, vera prega av vald og uro og vil ikkje vere i stand til å tilby innbyggjarane grunnleggjande tenester (Rotberg 2003:2-3). Å klassifisere Mexico som ein “failing state” er ikkje uproblematisk, for langs mange parameter er den mexicanske staten relativt velfungerande. Den mexicanske staten sørgjer til dømes for grunnleggjande helse- og utdanningstilbod for befolkninga og ein velfungerande infrastruktur, og genererer nok legitim handel og industri til å vere den 12. største økonomien i verda (Guillermoprieto 2010:3). Føremålet med denne oppgåva er å gje eit nyansert bilete av den organiserte kriminaliteten og den politiske utviklinga i Mexico det siste tiåret.

1.2 Bakgrunn

It's looking more and more like Colombia looked 20 years ago. USAs utanriksminister, Hillary Clinton (BBC News 2010)

Denne utsegna kom Clinton med etter eit møte med den amerikanske tankesmia Council on Foreign Relations i Washington i september 2010. Den amerikanske utanriksministeren meinte situasjonen med valdelege narkotikakartell byrja å likne den situasjonen Colombia var i for tjue år sidan, då opprørsgrupper og narkotikakartell på det verste kontrollerte rundt 40 % av det colombianske territoriet (BBC News 2010). Denne samanlikninga falt ikkje i god jord hjå mexicanske styresmakter. President Calderón sin talsmann, Alejandro Poire, var raskt ute og tilbakeviste påstandane til Clinton, og hevda det einaste Colombia og Mexico har til felles er at rota til begge landa sine problem ligg i den ustoppelege etterspørselen etter ulovlege narkotiske stoff i USA (El País 2010).

Både Colombia og Mexico har store utfordringar med organisert kriminalitet, men det betyr ikkje at situasjonen i dei to landa utan vidare kan samanliknast direkte. I Colombia har utfordringane med narkotikasmugling vore del av konflikten mellom styresmaktene og geriljagrupper som FARC og ELN, der narkotikahandelen har vore med å finansiere desse

² Ei god norsk omsetjing av omgrepa “failed” og “failing state” finst ikkje, så eg vil i denne teksten hovudsakleg bruke dei engelske omgrepa. Her er det viktig å merke seg forskjellen på ein failed og ein failing state; i ein failed state har statsapparatet kollapsa heilt, medan ein failing state er ein stat som viser teikn på å utvikle seg mot å verte ein failed state.

opprørsgruppene (Globalis 2009). I Mexico har ein ikkje hatt den same koplinga mellom organisert kriminalitet og opprørsgrupper, og den politiske situasjonen i Colombia og Mexico har vore veldig ulik. Mexico utgjer på mange måtar eit spesielt case i den latinamerikanske samanhengen. Dette er tilfelle både med tanke på geopolitisk plassering, men også med tanke på at over 70 år med PRI-styre har innebere ein politisk stabilitet som ikkje har vore mogleg i mange andre latinamerikanske land.

1.2.1 Eksterne faktorar

Bakgrunnen for situasjonen med organisert kriminalitet i Mexico er sjølvstendig samansett, og kan forklarast gjennom både eksterne og interne faktorar. Det at Mexico er nærmaste nabo til verdas største marknad for ulovlege stoff har vore utslagsgjevande for organiseringa og omfanget til narkotikakartella i landet. Dyrkinga og smuglinga av ulovlege substansar har vakse i takt med det aukande forbruket av ulovlege stoff i USA frå 1960-tallet og utover (Donnelly & Shirk 2009:7). Det aller meste av det som vert dyrka og transportert av narkotika i Mexico har den amerikanske marknaden som mål. Mexico er hovudleverandør av marihuana til USA, ein av dei viktigaste leverandørane av metamfetamin og heroin, og 90 % av all kokain som vert konsumert i USA er smugla gjennom Mexico (Cook 2007:2; United Nations Office on Drugs and Crime 2010b:74). Narkotikapolitikken til den mektige naboen i nord har konsekvensar for mexicanarane, og narkotikapolitikken til amerikanarane vedkjem ofte den nærmaste naboen direkte.

Omgrepet “war on drugs” vart første gong nytta av president Nixon allereie i 1971, og denne retorikken og politikken har blant anna vorte vidareført av Ronald Reagan. Både Nixon og Reagan definerte utfordringane med narkotika som eit trugs mål mot den nasjonale tryggleiken, og i den amerikanske “war on drugs” har dei politiske tiltaka i stor grad vore retta mot tilbodssida. Det vil seie at styresmaktene har fokusert på korleis ein kan hindra dyrkinga og smuglinga av ulovlege stoffar, og i mindre grad på etterspørselen etter narkotika (United Press International 2011). Som konsekvens har den amerikanske narkotikapolitikken vore retta mot produsentland, og i stor grad mot land i Mellom- og Sør Amerika. I forsøket på å avgrense tilbodet av narkotiske stoff, har amerikanske styresmakter også vore villige til å støtte autoritære og undertrykkjande regime (Rosin & Youngers 2005:3). For Mexico har dette resultert i diverse operasjonar i samarbeid med USA med mål om å stoppa narkotikahandelen, blant anna Operación Condor på 70-tallet, og i 2008 signerte den

amerikanske og mexicanske presidenten Mérida-initiativet, ei pengepakke frå USA som skal styrke det mexicanske militæret og andre statlege institusjonar i kampen mot organisert kriminalitet (Astorga 1999:14-15; Brands 2009:21).

Ein annan ekstern faktor som har påverka utviklinga i Mexico, er den søramerikanske narkotikahandelen. Vi må ha i mente at organisert kriminalitet er transnasjonal av karakter, og utviklinga blant narkotikakartell i andre land påverkar korleis dei mexicanske kartella driv si eiga verksemd. Ei av hendingane som har vore viktig for utviklinga blant kartella i Mexico er at dei største narkotikakartella i Colombia vart felte av colombianske og amerikanske styresmakter på 1990-tallet. Meir og veldig lønsam kriminell aktivitet vart lagt til Mexico som resultat, fleire av smuglarrutene frå Sør Amerika som tidlegare gjekk sjø- eller luftvegen til USA vart i staden lagde over land. Dei mexicanske kartella sit igjen med ein mykje større del av utbyttet enn dei gjorde tidlegare, og kort fortalt har styrkinga av dei mexicanske narkotikakartella skjedd parallelt med svekkinga av dei colombianske (Cook 2007:7).

1.2.2 Interne faktorar

Som nemnt var dei kriminelle organisasjonane integrerte i den korporative statsstrukturen under PRI-regimet, og det er essensielt å sjå nærmare på den politiske utviklinga for å forstå situasjonen vi har i dag. I løpet av dei åra PRI sat med makta var alle dei viktigaste maktbolkane i det mexicanske samfunnet inkorporerte i partiet, og ein korporativ statsstruktur vart resultatet. Dette systemet gjorde organiseringa og representasjonen for dei ulike interessegruppene i samfunnet lettare, men prisen dei måtte betale var å underleggje seg spelereglane til staten og PRI. Dette var tilsynelatande ein moderne måte å drive ein stat på, men i praksis vart staten styrt på ein svært tradisjonell og autoritær måte. Narkotikakartella fann også sin plass i dette systemet og utvikla regionalt sentraliserte og hierarkiske organisasjonar med tette band langt opp i det politiske systemet (Donnelly & Shirk 2009:8). Den særstillinga dei fekk under PRI har hatt mykje å seie for forminga og framveksten av dei mexicanske narkotikakartella.

Med jernhand styrte PRI landet i meir enn 70 år; partiet kontrollerte valkanalane, det meste av industrien, fagforeiningar og media. På byrjinga av 80-tallet gjekk Mexico inn i ei alvorleg økonomisk krise etter eit drastisk fall i oljeprisane, og det var ikkje til å unngå at dei økonomiske nedgangstidene etterkvart også svekte PRI-regimet. Utover 90-tallet byrja PRI for alvor å miste grepet om den politiske dominansen, og ein mykje større grad av

demokratisk pluralisme byrja å prege det politiske systemet i Mexico (Bruhn 2009:4). At den sentraliserte og hierarkiske statsmodellen til PRI vart svekt, fekk også direkte konsekvensar for forholdet mellom staten og den organiserte kriminaliteten. Fragmenterte og uklåre maktforhold og alliansar mellom narkotikakartella og statlege aktørar på mellomleiarnivå har erstatta dei veletablerte og sentraliserte alliansane med organisert kriminalitet og aktørar langt oppe i det politiske systemet (Donnelly & Shirk 2009:8-9).

År 2000 står som eit endeleg prov på slutten av PRI sin totale dominans over det mexicanske samfunnet, då presidentmakta vart teken over av Vicente Fox frå PAN. Det at PAN kom til makta har resultert i ei vidare svekking av alliansane mellom styresmaktene og den organiserte kriminaliteten. Dei tre første åra president Fox sat med makta vart til dømes over 22 000 menneske arrestert mistenkte for å vere involvert i narkotikakriminalitet. Blant dei var eit titals viktige mafiabossar, medrekna leiarane for Tijuana-kartellet og Gulfkartellet (Rosin & Youngers 2005:265-266). Sjølv om Fox fekk arrestert ein del sentrale personar frå narkotikakartella, låg fokuset hans som president hovudsakleg på økonomisk vekst og demokratisering. Calderón på si side har fokusert på antikorrupsjon, orden og tryggleik sidan byrjinga, og det er etter at Calderón har komme til makta at valden knytt til organisert kriminalitet verkeleg har eksplodert. Krigen mot narkotika har tilsynelatande brakt heilt ut av likevekt den tidlegare balansen som hindra opne konfrontasjonar mellom kartella og staten, og sidan Calderón kom til makta har valden eskalert for kvart år. Då Calderón vart president i 2006 var talet på drepne i narkotikarelatert vald 2 per 100 000 innbyggjarar, i 2010 var dette talet 8,4 per 100 000 innbyggjarar (Vera 2010:1).

1.3 Teoretisk utgangspunkt: staten og demokratisering

Det teoretiske rammeverket i denne oppgåva er teoriar om stat og demokratisering. Når det kjem til diskusjonen om stat og organisert kriminalitet i Mexico den seinare tida, er det også vanskeleg å komme utanom fokuset som har vore på at Mexico står i fare for å verte ein “failing state”. Det er difor naudsynt å diskutere teoriar om “failing states”, og nytteverdien av dette omgrepet.

1.3.1 Mexico, - ein “failing state?”

Etter 1. september 2001 og i krigen mot terror har “failing state”-omgrepet vorte flittig brukt, og fleire har uttrykt bekymring for at Mexico er i ferd med å verte ein “failing state” som resultat av utfordringane med den organiserte kriminaliteten. I 2009 konkluderte til dømes ein Pentagon-studie med at Mexico står i fare for å verte ein failing state, og den tidlegare leiaren av DEA, general Barry R. McCaffrey, har uttalt at mexicanske styresmakter *“is not confronting dangerous criminality – it is fighting for its survival against narco-terrorism”* (Grayson 2010:267; Kurtzman 2009). “Failing states” vert av Vesten oppfatta som eit trugsmål mot den internasjonale tryggleiken, ein stad der terroristar ynglar og ein stad som har destabiliserande effekt på nabolanda og regionen. Statar som vert rekna som “failing” har det til felles at dei lir av alvorlege politiske, økonomiske og humanitære kriser. Staten sine institusjonar vert rekna som så svake at dei ikkje greier å oppretthalde lov og orden eller autoritet utanfor hovudstaden (Bøås & Jennings 2005:387-388).

Rotberg er ein av teoretikarane som har skreve mykje om temaet failed og failing states. Han nyanserer mellom ulike dimensjonar ein stat kan mislykkast langs, og meiner tryggleikssituasjonen er den viktigaste indikatoren for å avgjere om ein stat er sterk, svak eller mislykka. Staten er til for å tilby innbyggjarane nokre grunnleggjande tenester, og den mest elementære tenesta staten må sørgje for er tryggleik. Denne tryggleiken sørgjer staten for ved å hindre eksterne krefter i å invadere eller infiltrere landet, ved å hindre tap av nasjonalt territorium, eliminera interne trugsmål eller angrep på den sosiale strukturen og den nasjonale orden. Vidare må staten kunne avgrense kriminalitet og andre liknande trugsmål mot den daglege tryggleiken til befolkninga, og ikkje minst må staten kunne sørgje for ein måte å løyse konflikhtar borgarane imellom utan at dei må ty til våpen eller anna form for tvang. Berre når eit minstemål av tryggleik er sikra, kan staten ha håp om å tilby andre tenester eller “public goods”. Rotberg meiner at den beste indikatoren på om ein stat er sterk, svak eller “failing” er om den klarar å tilby tryggleik. Eit høgt nivå av vald over tid er likevel verken ein tilstrekkeleg eller naudsynt faktor for å klassifisere ein stat som “failed” (Rotberg 2003:2-4).

Problemet med gjeldande bruk av omgrepa “failed” og “failing state” er at omgrepa baserer seg på antakinga om at alle statar i essens er like og fungerer på same måte. Den moderne, vestlege staten vert betrakta som eit normativt gode, og som ein prototype på korleis ein stat bør fungere. Dette gjer at omgrepet “failing state” i stor grad manglar analytisk verdi, for ein kvar stat er resultat av ein unik, historisk kontekst, og ein treng analyseverktøy som er sensitive for dei komplekse forskjellane mellom aktørar, motivasjonar, nettverk og

maktrelasjonar frå stat til stat. “Failing state”-omgrepet som brukt av Vesten for å identifisere moglege trugsmål mot den internasjonale tryggleiken vert ikkje meir enn deskriptivt, og kjem til kort i å forklare kvifor eller korleis statar mislykkast (Bøås & Jennings 2005:387-390). Den manglande analytiske verdien av omgrepet “failing state”, gjer at eg i denne oppgåva heller vil ta utgangspunkt i teoriar om staten og staten sine funksjonar, og vurdere organisert kriminalitet opp mot dette.

1.3.2 Teoriar om staten

Staten vert som regel oppfatta som den grunnleggjande premissen for å studere suverenitet eller politisk orden, uavhengig om ein studerer autoritære eller demokratiske regime. Staten er opphavleg ein europeisk konstruksjon, men har vorte spreidd til dei andre kontinenta ved blant anna kolonisering. Så og sei alle samfunn i verda i dag er organiserte rundt danninga og oppretthaldinga av ein stat. Freden i Westfalen i 1648 er rekna som byrjinga på moderne statsdanning, der ideen om den suverene nasjonalstaten har vore heilt sentral (Jessop i Leicht & Jenkins 2010:43). Sjølv om det ikkje er tilfelle at alle samfunn nødvendigvis er organiserte i statar som passar i den vestlege ideen om kva ein moderne stat er, er denne ideen så utbreidd og dominerande at den likevel er relevant.

Det er stor usemje om korleis ein bør definere omgrepet stat, og korleis ein vel å definere stat kjem i stor grad an på kva ein ønskjer å studere. Dei funksjonelle definisjonane av staten legg vekt på dei tenestene staten må kunne tilby. Tryggleik er kanskje den mest sjølvagte av desse, og mange ser dette som det mest grunnleggjande for staten. Hobbes meinte behovet for tryggleik er det som gjer at individ gjev opp noko av retten til å rå over seg sjølv og går inn i ei samfunnspakt med den suverene, som vil seie staten. Denne samfunnspakta gjer at mennesket kjem ut av den såkalla naturtilstanden, som er prega av at alle er i krig mot alle, og at ein stat vert danna som følgje av samfunnspakta. Det er dermed statens evne til å sørge for tryggleik for undersåttane som gjev staten legitimitet. Weber definerte staten som den institusjonen med monopol på legitim utøving av makt og tvang. Statens valdsmonopol er naudsynt for at orden skal oppretthaldast og for at ikkje ein tilstand av anarki skal bryte ut, for om ingen har monopol eller kontroll over valdsbruken, vil vald bli brukt som middel for å nå politiske mål (Månson i Andersen & Kaspersen 2007:100; Morris 1998:5-6).

I tillegg til statens valdsmonopol, vert trekk som *territorialitet*, *upersonlege maktstrukturar* og *legitimitet* vektlagde i funksjonelle definisjonar av den moderne staten (Held i Hall

1996:76). Territorialitet handlar om i kva grad ein stat klarar å oppretthalde kontroll over eige territorium. Dette kan tolkast som i kva grad staten klarar å beskytte seg mot eksterne åtak, men vi kan også forstå territorialitet som staten si evne til å oppretthalde kontroll innanfor eigne grenser. I Mexico har til dømes militæret i stor grad vorte brukt til å sørgje for intern tryggleik, og ikkje berre for å trygge landet mot eksterne trugsmål. I denne oppgåva skal vi forstå territorialitet som staten si evne til å oppretthalde kontroll innanfor eigne grenser, og det vert difor naturleg å sjå på staten sitt valdsmonopol og territorialitet under eitt.

Upersonlege maktstrukturar, eller byråkrati, er den forma for politisk organisering som kjenneteiknar ein moderne stat. Byråkratiet som styringsform skal vere tufta på legal-rasjonell autoritet og profesjonalisme, noko som sikrar likebehandling og føreseielegheit (Andersen & Kaspersen 2007:105). Legitimitet er kort fortalt i kva grad befolkninga har tiltru til det regjerande regimet, og er avgjerande for den politiske stabiliteten og den politiske utviklinga (Fraser 1974:117-118).

Her har eg identifisert dei viktigaste trekka ved staten vi må vurdere organisert kriminalitet opp mot, *byråkratiet, legitimiteten og valdsmonopolet*. Av desse er valdsmonopolet, eller staten si evne til å tilby tryggleik innanfor sitt eige territorium, det mest avgjerande. Eg vil i denne oppgåva gjere ei vurdering av i kva grad den organiserte kriminaliteten utfordrar staten sitt valdsmonopol, korleis organisert kriminalitet skader dei upersonlege maktstrukturane i byråkratiet gjennom korrupsjon og i kva grad befolkninga si tiltru til regimet vert påverka av den ekstreme valden. Alle desse trekka ved ein moderne stat vil verte drøfta meir inngåande i teorigapittelet.

1.3.3 Demokratisering og konsolidering av demokratiet

Teoriane om demokratisering dekkjer transisjon frå eit autoritært styre til konsolidering av demokratiet. Mexico under PRI har ofte vorte omtala som eit “electoral autocracy”, styret var essensielt autoritært sjølv om det vart gjennomført regelmessige val (Diamond 2002:23). På mange måtar kan PRI-regimet kallast ein eittpartistat, med presidenten på toppen av ein sosial pyramide der også den lovgjevande og dømmende makta var underlagt den sterke presidentmakta (Astorga 1999:14). Politisk liberalisering vart gjennomført på gradvis og haltande vis gjennom ei demokratisering av valkanalane. Økonomiske reformer som vart gjennomførte av PRI-leda administrasjonar for å møte økonomiske utfordringar gjorde veljarbasen til PRI misnøgde, og over tid førte dette til oppmjukning av det autoritære

regimet. Dette var til dømes tilfellet med den økonomiske krise i Mexico i 1982, som førte til at Miguel de la Madrid-regjeringa innførte økonomiske reformer som blant anna ramma industriarbeidarar hardt (Haber 2008:123-125).

Kva som skal til for å kalle eit demokrati konsolidert er eit omdiskutert tema innan demokratiseringsforskning. Grovt forenkla er konsolidering den fasen av ein demokratiseringsprosess der ein går frå eit regime i transisjon, til eit institusjonalisert og velfungerande demokratisk regime. I transisjonsfasen handlar det politiske spelet hovudsakleg om *utforminga* av dei demokratiske institusjonane, som til dømes grunnlova og valsystemet. I eit konsolidert demokrati skjer det politiske spelet *innanfor* dei allereie utarbeidde og etablerte institusjonane, og alle viktige politiske aktørar er innforståtte med og handlar innanfor dei demokratiske spelereglane. Som Linz og Stepan uttrykker det, eit demokrati er konsolidert når det demokratiske spelet er “the only game in town” (1996:5).

At eit demokrati er stabilt treng ikkje å bety det same som at demokratiet er konsolidert. Eit demokratisk regime kan unngå samanbrot over lenger tid og dermed klassifiserast som demokratisk, men like fullt ha fleire alvorlege demokratiske brester. Ein demokratisk brest er til dømes at enkelte grupper eller elitar som står utanfor den demokratiske prosessen, som militæret, har stor påverknad i det politiske spelet. Denne måten å nytte seg av konsolideringsomgrepet på seier noko kvalitativt om demokratiet. Det finst forskjellige måtar å definere eit konsolidert demokrati på. Nokre definisjonar er vide medan andre er snevrare, men dei fleste definisjonar plar innehalde eit stabiliseringsmoment, noko om institusjonalisering av dei politiske spelereglane og eit legitimitetsaspekt (Linde et al. 2006:26-30)

Sjølv om regelmessige val er ein naudsynt føresetnad for demokrati, er det ikkje ein tilstrekkeleg føresetnad. I følgje Linz og Stefans finst det ei rekke kriterium som må oppfyllast for at vi skal kunne kalle eit demokrati konsolidert, blant anna må enkelte arenaer vere til stades i samfunnet dersom demokratiet skal kunne oppfylle dei nødvendige krava. Desse arenaene er *sivilsamfunn*, *eit politisk samfunn*, *rettsstat*, *eit statsbyråkrati* og *eit økonomisk samfunn* (Linz & Stepan 1996:5-7, 14). Det er grunn til å tru at nokre av desse arenaene vert meir påverka av organisert kriminalitet enn andre. I denne oppgåva skal vi spesielt merke oss kravet om ein rettsstat og kravet om eit levedyktig sivilsamfunn. Ein av dei viktigaste føresetnadene for eit levedyktig sivilsamfunn er yringsfridommen, og den siste tida har det vore eit stort problem at narkotikakartella rettar åtaka sine mot journalistar og

pressefolk (Committee to Protect Journalists 2010). Vidare er straffefridom for dei organiserte kriminelle i Mexico er ein stor utfordring, og gjer det vanskeleg å implementere rettstryggleik for den mexicanske befolkninga. Både demokratiseringsteoriane og korleis organisert kriminalitet påverkar konsolideringa av demokratiet vert drøfta meir utførleg i teorikapittelet, men vi kan merke oss at dei områda som vert mest direkte påverka av organisert kriminalitet er *ytringsfridommen* og *rettsstaten*, og det er difor desse to faktorane eg har vektlagt i denne oppgåva.

1.4 Metodologisk rammeverk

For å kunne gje eit svar på forskingsspørsmålet som held ein tilfredsstillande vitenskapleg og akademisk standard, må vi finne ein passende tilnærming til desse spørsmåla. Kva tilnærming som er den beste er ikkje utan vidare gitt, og alle tilnærmingar har sine styrkar og veikskapar, men all samfunnsvitenskapleg forskning har til felles at den prøver å gje meining til eit sosialt fenomen gjennom å kople teori med empiri (May 1997:28). Målet i denne oppgåva er å la teori og empiri samhandle, og bruke både induksjon og deduksjon til å vurdere konsekvensane av organisert kriminalitet i Mexico.

I alle fasar av arbeidet med denne oppgåva har eg komme over forskingsmetodologiske utfordringar. For det første finst det heilt openbare utfordringar ved å studere eit tema som organisert kriminalitet. Per definisjon er kriminelle handlingar skjulte, hemmelege, ulovlege og unndrege offentlegheita. Det kan dermed vere ein utfordring å finne truverdige kjelder og relevant informasjon om temaet, viktige aktørar har som regel lita interesse i å dele sine historier. Faktisk har dei ofte stor interesse av at historiene deira *ikkje* vert kjente. I denne oppgåva fokuserer eg på staten si rolle når det gjeld organisert kriminalitet, og det er all grunn til å tru at statlege aktørar har om mogleg meir motivasjon til å skjule lyssky samarbeid med narkotikakartella enn dei kriminelle sjølve. Med andre ord ligg det ei utfordring i datainnhentinga.

Ei anna utfordring har vore å finne ei passende vitenskapleg tilnærming for denne oppgåva, eit passende forskingsdesign. Med utgangspunkt i det teoretiske rammeverket som vert presentert i kapittel tre skal eg trekke slutningar frå data som er innhenta med bakgrunn i forskingsspørsmålet. Denne prosessen er sjølvsagt ikkje problemfri. Datainnhentinga er selektiv, og sjølv om universet i ein viss forstand er avgrensa (organisert kriminalitet i

Mexico på 2000-talet), gjeld den organiserte kriminaliteten så mange aktørar og områder i samfunnet at det finst utallige historier og skjebnar å fortolke. Teorien kan hjelpe meg med å kaste lys over nokre viktige element, men samtidig gjer den at eg overser andre element. Denne oppgåva vert med andre ord på ingen måte ei fullstendig oversikt over organisert kriminalitet i Mexico dei siste ti åra, eg har fokusert på nokre aspekt medan andre aspekt vert uteletne. Formålet med oppgåva er likevel å gje ein “thick description” av dei områda av fenomenet det vert fokusert på her. Oppgåva må betraktast som ei av mange forteljingar om fenomenet organisert kriminalitet i Mexico, og min ambisjon er å utdjupe aspekt ved dette fenomenet som er mindre kjente.

1.4.1 Forskingsdesign

Forskingsdesignet skal kort fortalt gje oss ein strategi for korleis ein på best måte kan svare på forskingsspørsmåla. Vi treng å klargjere kva data vi skal nytte oss av, korleis vi best samlar inn denne dataen, og korleis vi bør analysa den. Forskingsdesignet er strategien for å kople empirien med teori eller hypotesar (Gerring 2007:216). Kva forskingsdesign som er gunstig å bruke er avhengig av forskingsspørsmål og tilgjengeleg data. Kompleksiteten i fenomenet eg ønskjer å undersøkje, forholdet mellom staten og organisert kriminalitet i Mexico, og den type data eg har tilgang på i denne prosessen gjer det naturleg å velje case study som forskingsdesign.

Forskingsspørsmålet som ligg til grunn for denne oppgåva er relativt ope, eg spør kva konsekvensar den organiserte kriminaliteten har for den politiske utviklinga i landet på 2000-talet. Med politisk utvikling forstår eg her staten si evne til å utføre grunnleggjande funksjonar og stega mot eit meir demokratisk regime. Her ligg fokuset på den uavhengige variabelen, organisert kriminalitet, og kva denne har å seie for den avhengige variabelen, den politiske utviklinga. Denne relativt opne spørsmålsstillinga legg opp til ei forklarande undersøking. Når det er sagt, ligg det likevel implisitt nokre antakingar til grunn for dette forskingsspørsmålet, som at organisert kriminalitet hemmar den demokratiske konsolideringa i Mexico. Eg freistar å avdekke nokre av dei kausale mekanismane som gjer at den organiserte kriminaliteten har denne verknaden på den demokratiske konsolideringa (Gerring 2007:71-72).

Det finst mange definisjonar av kva eit case study er, men ein definisjon som er mykje brukt er at case study er ein “*empirical inquiry that investigates a contemporary phenomenon*

within its real-life context; when the boundaries between phenomenon and context are not clearly evident; and in which multiple sources of evidence are used” (Yin 2003:13). Framfor å studere eit stort tal på case for å oppnå meir overflatiske funn som er statistisk generaliserbare, studerer forskaren eit case for å få ei djupare og betre forståing av dette caset (Gerring 2007:1-2). Case study er ikkje prega av dei same strenge krava til metodologisk framgangsmåte som eit stort-N studie, men er betre egna til å forklare komplekse samanhengar og ta høgde for kontekstuelle faktorar. I følge George og Bennett er case-studiet også betre egna til å avdekke kausale mekanismar fordi vi kan observere eit større tal på samanfallande variablar (George & Bennett 2005:19-21).

1.4.2 Validitet og reliabilitet

På same måte som det vert stilt strenge krav til validitet og reliabilitet i eit kvantitativt forskingsopplegg, gjer det også det når vi nyttar oss av eit case study (Bryman 2004:192). For å oppfylle krav om vitenskaplegheit i eit case study er det viktig å ha eit bevisst forhold til reliabiliteten og validiteten av det ein gjer. Validitet handlar om relevansen av dataen ein nyttar seg av, i kva grad den faktisk kan gje noko svar på forskingsspørsmåla våre. Kort fortalt handlar validitet om kor godt vi måler dei vi faktisk ønskjer å måle. Ein skil gjerne mellom ulike typar validitet, som intern validitet, ekstern validitet og omgrepsvaliditet (Skog 2004:87-89).

Intern validitet, dreier seg om det kausale forholdet mellom variablane; om ei hending kan verte forklart av ei anna hending. Case-studiar er best egna til å avdekke kausale samanhengar, for her kan ein undersøkje eit stort tal på mellomliggande variablar og identifisere kva forhold som er tilstades i den aktuelle casen som aktiverer kausalmekanismen (George & Bennett 2005:21). I motsetnad til i eit statistisk forskingsopplegg der ein berre kan inkludere variablar som er koda og kvantifiserte, kan ein i eit case study inkludere eit mykje breiare sett av variablar. For å sikre at den interne validiteten er høg i eit case study er det svært viktig at ein opnar for alternative forklaringar, i dette tilfellet at eg går aktivt inn for å undersøkje andre moglege forklaringar på valdsbruken eg skriv om. Så langt det har latt seg gjere har eg prøvd å vurdere alternative forklaringar i denne oppgåva.

Ekstern validitet dreiar seg om moglegheita for å generalisere frå funn ein gjer i undersøkingsopplegget til ein større populasjon. Problemet med case study i så måte er at det ikkje er statistisk representativt, men ein kan argumentera for vilkårsbunden eller teoretisk

generalisering, det vil sei generalisering ut frå godt definerte føresetnadar (Skog 2004:113-114). George og Bennett meiner dette er ein “trade off” ved å bruke case study; i staden for å få statistisk generaliserbare funn får ein i staden høg intern validitet og ei god kontekstuell forklaring av enkeltcase. Ut i frå eit case study kan ein med andre ord ikkje sei noko om kor ofte, under gitte forhold, enkelte utfall vil kunne skje; ein vil i staden kunne finne under kva forhold gitte utfall skjer, og gjennom kva mekanismar dette utfallet skjer (George & Bennett 2005:22, 31). For å kunne drive med vilkårsbunden generalisering er det naudsynt å vite kva caset ein studerer er ein representant for, kva kategori det høyrer til. Dette er ikkje berre enkelt, Mexico er på mange måtar eit unikt case. Mexico er til dømes unik i latinamerikansk kontekst med tanke på det 70 år lange PRI-styret og den geopolitiske plasseringa med USA som nærmaste nabo. Eg vil likevel hevde at enkelte faktorar ved denne undersøkinga også kan seie noko om andre statar som har utfordringar med organisert kriminalitet. Ikkje minst kan funn i denne oppgåva leggje grunnlaget for å utarbeide hypotesar for land i liknande situasjonar med nyleg demokratisering, mykje korrupsjon, organisert kriminalitet og høge valdsnivå.

Omgrepsvaliditet handlar kort fortalt om ein klarar å måle og registrere det ein ønskjer på ein tilfredsstillande og påliteleg måte (Skog 2004:89-90). Dei sentrale omgrepa i forskingsspørsmåla må kunne gjerast målbare, og for å oppnå høg omgrepsvaliditet er det avgjerande at denne operasjonaliseringa vert gjort på ein god måte. Ein av styrkane i å bruke case study som forskingsdesign er at ein kan oppnå høg omgrepsvaliditet. Case study fordrar kontekstsensitivitet, noko som er vanskeleg å få til i statistiske undersøkingar (George & Bennett 2005:19-20). Operasjonaliseringa i denne oppgåva vert gjort kontinuerleg, og dei viktigaste omgrepa (som til dømes stat, legitimitet, byråkrati og demokratisk konsolidering) vert drøfta utfyllande i kapittel tre.

Validitet avheng av **reliabilitet**, og å sørgje for høg reliabilitet i kvalitative forskingsopplegg er alltid ei utfordring. Reliabilitet dreiar seg om kor nøyaktig eller presis ein har vore i datainnsamlinga si. Hadde ein annan forskar fått same resultat om undersøkinga hadde vore gjort på eit anna tidspunkt? Dette handlar om stabiliteten i målingane eller funna ein gjer. Ei identisk gjentakning av forsøket er som regel ikkje mogleg i eit kvalitativt undersøkingsopplegg, og funna ein gjer endrar seg som regel over tid. Det svaret vi får om vi spør nokon om noko i dag, har gjerne endra seg om vi stiller same spørsmålet til same person neste dag. Sjølv om validitet og reliabilitet er to forskjellige ting, er dei avhengige av

kvarandre. Om målingane eller datainnhentinga ikkje har ein tilfredsstillande grad av reliabilitet, kan dataen heller ikkje vere valid (Bryman 2004:172-177). Reliabilitet er ofte ei utfordring i kvalitative studiar, også i denne. Ein del ting er det vanskeleg å få noko informasjon om i det heile, sidan denne undersøkinga tek for seg ømfintlege tema. Svara vil truleg kunne endre seg mykje avhengig av kven som spør, kvar og når.

Ei openbar utfordring med reliabiliteten i denne oppgåva er at eg i stor grad nyttar meg av internettkjelder og sakar frå nettaviser. Internettkjelder er flyktige av karakter, noko som kan gjere det vanskeleg å etterprøve delar av dataen brukt i denne oppgåva. Avisartiklar er heller ikkje uproblematisk å bruke med tanke på den utstrakte valden og trugsmåla organisert kriminalitet har retta mot journalistar i Mexico dei siste åra. Som resultat unnlèt ein å publisere stoff knytt til organisert kriminalitet, og det er all grunn til å tru at sjølvensur er utbreidd blant mexicanske journalistar. Mykje som resultat av dette har ei rekke bloggar og nettstader som dekker narkotikakrigen anonymt dukka opp dei siste åra (t.d. www.blogdelnarco.com). Ein kan hevde at dette er ei gunstig utvikling då personane bak desse nettstadene ikkje treng å frykte forfølgjing frå dei organiserte kriminelle i same grad som journalistane i aviser, radio og tv. Samstundes kan ein spørje seg kor heldig det er at ingen står redaksjonelt ansvarleg for det som vert publisert på desse sidene. I den grad eg har nytta meg av informasjon frå sider som dette, har eg sjekka det opp mot alternative informasjonskjelder så langt det let seg gjere.³

1.5 Oversikt over oppgåva

Neste kapittel, kapittel to, tek for seg den politiske utviklinga i nyare tid, med fokus på tida etter Den mexicanske revolusjonen, og framveksten og utviklinga til narkotikakartella. Eg vil også ta for meg dei viktigaste kartella i Mexico i dag, og seie noko om organiseringa og metodane til desse kartella. Det er naudsynt å ha ei forståing av den politiske utviklinga i Mexico for å gjere ei vurdering av situasjonen med organisert kriminalitet i landet i dag.

Kapittel tre er ei vidare utdjuning av det teoretiske rammeverket som vert brukt som grunnlag for å vurdere effektane av den organiserte kriminaliteten på staten og demokratiseringsprosessen i Mexico. Her vil eg også gjere brorparten av operasjonaliseringane av dei mest sentrale omgrepa i oppgåva. I det fjerde kapittelet

³ Dette vert diskutert nærmare i kapittel fem.

analyserer eg effekten av organisert kriminalitet på den mexicanske staten sitt valdsmonopol, og vurderer konsekvensane av denne påverknaden. I kapittel fem drøftar eg korleis byråkratiet, legitimiteten, ytringsfridommen og rettsstaten i Mexico vert påverka av den organiserte kriminaliteten. I det sjette og siste kapitlet samanfattar eg og dreg konklusjonar baserte på analysen.

2 Historisk perspektiv: Den politiske utviklinga i Mexico

Det finst mange forklaringar på kvifor Mexico i byrjinga av det 21. hundreåret har hamna i ein intern, ekstremt valdeleg krig med organiserte kriminelle. Eksterne faktorar, som til dømes forholdet til USA og situasjonen blant søramerikanske narkotikakartell, har spelt ei avgjerande rolle for utviklinga for dei mexicanske narkotikakartella. Utviklinga av organisert kriminalitet har også i svært stor grad vore påverka av dei politiske strukturane i Mexico i det 20. hundreåret, og spesielt relevant i denne samanheng er framveksten av eittpartistaten og det politiske partiet PRI (*Partido Revolucionario Institucional*). I dette kapittelet tek eg for meg den politiske utviklinga i Mexico i det 20. hundreåret, noko som er naudsynt for å forstå den særstillinga organisert kriminalitet og narkotikakartella tradisjonelt har hatt i det mexicanske samfunnet.

2.1 Den politiske utviklinga sidan Den mexicanske revolusjonen

Mexico er eit land med ei lang og innfløkt historie, frå dei høgt utvikla prekolumbiske sivilisasjonane, til den blodige spanske erobringa på 1500-tallet og 300 år som koloni under den spanske krona. I tida etter lausrivinga frå den spanske kolonimakta i 1821 var Mexico prega av politisk uro, med blant anna ein krig mot USA og ein kortare periode under fransk-austerriksk okkupasjon. På slutten av 1800-tallet kom Porfirio Díaz til makta i Mexico, og i over 30 år styrte han landet med jernhand. Tida med Díaz la grunnlaget for to av dei hendingane som i størst grad prega den politiske utviklinga i Mexico i det 20. hundreåret: Den mexicanske revolusjonen og framveksten av det politiske partiet PRI.

Nemninga ”porfiriato” vert ofte brukt om tida med Díaz ved makta, ei tid som var prega av fokus på økonomisk framgang og utvikling, men gjennom udemokratiske og undertrykkande metodar. Under porfiriatoet vart infrastrukturen og industrien i Mexico kraftig forbetra, mykje på grunn av at Díaz opna opp for storstilte utanlandske investeringar. Dei sosiale ulikskapane auka kraftig dei åra Díaz satt med makta, og det politiske styret vart stadig meir sentralisert og brutalt. Misnøyet auka hjå befolkninga, og i 1910 stilte Francisco Madero til val mot den då

80 år gamle Diaz. Madero var populær og hadde skaffa seg mykje støtte, og gjekk til val på å få innført meir rettferdige valordningar, ikkje minst for å fjerna retten til å stilla til attval. Då Diaz vart utropt som vinnar av valet etter massivt valfusk, såg Madero seg nøydd til å flykta til USA. Frå der kalla han til kamp mot Diaz sitt styre, og Den mexicanske revolusjonen var i gang (D'Agostino i Hillman 2005:71-73).

Revolusjonen varte fram til 1920, men valdelege opprør heldt i praksis fram heilt til 1929. Revolusjonen var prega av forskjellige rørsler i det mexicanske samfunnet, alt frå jordlause bønder, indianarar og anarkistar til fagforeiningsfolk. Alliansane var skiftande, og opprøra blodige, og det som starta som ein revolusjon gjekk på mange måtar over til å verte ein borgarkrig. Ein reknar med at kring ein million menneske mista livet under Den mexicanske revolusjonen. I 1917 vart den mexicanske grunnlova vedtatt, ein grunnlov som var svært radikal for si tid, og som framleis står som ein grunnpilar i mexicansk politikk (Julsrud 2009). Den mexicanske grunnlova var den første i verda til å sikre innbyggjarane sosiale rettar, og slår fast at Mexico er ein republikansk føderalstat med 31 delstatar, i tillegg til det føderale distriktet, Mexico By (Country Data 1996).

2.2 Autoritært styre under PRI

Partiet PRI vart oppretta i 1929 av den dåverande presidenten Plutarco Elías Calles, og han fekk dei siste opprørarane til å gje opp kampane, så danninga av partiet kan tolkast som den definitive slutten på Den mexicanske revolusjonen. Frå partiet PRI vart danna dominerte det alle president-, guvenør- og senatorval i fleire tiår. Andre parti var tillate, men fekk aldri meir makt enn mindretalsrepresentasjon i underhuset i kongressen. Ein del av grunnen til at PRI klarte å halde på makta gjennom val var at dei kontrollerte valordninga med vald og fusk. Politi og militære vart brukt mot markeringane til politiske motstandarar og studentorganisasjonar, som ved Tlatelolco-massakren i 1968 då over 300 studentar vart drepne av militæret. Vidare hadde PRI kontroll over kven som fekk stilla som motkandidatar, ved at dei kontrollerte krava for å registrera seg som kandidat eller politisk parti. I tillegg hadde PRI så godt som full kontroll over den nasjonale valkommisjonen. Ein annan viktig forklaringsfaktor er at PRI kontrollerte massemedia, og dermed også kva informasjon som var tilgjengelig for offentlegheita (Haber 2008:1-2, 28-29). Under den kalde krigen rådde det også eit politisk klima i det internasjonale systemet der meir udemokratiske styresett vart godtekne

så lenge dei ikkje rokka ved maktbalansen mellom Sovjetunionen og USA, og så lenge regima var passe stabile (Loaeza i Randall 2006:6, 8).

Den mexicanske grunnlova frå 1917 slår som sagt fast at Mexico er ein republikk, og ein føderalstat. Men under PRI var presidentmakta så sterk at det i realiteten var snakk om eit politisk system som minna meir om ein eittpartistat. Presidenten hadde stor kontroll over guvernørar og delstatane, blant anna gjennom dei statlege pengeoverføringane til delstatsnivå. Vidare utpeikte den sittande presidenten sin eigen etterfølgjar, så det gjaldt å holde seg på god fot med den utøvande makta. Mot å vere lojale til presidenten og partiet fekk guvernørar stort spelerom til å gjere det dei ville, noko som i stor grad ville seie å inngå lukrative avtalar med narkotikakartell (Astorga 1999:14; Flores Pérez 2009:145-146).

Den politiske kontinuiteten under PRI-regimet la til rette for økonomisk utvikling, og dei første tiåra etter andre verdskrigen vaks den mexicanske økonomien med 6 % kvart år, samtidig som den mexicanske pesoen vart halden på eit stabilt nivå i forhold til dollaren. I 1970-åra vart det oppdaga større olje- og gassreservar i Mexico, og desse ressursane vart disponerte av staten gjennom det statlege oljeselskapet *Petróleos Mexicanos*, PEMEX (Grayson 2010:16). Styresmaktane satsa som mange andre latinamerikanske land på ein økonomisk modell som har vorte kalla Import substitution industrialization (ISI). ISI-modellen la til grunn at dersom utviklingsland skulle få økonomisk vekst, måtte dei bryta ut av det asymmetriske avhengigheitsforhaldet til industrialiserte land. I staden for å eksportere råvarer og importere foredla varar måtte landa fokusere på å sjølv produsere foredla varer. Det fordra at staten investerte i den nasjonale industrien for å komma i gang, og for å sikra nasjonal industri mot konkurranse frå utlandet. Som følge av dette haldt dei mexicanske styresmaktane den mexicanske marknaden relativt stengt for utanlandsk konkurranse, avgrensa investeringar frå utlandet og regulerte finansmarknaden strengt. Mange bedrifter låg under statleg kontroll, som til dømes flyselskapet Aeromexico og telefonselskapet TELMEX (Randall 1996:17-19).

2.2.1 Økonomisk krise og minkande oppslutning

På starten av 80-tallet vart Mexico ramma av økonomiske nedgangstider og gjekk inn i ein alvorleg økonomisk krise. Eit drastisk fall i oljeprisane gjorde at Mexico ikkje var i stand til å betale ned på utanlandslåna sine, og dei mexicanske styresmaktana bad om kriselån frå det Internasjonale Pengefondet (IMF). Kriteria for å få lån frå IMF var at Mexiko reformerte det

økonomiske systemet, særleg for å redusere den store statlege innblandinga i økonomien. Høgare renter og budsjettkutt resulterte i alvorlege økonomiske nedgangstider som ramma den mexicanske befolkninga hardt. Mykje av PRI sin legitimitet hadde vore tufta på den økonomiske utviklinga. 80-åra vart eit tiår prega av høg inflasjon og økonomisk stagnering, og landet vart sett kraftig tilbake. Alle skulda PRI for dei dårlege tidene, og nedgangstidene rokka ved legitimiteten til partiet. Det var ikkje til å unngå at redusert statleg innblanding i økonomien etterkvart også svekka dei politiske institusjonane og førte til ei oppmjuking av PRIs politiske kontrollmekaniskar. For det første fekk PRI færre midlar til å betala sine støttespelarar, og for det andre innebar overgangen til ein meir marknadsdriven økonomi at industri som tidligare hadde nytt godt av PRIs politiske dominans ikkje lenger var garantert same statlege vern (Bruhn 2009:4).

Dette gjorde at fleire frivillige organisasjonar kom til, og sjølvstendige politiske tilstelningar vart arrangert. Opposisjonspartiet PAN vart styrka, og det venstrevridde partiet PRD (*Partido de la Revolución Democrática*) vart danna i 1989. Utover 80-tallet byrja menneskerettar å verte eit meir aktuelt tema internasjonalt sett, og det vart lagt press på Mexico for å innføra meir demokratiske metodar og prosedyrar. Blandinga av økonomiske reformer og internasjonalt press førte til politisk liberalisering og meir politisk konkurranse. Dette vart spesielt PAN på, men i byrjinga berre i kommune- og delstatsval (Loaeza i Randall 2006:6-8). I 1985 vart Mexico by ramma av eit kraftig jordskjelv som til saman kosta 10 000 menneske livet. PRI-regjeringa klarte ikkje å handtera denne krisa på ein god måte. Folket vart frustrert over den manglande handlekrafta til styresmaktene, og PRI mista igjen oppslutning og legitimitet (Padgett 2009).

Carlos Salinas de Gortari frå PRI vart vald som president i 1988, i eit val der det var sterke mistankar om valfusk. I 1994 signerte USA, Mexico og Canada frihandelsavtalen North American Free Trade Agreement (NAFTA), ein avtale som har gjort Mexico til USA sin nest største handelspartnar (Freeman & Sierra i Rosin & Youngers 2005:265). Frihandelsavtalen opna den mexicanske økonomien i endå større grad, og strengare krav vart stilt til transparente politiske prosessar (Randall 2006:9). I desember 1994 vart Mexico ramma av ein alvorleg økonomisk krise etter plutsleg devaluering av den mexicanske pesos, og måtte reddast av ein økonomisk krisepakke frå blant anna USA og det Internasjonale pengefondet (IMF) (Camil 2009).

Det er verdt å merka seg at den moderniseringsprosessen Mexico gjekk gjennom i etterkrigsåra også resulterte i urbanisering, eit betre utdanningstilbod, fleire informasjonskanalar og større grad av kontakt med omverda (internasjonalisering). PRI-modellen var utforma i ei tid då størstedelen av befolkninga dreiv jordbruk og budde i rurale strøk, og PRI fekk etterkvart problem med å imøtekomma krava frå ei endra befolkning. Same dag som NAFTA-avtalen trådde i kraft, brøyt det ut opptøyar blant urbefolkningsgrupper i Chiapas, som har vorte kalla Zapatistopprøret. Zapatistane har vore sterkt i mot nyare tids landreformer, og globaliseringa av den mexicanske økonomien. I følgje Loaeza kan Zapatistaopprøret tolkast som ein ekstrem reaksjon frå dei som følte seg forbigått og oversett i moderniseringa av det mexicanske samfunnet (i Randall 2006:11).

2.2.2 PAN kjem til makta

Til saman kan ein seie at den sosiale endringa, økonomiske reformer og press utanfrå kan forklara den politiske liberaliseringa som gjorde det mogleg for PAN å vinna valet i år 2000. Etterkvart som PRI mista legitimitet var PAN det opposisjonspartiet som var best posisjonert til å vinna på det. PAN fokuserte frå byrjinga av på å posisjonere seg i dei urbane strøka, der det var lettare å få veljarar enn i rurale strøk, der PRI hadde stor kontroll over den fattige og lågt utdanna befolkninga. I 1989 klarte PAN for første gong å sikra seg ein guvernørpost, nemleg i delstaten Baja California i nordvest-Mexico. Gjennom å bruka valkanalane på lokalnivå til å gradvis skaffa seg innflytelse, kom PAN i forhandlingsposisjon på nasjonalt nivå, og etterkvart kunne partiet presse på for ei liberalisering som over tid gjorde det mogleg å vinna presidentvalet (Shrik 2000:25-28).

I år 2000 stilte Vicente Fox til val for partiet PAN, Fox var ein svært suksessfull forretningsmann som leia Coca-Cola Company si latinamerikaavdeling før han vart engasjert i politikken, og opparbeidde seg over tid solid støtte frå store delar av Mexico og i utlandet. (Shrik 2000:28-29). I valkampen la Fox vekt på at ei stemme på han var ei stemme for forandring, og eit skritt i meir demokratisk retning. Fox vann presidentvalet i 2000 med god margin, han fekk 43 % av stemmane medan PRI sin kandidat fekk 36 %. Valet var historisk i den forstand at det var første gong på over 70 år at kandidaten som vann var frå eit anna parti enn PRI. Valet markerte at Mexico hadde klart å etablere ein demokratisk norm når det kom til valkanalane, men det viste seg snart at den nye politiske kvardagen var krevjande for Fox og partiet hans. Presidentskapet til Fox vart prega av at han satt i ein politisk fastlåst situasjon,

utan moglegheit til å få gjennomført så mykje. Sjølv om PAN vann presidentskapet fekk dei nemlig ikkje fleirtal verken i senatet eller kammeret (Pastor & Wise 2005).⁴

2.3 Framveksten av organisert kriminalitet i Mexico

Det er ein del trekk det er spesielt viktig å merka seg ved den organiserte kriminaliteten i den mexicanske konteksten. Det eine er korleis denne kriminaliteten har vakse i takt med etterspørselen etter narkotiske stoff i USA, og det andre er at narkotikakartella i Mexico heilt frå starten har hatt svært nær kontakt med den politiske eliten. Før vi ser nærmare på framveksten av organisert kriminalitet i Mexico, trengst ein avklaring rundt kva som vert lagt i omgrepet. Den viktigaste aktiviteten for så å seie all organisert kriminalitet i dag ligg i produksjon, transport og sal av ulovlege narkotiske stoff. Ingen andre kriminelle aktivitetar ser ut til å generera profitt i same grad som handelen med narkotika, og narkotikahandelen ser ut til å vere midpunktet for alle transnasjonale kriminelle organisasjonar i dag, både når det gjeld finans og logistikk (Astorga 2001:428; Cockayne April 2007:2-4).

Teknisk sett er det ein del karakteristikkar som er typiske for kriminelle organisasjonar. Transnasjonal organisert kriminalitet har blitt definert av FNs Organized Crime Convention som eitkvart transnasjonalt brot på lova der tre eller fleire personar står bak og der målet er materielle gode. Vidare må gruppa ha eit visst nivå av organisering eller struktur, og gruppa må eksistera ei viss tid både før og etter lovbrota (United Nations Office on Drugs and Crime 2010a:1). Cockayne legg til at dei lovbrota organisasjonen gjer må ha ei strafferamme på minst fire års fengsling eller forvaring, og at den kriminelle gruppa som regel er hierarkisk organisert (Cockayne April 2007:1-2). Narkotikakartella i Mexico driv ikkje berre med ulovleg dyrking og smugling av narkotika, men sidan dette er den desiderte største inntektskjelda deira nyttar eg omgrepa narkotikakartell og organisert kriminalitet om kvarandre i denne oppgåva.

Vidare er det verdt å merke seg at organisert kriminalitet i dag er transnasjonal av karakter og har vorte globaliserte på same vis som sektorane handel, finans, reising og kommunikasjon har vorte globaliserte over dei siste tiåra. Narkotikaen er gjerne dyrka på eit kontinent, transportert over eit anna kontinent og selt på eit tredje og involverar ei lange rekke menneske

⁴ Heller ikkje Calderón fekk fleirtall i kongressen, og har vore avhengig av at lovforslaga hans får støtte av opposisjonspartia. PRI er det største av opposisjonspartia i den mexicanske kongressen (ElectionGuide 2011).

med ulike kompetansefelt. Som multinasjonale bedrifter spreier dei kriminelle gruppene risiko og utnyttar forskjellar mellom land når det kjem til rettssystem, kostnadsinput og pris. Ein kan forstå dei kriminelle organisasjonane som einingar som utfører ulike former for kriminell aktivitet med mål om oppnå materielle gode. I motsetning til lovlege aktørar er ikkje dei kriminelle organisasjonane redde for å bruka vald, tvang eller utpressing for å få det som dei vil. Organisert kriminalitet skil seg dermed konseptuelt frå staten og politiske aktørar (Cockayne April 2007:2-4).

2.3.1 Forbodstid og oppblomstring av organisert kriminalitet

Mexicanarane har drive med narkotikaframstilling, foredling og transport i lang tid, men utviklinga blant mexicanske narkotikasmuglarar har alltid vore tett knytt til utviklinga i den amerikanske marknaden. Marihuana vart røyka av begge partar under Mexico-USA-krigen (1846-1848), og morfin framstilt frå blomen opiumvalmue byrja å bli vanleg til medisinsk bruk under den amerikanske borgarkrigen. Kinesiske immigrantar tok med seg opiumvanane sine då dei kom til Nord-Amerika, og mange av dei busette seg i delstaten Sinaloa der dei starta med dyrking av opiumsplantar. I utgangspunktet var ikkje dette ulovleg, men etterkvart byrja ein å verte klar over skadeverknadane av opiummisbruk, og ein frykta samanhengen mellom narkotikamisbruk og kriminalitet. I 1914 vart opium forbode i USA, og Volstead-lova og forbodet mot kjøp og sal av alkohol kom i 1919. Det siste resulterte som kjent i framveksten av den italienske mafiaen i USA, men var gunstig også for organisert kriminalitet i Mexico. Spesielt i grensebyane vart våpensmugling, prostitusjon og spritsmugling lukrative måtar å livnæra seg på. Personar høgt oppe i det politiske systemet var allereie på denne tida involvert i narkotikasmuglinga; for dei politiske aktørane var smuglinga sett som ein god måte å tene pengar på. Opprettinga av partiet PRI i 1929 innebar ei monopolisering av politisk makt og kontroll over militæret, og gjorde det etterkvart umogleg for grupper av organiserte kriminelle å klara seg på eigen hand. Uansett korleis gruppene oppstod, ville dei før eller sidan enten verte nedkjempa av staten eller integrerte i statsapparatet og nøydde til å bruke delar av overskotet sitt til å smørje politiske og militære nøkkelspelarar (Astorga 2001:427-428; Grayson 2010:19-20).

2.3.2 Auka forbruk av narkotika i USA

Hippietida og ungdomsopprøra på 60-tallet førte med seg nok ein oppsving i narkotikabruken blant amerikanarane, og mange av soldatane som tenestegjorde under Vietnam-krigen vart etter kvart heroinmisbrukarar. Veksten i etterspørsel gjorde narkotikahandelen endå meir lønsam, og produksjonen i Mexico auka ytterlegare. Richard Nixon vart president i 1969, og han la seg på ei streng linje når det gjaldt lov og orden. Nixon meinte narkotikamisbruk var roten til mykje av kriminaliteten i samfunnet, og starta ein ”War on Drugs”. Nixon retta fokuset mot tilbodssida, og det nyoppretta Drug Enforcement Administration (DEA) saman med mexicanske styresmaktar starta ein operasjon der dei øydela større område med valmue- og marihuanapantar i Mexico. Denne operasjonen svekka dei små og meir amatørmessige narkotikahandlarane, mens dei kriminelle som var betre organiserte og hadde tilgang på betre utstyr vart styrka relativt sett (Grayson 2010:27-29).

Narkotikasmuglarane fór diskret fram og heldt seg på vennskapeleg fot med politikarar og PRI. Sjølv søkte dei aldri politisk representasjon, men støtta PRI til dømes gjennom valkamppengar. Viktigast av alt, dei selde ikkje narkotika i Mexico, dei gjekk aldri etter utanforståande og dei respekterte territoria til kvarandre (Grayson 2010:29-30). Det første verkeleg store narkotikakartellet oppstod på 70-tallet, under leiinga av Miguel Ángel Félix Gallardo, kalla ”Gudfaren”. Mexicansk narkotikasmugling endra karakter på 80-tallet, då amerikanske styresmaktar klarte å stenga ned Florida som den viktigaste inngangsporten for colombiansk kokain, og Félix Gallardo var fort ute med å starte eit samarbeid med dei colombianske kartella for å smugla kokain over land til USA. Dette var svært lukrativt, og i fleire år var det ”Gudfaren” og hans organisasjon som dominerte narkotikahandelen i Mexico. Félix Gallardo hadde omfattande politisk beskyttelse og smugla narkotika utan innblanding frå mexicanske styresmaktar heilt fram til ein amerikansk DEA-agent vart torturert og drepen etter å ha infiltrert organisasjonen til Félix Gallardo. Denne hendinga skapte sterkt diplomatisk press frå USA på mexicanske styresmaktar, og Félix Gallardo vart arrestert i 1989 (Grayson 2010:219-220; Freeman & Sierra i Rosin & Youngers 2005:263).

2.3.3 Narkotikakartella i Mexico

Frå Félix Gallardo sitt kartell, som ofte har vorte kalla Guadalajara-kartellet, oppstod fleire av dei kartella som i dag er operative i Mexico. Félix Gallardo delte smuglarrutar og territorium blant anna mellom Arellano Felix-brørne, som grunnla **Tijuanakartellet**, og til ”El Capo”

(”Den korte”) Guzmán Loera som leier **Sinaloakartellet**.⁵ I 2008 brøyt Beltran-Leyva-brørne ut av Sinaloakartellet etter intern strid, og starta **Beltran-Leyva-kartellet**. Både Tijuanakartellet og Beltran-Leyva-kartellet har fått nokre alvorlege skot for baugen dei siste åra ved at nøkkelpersonar i kartellet har vorte anten arresterte eller drepne, men dei utgjør framleis ein maktfaktor i (Astorga & Shrik 2010:11-12; Grayson 2010:86-92).

Juarez og Gulfkartellet er to av dei andre kartella som har bidrege til dei høge valdsnivåa i Mexico dei siste åra. Desse to kartella har røter som kan sporast tilbake til 70-tallet, men Gulfkartellet slo seg først skikkelig opp på slutten av 90-tallet. Juarezkartellet har tradisjonelt haldt til i delstaten Chihuahua og i byen Ciudad Juárez, langs ein av dei mest ettertrakta smuglarrutene til USA, medan Gulfkartellet har hatt sitt kjerneområde langs delstatane langs Mexicogolfen – Tamaulipas og Veracruz, i tillegg til Nuevo Leon. Ciudad Juárez er kanskje den byen i Mexico som har vore hardest ramma av den narkotikarelaterte valden, og mykje av denne valden stammar frå intern kamp mellom kartella om kontroll over denne byen, spesielt mellom Sinaloakartellet og Juarezkartellet. Kampen om kontroll over Juárez, i tillegg til arrestasjonen av ein av sjefane i kartellet, har svekka Juarezkartellet betydeleg dei siste par åra (Astorga & Shrik 2010:14; Grayson 2010:55-92; Nájar 21. februar 2011; NPR News Investigations 2010).

På 2000-taller har det oppstått to nye kartell i Mexico som på relativt kort tid har opparbeidd seg stor innflytelse og eit rykte for å vere spesielt nådelause og harde; **Los Zetas** og **La Familia Michoacana**. Desse to kartella representerar på mange måtar eit generasjonsskifte blant dei mexicanske kartella. Dei har vore med på å heva nivået på den kriminelle aktiviteten blant narkotikakartella, både i form av utstyr og teknikkar, men også i form av brutalitet og råskap. Los Zetas vart grunnlagt av cirka 30 desertørar frå dei mexicanske spesialstyrkane og oppstod tidleg på 2000-tallet. Dei var i utgangspunktet tilsette av Gulfkartellet som

⁵ ⁵ ”El Chapo” er ein av dei mest berykta og frykta av mafiabossane i Mexico i dag, og i 2009 vart han plassert på Forbes si liste over verdas rikaste personar. Sjølv om det er ein dusør på \$5 millionar for å ta han, går han framleis fri. Han vart tatt av politiet i 1991, men slapp unna ved å betala 50 000 \$ i kontantar til politisjefen i Mexico City. Han vart fanga igjen i 1995, men klarte å rømme i 2001 frå høg-tryggleiksfengslet der han sona straffa si berre dagar før han skulle utleverast til USA. Rykta vil ha det til at han rømte i ein vaskeribil, og fleire titals fengselsansatte vart i etterkant tiltalt for å ha bistått Guzmán i rømminga (Grayson 2010:57-58; Hines 12. mars 2009).

tryggleiksvaktar og leigemordarar, etter at leiaren av Gulfkartellet, Osiel Cárdenas Guillén, klarte å korruptere og tilsette elitesoldatane som var sende for å ta han til fange (Astorga & Shrik 2010:15-16).

I tillegg til å trene opp nye medlemmar i eigne treningsleirar, har los Zetas også rekruttert medlemmar frå dei guatemalanske spesialstyrkane, Kaibiles, soldatar som er kjende for sine brutale metodar. Som tidlegare elitesoldatar vert los Zetas av enkelte analytikarar sett på som smartare og betre strategar enn det mexicanske militæret sjølve. Kartellet er organisert i celler, slik at kvart medlem veit så lite som mogleg om kva andre i organisasjonen gjer. Dette gjer det vanskeleg å infiltrere organisasjonen, eller å få noko særleg informasjon ut av medlemmer. Utstyret dei brukar er svært avansert; frå AR-15 og AK-47 rifler, MP5 maskinpistolar, 50 mm maskingevær, granatkastarar, rakettar, dynamitt, helikopter og pansra kjøretøy, i tillegg til toppmoderne overvåkingsutstyr. På slutten av 2000-tallet brøyt los Zetas samarbeidet med Gulfkartellet og opererer i dag på eige initiativ (Campbell 2010:55-68; Logan 2009).

Det er likevel først og fremst brutaliteten los Zetas og La Familia⁶ viser som representerer det største brotet med dei ”tradisjonelle” mexicanske narkotikakartella. La Familia gjorde seg første gong bemerkta utanfor delstaten Michoacan, der dei heldt til, i september 2006. Då vart fem menneskehovud rulla ut på dansegolviet på ein utestad i Uruapan. Under dekke av at dei oppfyller ein ”heilag rettferd”⁷ kontrollerer La Familia store delar av Michoacan gjennom bestialske drap, tortur, trugslar og terror. Halshuggingar, som nesten aldri hende før 2006, har vorte stadig vanlegare dei siste åra, det same har lemlesting, tortur og det å sette fyr på levande menneske. Desse kartella går gjerne etter uskuldege tredjepartar også, både små born og heile familiar vert gjerne drepne. *Narcomensajes*, beskjedar etterletne på ofra, har også vorte stadig vanlegare. I tillegg vert ofte drap og overgrep filma og lasta opp på bloggar og nettstader som youtube (Campbell 2010:65-68; Finnegan 2010:40; Grillo 8. september 2008).

Dei valdsame metodane til los Zetas og La Familia har ført til ei nivåheving også blant dei andre narkotikakartella i Mexico. For å kunne forsvare seg mot desse nye kartella har dei andre også måtte ta i bruk det avanserte utstyret og teknikkane, og ikkje minst den brutale og

⁶ La Familia sin leiar Nazario Moreno González ”El Más Loco” (”Den galnaste”) vart drepen i ein konfrontasjon med det føderale politiet i desember 2010.

⁷ Medlem av La Familia skal visstnok alltid vere utstyrte med sin eigen ”bibel”, skriven av leiaren ”El Más Loco” Moreno, og sterkt inspirert av kristen evangelisme (Finnegan 2010:40; Grillo 24. juli 2009)

eksplisitte valdsbruken. Til dømes har også Juárezkartellet byrja å ta i bruk ein eigen spesialgruppe av leigemordarar dei siste par åra, med namnet La Línea (Grayson 2010:81; Logan 2009). Slik situasjonen er i dag, vurderer ein Sinaloakartellet som det mektigaste av dei mexicanske kartella, men los Zetas er også svært sterke (CNN México 2011; Zeliger 2011)

2.4 Calderón og krigen mot narkotika

PRI mista presidentmakta i år 2000, men forsvann på ingen måte frå mexicansk politikk av den grunn. PRI er framleis eit av dei tre største partia i Mexico, og er det partiet som sitt med makta i flest mexicanske delstatar (Bruhn 2009:30). På 2000-talet har mexicansk politikk vore dominert av dei tre partia PAN, PRI og det sosialdemokratiske partiet PRD (*Partido de la Revolución Democrática*), desse tre partia fekk til saman 95 % av stemmane i presidentvalet i 2006. Dette valet viste seg å verte svært jamt, og kampen om presidentembetet kom til å stå mellom det sosialdemokratiske partiet PRD og PAN, det sittande regjeringspartiet. PRD sin kandidat var borgarmeisteren i Mexico By, Andrés Manuel Lopez Obrador, han var svært populær og leda med god margin på dei fleste meningsmålingar før valet. Calderón frå partiet PAN vant presidentmakta i 2006 med ein margin på berre 0,6 % av stemmane over kandidaten frå PRD, Obrador. Obrador hevda Calderón vann som følge av valfusk og erklærte seg sjølv som den legitime presidenten. I fleire veker okkuperte Obrador og støttespelarane hans Zócalo, plazaen midt i Mexico By. Både nasjonale og internasjonale valobservatørar har avvist at det vart utført valfusk i stor grad under valet. Calderón sin regjeringsperiode har ikkje vore nemneverdig påverka av kontroversen med Obrador (Moreno 2007:15-16; The Economist 2007).

Til gjengjeld har regjeringstida til Calderón vore sterkt prega av krigen mot narkotika, ein krig han erklærte så snart han trådde inn i rolla som president i desember 2006. Noko av det første han gjorde var å sende 36 000 militære til dei områda med mest narkotikarelatert kriminell aktivitet, blant anna til delstatane Sinaloa, Durango og Chihuahua. I løpet av regjeringsperioden har han satt inn stadig fleire militære for å kjempe mot narkotikakartella. I tillegg har han satt i gang fleire omfattande reformer av både politistyrkane og av rettssystemet (Hanson 2008). Om utfordringane med organisert kriminalitet i Mexico kan kallast ein krig, er krigen langt frå vunnen og etter alle solemerke er den langt frå over. Valden har auka eksplosivt, og drapstala har vorte høgare for kvart år Calderón har sete med

makta (Miglierini 14. januar 2011). Eitt år før Calderón sin presidentperiode er over, står Mexico overfor ei større utfordring enn nokon sinne med den organiserte kriminaliteten.

3 Teoretisk tilnærming: stat og demokratisering

Føremålet med denne oppgåva er å svare på forskingsspørsmålet: *Kva konsekvensar har den organiserte kriminaliteten for den politiske utviklinga i Mexico?* Det overordna temaet for oppgåva er forholdet mellom stat, regime og organisert kriminalitet i Mexico. Organisert kriminalitet er eit komplekst fenomen, som opererer og utviklar seg i ein dynamisk interaksjon med styresmakter og marknader både på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Konsekvensane av organisert kriminalitet er også komplekse, og desse må vurderast opp mot forskjellige kriterium for statleg styring og demokratisk konsolidering, kriterium som vert identifiserte og drøfta i dette kapittelet.

Dei to viktigaste tendensane som har prega den politiske utviklinga i Mexico den siste tida er som nemnt utviklinga frå eit udemokratisk eittpartiregime til ei meir demokratisk styringsform, og ein urovekkjande auke i valdsbruk blant dei organiserte kriminelle. Desse to tendensane – demokratisering og aukande valdsbruk –, heng saman og påverkar kvarandre gjensidig. Vi må forstå utfordringane med organisert kriminalitet i Mexico på bakgrunn av regimeendringane i landet, men diskusjonen om regimeendring vert ufruktbar utan ei forståing av staten sin organisering, funksjonar og grunnleggjande prinsipp. Staten er ein føresetnad for eit demokratisk regime, og skal vi kunne forstå utviklinga av organisert kriminalitet i Mexico er det essensielt at vi forstår korleis den mexicanske staten fungerer. Ei forståing av statsomgrepet vil også vere sentral for å kommentere diskusjonen om i kva grad Mexico står i fare for å verte ein såkalla “failing state”, noko som har vorte hevda frå fleire hald. Vidare vil demokratiseringsteori vere sentral for å drøfte samanhengen mellom organisert kriminalitet og demokratisk konsolidering.

3.1 Staten

Staten vert som regel oppfatta som den grunnleggjande premissen for å studere suverenitet eller politisk orden, uavhengig om ein studerer autoritære eller demokratiske regime. I følge Linz og Stepan er den mest grunnleggjande føresetnaden for demokratisk konsolidering at det finst ein stat. Utan eit statsapparat som kan oppretthalde valdsmonopolet innanfor sitt

territorium, krevje inn skatt og dermed tilby offentlege tenester, eller oppretthalde eit rettssystem, kan ein ikkje snakke om eit regime eller styresmaktar, og diskusjonen om demokrati eller autoritært regime vert fånyttas (Linz & Stepan 1996:17, 19-20).

3.1.1 Grunnleggjande eigenskapar ved staten

Hobbes meinte behovet for tryggleik er det som gjer at individ gjev opp noko av retten til å rå over seg sjølv, og går inn i ein samfunnspakt med den suverene, som vil seie staten. Denne samfunnspakta gjer at mennesket kjem ut av den såkalla naturtilstanden som er prega av at alle er i krig mot alle, og at ein stat vert danna. Det er dermed statens evne til å sørgje for tryggleik for undersåttane som gjev staten legitimitet (Morris 1998:5-6). Weber gjekk vidare i denne tankegangen, og definerte staten som den institusjonen med monopol på legitim utøving av makt og tvang. Statens valdsmonopol er naudsynt for at orden skal oppretthaldast og for at ikkje ein tilstand av anarki skal bryte ut, for om ingen har monopol eller kontroll over valdsbruken, vil vald bli brukt som middel for å nå politiske mål. Statens valdsmonopol må i så måte forståast som eit middel for å oppnå tryggleik, ikkje som eit mål i seg sjølv. Den weberianske måten å definere staten på er med andre ord basert på kva verkemiddel eller reiskap (det vil seie tvang/vald) staten tar i bruk for å oppfylle sine mandat. Dette står i kontrast til den marxistiske definisjonen på staten, der staten vert sett som eit instrument for borgarskapet til å utnytte og undertrykke proletariatet, til borgarskapet si materielle vinning. Den marxistiske definisjonen av ein stat legg med andre ord vekt på staten sine *mål*, framfor staten sine *midlar*, slik den weberianske oppfatninga av ein stat gjer (Flores Pérez 2009:25-28).

Den moderne staten er hovudsakleg ein europeisk konstruksjon, og det europeiske statssystemet har hatt ei avgjerande rolle i å forme forståinga og utforminga av det politiske landskapet i resten av verda. Det er viktig å merke seg at staten er eit historisk fenomen, og den har vakse fram under gitte kontekstuelle rammar, den er ikkje på nokon måte ein gitt eller “naturleg” eining (Held i Hall 1996:56). Freden i Westfahlen (1648) markerer på mange måtar byrjinga til den moderne staten. Her etablerte ein eit system av suverene statar, eit system der dei forskjellige statane anerkjente kvarandre sin suverene rett til å regjere over eit gitt landområde (Jessop i Leicht & Jenkins 2010:43). Ein ser gjerne utviklinga av den moderne nasjonalstaten i samband med utviklinga av kapitalismen, og framveksten av den moderne staten kan sjåast på som ein effektiv mekanisme for å sikre eigedomsretten og

marknaden, som tillét det kapitalistiske systemet å slå rot. Like naturleg er det å sjå utviklinga av den moderne staten og den kapitalistiske modellen for produksjon som to gjensidig avhengige prosessar (Flores Pérez 2009:26; Jessop 2010:756-760).

Etter 1945 har den vestlege statsmodellen vorten institusjonalisert i eit internasjonalt statssystem gjennom organisasjonar som FN, og så og seie alle samfunn i verda i dag er organisert rundt statsdanninga og det å halde staten ved lag. Underforstått i dette internasjonale statssystemet er det at alle statar i prinsipp er, eller vil verte, like i form av strukturar og logikken som ligg til grunn for avgjerslene staten tar. Statar er difor som regel dei grunnleggjande einingane i studiar av politikk, og den vestlege oppfatninga av kva ein stat er dominerer diskursen om stat og statsdanning (Hansen & Stepputat 2001:9-10). Sjølv om ikkje alle samfunn nødvendigvis er organisert i statar som passar i den vestlege ideen om kva ein moderne stat er, er denne ideen så utbreidd og dominerande at den likevel er relevant.

Trass i det store mangfaldet av teori og litteratur på området er det framleis ei vanskeleg oppgåve å forklare nøyaktig kva som vert lagt i omgrepet “stat”. Definisjonane på ein moderne stat er mange, men vage. Ut over det at staten er eit slags kompleks av institusjonar med lite definerte verkeområde og at staten utfører ei rekke vagt definerte funksjonar, er det uråd å verte einige om korleis ein skal definere ein stat (Mitchell 1991:77). Korleis ein forstår omgrepet kjem hovudsakleg an på kva element ved staten ein er ute etter å studere, og det kjem an på om utgangspunktet er ein studie av individ, organisasjonar eller samfunnet (Alford & Friedland 1985:3). Her blir det altså eit spørsmål om å velje ein definisjon, avhengig av kva som er utgangspunktet for studiet ein skal gjennomføre. Uansett kva perspektiv ein brukar for å studere staten kan ikkje ein teori eller innfallsvinkel åleine fullt ut fange opp og forklare alle dei kompliserte karakteristikkane og funksjonane til staten. Statsdanninga kan heller ikkje sjåast som ein endeleg prosess, staten oppstod ikkje som prototype ein stad for så å verte spreidd til resten av verda. Staten eksisterer i eit samfunn og i ein kontekst, og som følgje av det er statens kapasitet og eigenskapar relative til konteksten (Jessop 2010:44, 47).

I denne oppgåva ser eg det som mest hensiktsmessig å velje ein definisjon som fokuserer på statens funksjonar, men der desse vert vurderte ut i frå kontekst. Eg er ute etter å undersøke korleis organisert kriminalitet verkar på styringsevna til den mexicanske staten, uavhengig av om regimet er demokratisk eller autoritært. I weberiansk tradisjon har eg difor vald ein definisjon som fokuserer på staten sine midlar eller funksjonar. Held meiner det er fire ting som kjenneteiknar den moderne staten: *territorialitet, kontroll over maktmidla, upersonlege*

maktstrukturar og legitimitet (Held i Hall 1996:71). Gjennom historia har eit gjennomgåande trekk ved statar vore at dei har kravd rett til gitte territorium, men berre den moderne staten har hatt klart definerte og veletablerte grensar. Territorialitet dreiar seg om staten klarar å beskytte seg mot eksterne åtak, men også i kva grad den klarar å oppretthalde kontrollen i territoriet innanfrå. I Mexico vert til dømes militæret i utstrakt grad brukt til å oppretthalda den interne kontrollen over territoriet. Dette heng også saman med staten si evne til å ivareta valdsmonopolet, og i denne oppgåva ser vi difor territorialitet og kontroll over maktmidla under eitt. Dei følgande elementa vil verte brukt som utgangspunkt for vurdere korleis organisert kriminalitet påverker staten:

I. Kontroll over maktmidla og territorialitet vil sei å ha monopol på bruken av tvang og vald i heile territoriet til staten, og dette monopolet vert oppretthalde gjennom politistyrkane og militæret (Held i Hall 1996:71). Som eg var inne på tidlegare, kan det å oppretthalde voldsmonopolet sjåast som den mest elementære funksjonen ein stat har. For å seie noko om korleis den mexicanske staten sitt valdsmonopol vert utfordra av organisert kriminalitet må vi undersøke følgjande: *Kor omfattande er valdsbruken, kven vert råka, kva form har valden og kva er motivasjonen bak valdsbruken?*

II. Upersonlege maktstrukturar Eit anna definerande aspekt ved ein moderne stat i den weberianske tankegangen, er dei upersonlege maktstrukturane eller byråkratiet. Byråkratiet er ei form for politisk organisering slik til dømes føydalisme eller patriarkalsk herredømme er det. Sidan byråkratiet er ei styringsform som er tufta på legal-rasjonell autoritet, skal byråkratiet sine handlingar vere føreseielege og prega av kontinuitet (Andersen & Kaspersen 2007:105). I følgje Weber er byråkratiet den mest rasjonelle og effektive måten å organisere eit moderne samfunn på, og vi må forstå byråkratiet som instansen mellom dei herskande (politikarane) og dei som det vert herska over (befolkninga). Ein del trekk ved dei byråkratiske strukturane er spesielt sentrale; byråkratiet sitt verkeområde er definert og avgrensa av eit regelverk, det er hierarkisk organisert og ein viss grad av spesialisering er naudsynt for at byråkratane skal kunne gjere jobben sin. Dette er føresetnader som skal garantere at alle vert behandla likt, uavhengig av kven dei er (Swedberg & Agevall 2005:18-20). Når det gjeld organisert kriminalitet og upersonlege maktstrukturar i Mexico er det først og fremst gjennom korrupsjon organisert kriminalitet får konsekvensar. Korrupsjon rokkar ved den legal-rasjonelle autoriteten byråkratiet er tufta på, og undergrev i så måte systemet.

III. Legitimitet er sett som eit av dei mest fundamentale konseptane for å forstå politisk stabilitet og utvikling, og dreier seg kort fortalt om forholdet mellom dei herskande og dei som vert herska over. Legitimitet handlar om kor vidt eit sittande politiske styre eller regime er allment akseptert blant befolkninga⁸. I følgje Locke er legitimitet noko som vert avledda eksplisitt og implisitt frå befolkninga gjennom at dei lar seg herske over av dei herskande. Ein måte å sjå legitimitet på er ut i frå lovmessige føresetnader, det vil seie i kva grad dei herskande regjerer i tråd med konstitusjonen, og kanskje spesielt om dei følgjer vallovane. Fleire har meint at ei slik teknisk forståing av legitimitet ikkje er tilfredsstillande, legitimitet handlar i større grad om verdiar, haldningar og forventningar blant befolkninga (Fraser 1974:117-118).

Robert Dahl, til dømes, meiner vi må forstå legitimitet som kor vidt befolkninga oppfattar dei herskande som legitime, altså ei *haldning*. Han forstår altså omgrepet ikkje ut frå etiske aspekt, men meir ut frå psykologiske faktorar, i kva grad befolkninga meiner avgjersler og prosessane rundt dei er rett (Dahl 1956:46). Følgjer vi denne tankegangen må vi forstå legitimitet som i kva grad befolkninga oppfattar eit regime som “rettmessig”. Det treng ikkje å bety at individa til ei kvar tid er einige i kva avgjersler dei herskande tar, men at dei har ei grunnleggjande tiltru til at dei herskande har *rett* til å ta dei avgjerslene dei gjer, og på at dei som tar avgjersler følgjer prosessar som befolkninga har tillit til. Legitimitet er viktig for at eit regime skal kunne gjennomføre politikken sin, og for å sikre den politiske stabiliteten. Er legitimiteten låg, må styresmaktane i større grad bruke tvangsmidlar for å få innført politikken sin og den politiske stabiliteten vert truga (Fraser 1974:119). Følgjer vi denne tankegangen er ein mogleg måte å måle legitimitet på gjennom meningsmålingar i befolkninga om holdninga eller tiltrua til regimet.

3.1.2 Mexico, - ein “failing state”?

Når det kjem til konsekvensane av organisert kriminalitet for staten si styringsevne, kjem vi vanskeleg bort frå diskusjonen om kor vidt Mexico er i ferd med å verte ein “failing state” som følgje av narkokriminaliteten i landet. Ein rapport frå Pentagon identifiserte i 2008 Mexico som eitt av to land som stod i fare for “sudden collapse”, saman med Pakistan. Den tidlegare leiaren av DEA, general Barry R. McCaffrey har uttalt at mexicanske styresmakter

⁸ Det finst omfattande litteratur om temaet legitimitet, korleis legitimitet oppstår, kva konsekvensar det har, osv. Diskusjonen rundt legitimitet her er kort og overfladisk grunna denne oppgåva sitt fokus og omfang

“is not confronting dangerous criminality – it is fighting for its survival against narco-terrorism” (Grayson 2010:267; Kurtzman 2009). Denne type klassifiseringar er problematisk for mange. Etter utsegna utanriksminister Clinton kom med i 2010, der ho samanlikna Mexico med Colombia for 20 år sidan, måtte president Obama i etterkant gå ut for å beklage og avvise desse påstandane (Brooks 10. september 2010). Dei mexicanske styresmaktene meiner sjølve at denne type uttaler ikkje har rot i verkelegheita, og motset seg kraftig klassifiseringar av Mexico som ein “failing state”. Seinast i eit intervju med avisa El País i mars 2011 uttalte president Felipe Calderón at å kategorisere Mexico i faresona for dette er feil, og at det å gje landet denne merkelappen har vore uansvarleg og har skada Mexico sitt omdømme. I motsetning til utviklinga i til dømes landa i Nord-Afrika, er Mexico eit land som fungerer, eit land med sterke, uavhengige institusjonar, med frie og regelmessige val og ei fri presse, i følgje presidenten (El País 2011).

Dei siste ti åra har teoriar knytte til omgrepa failed og failing states vorte stadig meir aktuelle. Spesielt etter terroråta mot tvillingtårna 11. september 2001 har bekymringane om utfordringane til såkalla failing states breidd om seg, då det vart hevda at det var den afghanske staten si manglande evne til å kontrollere sitt eige territorium som gjorde at terroristgrupper som al-Qaida kunne etablere seg. Verda fekk auga opp for korleis svake statar kunne fungere som ein yngleplass for terroristar, ein stad der konflikhtar oppstår og uro vert spreidd til naboland. Ein byrja å sjå svake og kollapsa statar som eit internasjonalt tryggleiksproblem, og eit velfungerande statsapparat som ein føresetnad for utvikling. Dette synet vart etterkvart inkorporert i dei fleste handlingsplanane til bistandsorganisasjonar, og organ som FN og Verdsbanken (Call 2008, 1491-1493). På mange måtar markerer 9/11 ei skiljelinje i forhold til kva det internasjonale samfunnet vurder som dei viktigaste trugslane i vår tid. Der ein i Vesten tidlegare vurderte sterke og aggressive nasjonalstatar som dei største trugslane mot nasjonal tryggleik, vert svake og kollapsa statar no vurderte som den største tryggleiksutfordringa. I stadig større grad har ein også retta fokus mot sterke institusjonar og statsapparat som føresetnad for utvikling og fredsbygging (Newman 2009, 421).

Rotberg er ein av statsvitarane som har skreve mykje om failing states som eit internasjonalt tryggleiksproblem. Han nyanserer mellom ulike dimensjonar for korleis ein stat kan mislykkast, og meiner tryggleikssituasjonen er den viktigaste indikatoren for å avgjere om ein stat er sterk, svak eller mislykka. Staten er til for å tilby innbyggjarane nokre grunnleggjande tenester, og den mest elementære tenesta staten må sørgje for er tryggleik. Denne tryggleiken

sørgjer staten for ved å hindre eksterne krefter i å invadere eller infiltrere landet, ved å hindre tap av nasjonalt territorium, eliminere interne trugslar eller angrep på den sosiale strukturen og den nasjonale orden. Vidare må staten kunne avgrense kriminalitet og liknande trugslar mot den daglege tryggleiken til befolkninga, og ikkje minst må staten sørge for at borgarane kan løyse konflikhtar seg i mellom utan at dei må ty til våpen eller anna form for tvang. Berre når eit minstemål av tryggleik er sikra kan staten ha håp om å tilby andre tenester eller “public goods”. Sjølv om Rotberg meiner at den beste indikatoren på om ein stat er sterk, svak eller “failing” er om den klarar å tilby tryggleik, er eit høgt nivå av vald over tid verken ein tilstrekkeleg eller naudsynt faktor for å klassifisere ein stat som “failing” (Rotberg 2003:2-4)

Den analytiske verdien av omgrepet “failing state” som brukt av Rotberg og andre, kan diskutast. Slik omgrepet vert brukt er det objektivt sett vanskeleg å identifisere, definere og analysere ein “failing state” med nokon metodologisk presisjon (Call, 2008:421). Problemet med gjeldande bruk av omgrepet “failing state” er at det baserer seg på antakinga om at alle statar i essens er like og fungerer på same måte. Den moderne, vestlege staten vert betrakta som eit normativt gode, og som ein slags prototype på korleis ein stat bør fungere. Ein kvar stat er imidlertid resultatet av ein unik, historisk kontekst, og ein treng analyseverktøy som er sensitive for dei komplekse forskjellane frå stat til stat når det gjeld aktørar, motivasjonar, nettverk og maktrelasjonar. “Failing state”-omgrepet, slik det vert brukt av Vesten for å identifisere moglege trugslar mot den internasjonale tryggleiken, vert ikkje meir enn deskriptiv. Difor kjem omgrepet til kort i å forklare kvifor eller korleis statar mislykkast. Bøås og Jennings meiner å ta utgangspunkt i “failing state” berre vert analytisk meningsfullt om ein i tillegg spør for *kven* staten mislykkast, og *korleis* den mislykkast (Bøås & Jennings 2005:387-390).

Slik omgrepet failed state fungerer i dag, er det avgrensa til å kategorisere statar som ikkje oppfyller dei vestlege krava for korleis ein stat bør sjå ut. Framfor ein diskusjon om kor vidt Mexico er i ferd med å verte ein failing state, meiner eg det er meir hensiktsmessig å diskutere kva konsekvensar narkokriminaliteten har for den politiske utviklinga når det gjeld staten sine funksjonar og utfordringane ved demokratisk konsolidering. Failing state-diskusjonen er likevel interessant fordi den set søkelyset på viktige trekk ved utviklinga av narkokriminalitet i Mexico. For det første seier det sjølvklart noko om kor alvorleg problemet er og kva omfang det har, og ikkje minst vitnar det om at dei kriminelle oppnår ein av dei tinga dei ønskjer gjennom å nytte seg av den til dels ekstreme valden: å spreie frykt. For det andre seier det

mykje om korleis utfordringane med narkokriminalitet vert oppfatta frå utsida, og då spesielt frå den mektige naboen i nord, USA. Kategoriseringa av Mexico som på randen av å verte ein failing state gjer narkokriminaliteten til eit internt tryggleiksproblem for Mexico, eit problem som må løysast innanfor dei mexicanske grensene. På denne måten vert det til dømes ikkje tatt stilling til kva den enorme etterspørselen av narkotiske stoff i USA har å seie for utviklinga av narkokriminaliteten i Mexico, eller korleis det hovudsakleg er amerikanske våpen som vert smugla over grensa dei kriminelle nyttar seg av.

3.2 Transisjon til demokrati og demokratisk konsolidering

Vi kan hevde at meir narkotikarelatert vald har vore ein utilsikta konsekvens av prosessen for å få eit meir demokratisk regime i Mexico. Vi må merke oss at demokratiske institusjonar, eller demokratiske normer i seg sjølv, ikkje er dårlegare egna til å hanskast med kriminalitet og ulovleg valdsbruk enn autoritære regime, snarare tvert i mot. I lengda vil eit konsolidert demokrati ha større kapasitet til å handtere og avgrense vald mellom personar enn eit autoritært regime. Dette er fordi det i eit demokratisk samfunn finst sterke mekanismar som hindrar uønska åtferd. Felles verdiar, normer og prosedyrar som sørgjer for å oppretthalde individuelle rettar, hindrar befolkninga i å bruke den fridommen demokratiet tillèt dei til avvikande, uønska og farleg oppførsel (Karstedt 2008:210-211). Når det gjeld førekomsten av organisert kriminalitet meiner Flores at sterke statar med liberalt demokrati er best egna til å takle utfordringane denne typen kriminalitet byr på. Dette er fordi slike statar har eit system som fordeler makt på ulike institusjonar (t.d. lovgjevande, dømmande og utøvande), og mellom aktørar med forskjellige interesser og meiningar. Avgjersler som vert tatt er institusjonelt avgrensa gjennom mekanismar av transparens og oversyn, medan statstilsette og byråkratar har eit høgt nivå av profesjonalisme, og i stor grad er lojale til staten. Alliansar mellom stat og organiserte kriminelle vert difor ikkje sentraliserte; det finst ingen grupper av organiserte kriminelle som klarar å korrumpere alle offentleg tilsette – og alle offentleg tilsette er det heller ikkje mogleg å korrumpere (Flores Pérez 2009:123-124).

3.2.1 Demokratidefinisjon

Her legg eg til grunn at det er eit normativt gode å innføre eit velfungerande liberalt demokrati i Mexico, og at eit slikt politisk system ville vore den beste løysinga for ein

majoritet av befolkninga. Liberaliseringa av valkanalane og presidentvalet i år 2000 må sjåast som steg i retning av eit meir demokratisk regime, men framleis er det mykje som står igjen før demokratiet i Mexico kan kallast konsolidert. For å kunne seie noko om demokratiseringsprosessen, må vi ha klart for oss kva eit demokrati faktisk er. Demokrati er eit mykje diskutert omgrep, og definisjonane spenner frå idealoppfatningar av kva eit demokrati bør vere til meir deskriptive definisjonar på verkelege styresett.

Ein av dei vanlegaste demokratidefinisjonane er Robert Dahl sin polyarkimodell, som tek utgangspunkt i demokratiske prosedyrar. Dahl meiner demokratiomgrepet må sjåast som eit normativ ideal, noko som gjer at det ikkje har analytisk verdi i empiriske studiar. Det nærmaste vi kjem det ideelle demokratiet er det politiske systemet Dahl kallar polyarki, eller “fleirstyre”. Polyarkiomgrepet baserer seg på to grunnleggjande konsept, nemleg deltaking og konkurranse, og er eit empirisk målbart styresett. I følgje Dahl er det enkelte krav som må oppfyllest for at eit regime skal kunne kallast demokratisk; at dei som tek avgjersler er valde, at vala er frie og upartiske, at det er allmenn røysterett, at alle kan stille til val, ytringsfridom, at det finst alternative informasjonskanalar, og retten til å organisere seg (Linde et al. 2006:17-19). Det er denne demokratidefinisjonen som ligg til grunn i det følgjande.

3.2.2 Valdsbruk under transisjon til demokrati

Ein utilsikta konsekvens av liberaliseringa av det politiske systemet i Mexico har vore høgare valdsnivå blant dei organiserte kriminelle. Det korrupte og korporative systemet under PRI, med ein sterkt sentralisert statsmakt, klarte på ein måte å halde den organiserte kriminaliteten i sjakk, samtidig som det tillét dei organiserte kriminelle å etablera omfattande nettverk og kultur for korrupsjon i staten. Ei desentralisering av den politiske makta og endringar i alliansane mellom kartell og offentleg tilsette har destabilisert kartella og spela inn på den stadig aukande valdsbruken. Karstedt (2008) peikar på at det er vanleg å sjå auka valdsnivå i overgangen frå eit autoritært til demokratisk regime. Ei mogleg forklaring på dette er at ulovleg valdsbruk er eit resultat av at dei demokratiske institusjonane ikkje er fullt ut etablerte, og som ein konsekvens av dei manglande og dårleg tilpassa institusjonelle løysingane som finn sted i ein transisjonsperiode (pp.205-207).

Sjølvve transisjonen er som regel definert som intervallet mellom eit politisk regime og eit anna, og er som nemnt på ei side kjenneteikna av oppløysinga av det autoritære regimet, og på den andre sida innføringa av det demokratiske regimet. Her er det viktig å merke seg at

transisjonar frå autoritære regime ikkje alltid ender med konsoliderte demokrati, det kan gå tilbake til ei annan form for autoritært styre eller eventuelt utvikle seg til ein revolusjon. Dette gjeld alle fasane i demokratiseringsprosessen, ein har aldri noko garanti for at resultatet av ein liberalisering endar i ein transisjon, eller ein transisjon i eit konsolidert demokrati (O'Donnell et al. 1986:6-7).

Når dette er sagt, må det nemnast at transisjonsperioden i Mexico ikkje nødvendigvis passar så godt inn i den teoretiske modellen av korleis ein transisjon vanlegvis artar seg. Overgangen frå PRI-regimet, som vi kan kalle “elektoral autoritarisme” til dagens politiske regime har skjedd svært gradvis. Det har aldri vore snakk om ei fullstendig oppløysing av det autoritære regimet; PRI er framleis eit av dei viktigaste partia i mexicansk politikk. Under heile PRI sin styringstid vart det også halde regelmessige val, og det var opna for akkurat nok politisk konkurranse til at andre parti vart danna og heldt det gåande. Partiet PAN har til dømes eksistert heilt sidan 1939 (Levy et al. 2006:66). Nokon meiner at ein kan rekne transisjonsperioden som over når ein ny konstitusjon har vorte vedtatt, og når frie og rettferdige val vert haldne (Linde et al. 2006:23). Den mexicanske konstitusjonen vart vedtatt i 1917, og var veldig liberal for si tid. Det autoritære PRI-regimet opererte med ein demokratisk fasade, og Mexico var i teorien eit slags demokrati, men i praksis var ikkje demokratiske normer og verdiar implementerte. Liberaliseringa, eller transisjonsfasen, har bestått av ei gradvis implementering av dei politiske rettane som blant anna har vore spesifiserte i grunnlova, og ei parallell svekking av PRI si makt.

Når ein snakkar om transisjonsfasen som den perioden der ulike interesser kjempar om dei politiske spelereglane, kan ein altså i Mexicos tilfelle hevde at spelereglane har vore der sidan den mexicanske revolusjonen, dei har berre ikkje vorte følgde. Enkelte statsvitarar ser på fasen med politisk liberalisering som ein integrert del av transisjonsperioden, og når det kjem til overgangen frå eit autoritært til demokratisk regime i Mexico er det vanskeleg å skulle skilje desse to fasane empirisk frå kvarandre.

3.2.3 Demokratisk konsolidering

Ein del meiner konsolidering handlar om demokratiets stabilitet eller overleving over tid, mens andre meiner at eit demokrati som er konsolidert også må ha gitte kvalitetar utover dette. Politiske system som er demokratiske kan overleve over tid og likevel ha alvorlige demokratiske veikskapar, som til dømes at enkelte grupper er ekskluderte frå politisk

deltaking eller at ein del grunnleggjande politiske rettar ikkje er implementerte. I denne oppgåva brukar eg omgrepet konsolidert demokrati ut frå kvalitative aspekt ved demokratiet. Meir nøyaktig må vi dermed forstå konsolidert demokrati som eit demokrati som både har vorte stabilt, institusjonalisert og der dei viktigaste demokratiske normene og prosedyrane vert følgde, samstundes som at det demokratiske styret vert sett som legitimt av befolkninga. Som Linz og Stepan har sagt, eit demokrati er konsolidert når det demokratiske spelet er “the only game in town” (Linde et al. 2006:25-26; Linz & Stepan 1996:3-5).

Når ein vil definere eit demokratisk system som konsolidert eller ikkje, skal ein vere forsiktig med å sjå seg blind på førekomsten av frie og regelmessige val. Dette har vorte kalla “the electoralist fallacy”, og handlar om at ein antar at frie val er nok for å konsolidere eit demokrati (Linz & Stepan 1996:4). Dette er noko vi spesielt skal vere merksame på når det gjeld tilfellet Mexico, der det under heile PRI-styret vart halde regelmessige val. Sjølv om vala ikkje alltid var like frie eller demokratiske, var andre politiske parti lovlege, og dei vann ein del politisk representasjon i blant anna kongressen. Den gradvise oppmjukninga av det autoritære regimet har gitt opposisjonspartia tid til å utvikle partiorganisasjonen og mobilisere veljarar, så presidentvalet i 2000 var resultatet av ein utvikling som hadde føregått over lang tid. Sjølv om presidentvalet i 2006⁹ var omstridt, er det viktig å merke seg at det ikkje først og fremst er valkanalen som er utfordringa for å konsolidere demokratiet i Mexico.

Linz og Stepan meiner vi må forstå demokratisk konsolidering ut frå tre dimensjonar i samfunnet, nærmare bestemt ut frå *handlingar*, *haldningar* og ut frå det *konstitusjonelle aspektet*. Vidare legg dei vekt på at det må finnast enkelte arenaer i samfunnet dersom desse tre dimensjonane skal ha ein sjans til å verte implementerte. Desse sentrale arenaene er *sivilsamfunn*, *eit politisk samfunn*, *rettsstat*, *eit statsbyråkrati* og *eit økonomisk samfunn*. Av plassomsyn skal vi ikkje gå alt for nøyre inn på kvar arena her, men vi må merke oss at dei er gjensidig avhengige av kvarandre, og at nokon av dei er meir utsette for effektane av organisert kriminalitet enn andre (1996:5-7, 14). Av dei fem arenaene Linz og Stepan her identifiserar, er det tre som spesielt utgjer eit problem i Mexico sitt tilfelle når det gjeld

⁹ Calderón frå partiet PAN vann presidentmakta i 2006 med ein margin på kun 0,6 % av stemmane over kandidaten frå PRD, Obrador. Obrador hevda Calderón vann som følgje av valfusk og erklærte seg sjølv som den legitime presidenten. I fleire veker okkuperte Obrador og støttespelarane hans Zócalo, plazaen midt i Mexico By. Både nasjonale og internasjonale valobservatørar har avvist at det skjedde valfusk i stor grad under valet. Calderón sin regjeringsperiode har ikkje vore nevneverdig påverka av kontroversen (The Economist 2007).

utfordringane med organisert kriminalitet; *sivilsamfunnet*¹⁰, *rettsstaten* og *statsbyråkratiet*.

Den grunnleggjande premissen for sivilsamfunnet er retten til å organisere seg og ytringsfridomen. Ifølgje Committee to Protect Journalists brukar narkotikakartella i Mexico i omfattande grad vald, bestikkingar og trugslar mot journalistar, noko som førar til sjølvsensurering, og set ytringsfridommen under press (Committee to Protect Journalists 2010).

Ei anna utfordring for den demokratiske konsolideringa i Mexico er mangelen på rettstryggleik. Reint formelt skal alle mexicanske borgarar vere sikra rettstryggleik, men i praksis er ikkje dette tilfellet. Rettstryggleik skal gi alle borgarar vern mot overgrep eller brot på sivile og politiske rettar, uavhengig av rase, kjønn, klasse, etc. (Haber 2008:202-203). Eit av dei store problema med det mexicanske rettssystemet er den manglande evna påtalemaktene har til å få dømt kriminelle. Brotsverk knytte til narkokriminalitet har ein oppklaringsrate på rundt 1 % (Ordaz 2010). I eit samfunn der rettstryggleiken vert etterlevd må det også finnast institusjonar som tillèt borgarane å straffe statstilsette som handlar lovstridig, og mekanismar som kontrollerer styresmaktene. Ein av desse kontrollmekanismane er ytringsfridom og ei fri presse, noko som igjen illustrerar den gjensidige avhengigheita mellom dei ulike arenaene i samfunnet.

Vidare er det klart at skal rettstryggleiken verte overhalden er ein avhengig av at påtalemaktene, politi og dommarar, sjølve er profesjonelle og respekterer lovar og reglar. Dette heng saman med den tredje arenaen som er ei utfordring for den demokratiske konsolideringa i Mexico: eit statsapparat som er profesjonelt, upartisk og tufta på prinsipp som likebehandling og likskap for lova. Eit demokratisk regime garanterer gitte rettar for befolkninga. Å sikre desse rettane og å tilby andre grunnleggjande og nødvendige tenester krev at det demokratiske regimet har inntekter, og desse inntektene får regimet gjennom skattelegging og regulering. For å kunne skattelegge, regulere og implementere politikk trengst eit velfungerande statsbyråkrati, med profesjonelle og upartiske tilsette (Linz & Stepan 1996:11). Eit fungerande, profesjonelt byråkrati er ein føresetnad ikkje berre for konsolidering av demokratiet, men også for ein velfungerande stat, uavhengig av regimetype. Her ser vi med andre ord ei overlapping, og dette er logisk med tanke på at førekomsten av ein stat er ein naudsynt føresetnad for eit demokratisk regime.

¹⁰ Sivilsamfunnet må forståast som den delen av samfunnet der organisasjonar, rørsler og individ freistar å artikulere sine verdiar og fremme sine interesser, nokolunde uavhengig av staten (Linz & Stepan 1996:7).

Larry Diamond sitt perspektiv på konsolidering av demokratiet er delvis overlappende med Linz og Stepan sitt, då også han meiner at konsolidering er ein prosess som må skje både haldnings- og handlingsmessig. For Diamond handlar dette om legitimitet, og korleis legitimitet må finnast blant aktørar på forskjellige nivå i samfunnet. Desse nivåa er *elite*-, *organisasjons*- og *massenivå*, og på alle desse nivåa må dei demokratiske spelereglane vere etablerte både i haldning og handling for at demokratiet skal vere konsolidert (Linde et al. 2006:33-34). At eit demokrati er konstitusjonelt konsolidert, vil seie at både statlege og ikkje-statlege aktørar er vande med – og aksepterar – at den einaste måten å løyse konflikhtar på er innanfor det konstitusjonelle rammeverket av lovar, reglar og institusjonar. Handlingsmessig er eit demokrati konsolidert når det ikkje finst viktige aktørar i samfunnet som aktivt motarbeider den demokratiske ordninga gjennom å forsøke å opprette eit ikkje-demokratisk regime, eller at det ikkje finst forsøk på utmelding frå staten (i til dømes ein provins eller region) ved bruk av valdelege midlar. Med andre ord handlar den handlingsmessige dimensjonar om at alle viktige aktørar tilpassar sine handlingar til dei demokratiske spelereglane (Linz & Stepan 1996:6).

Demokratisk konsolidering i form av haldningar tyder at ein stor majoritet av befolkninga føretrekk demokrati som styringsform framfor alle andre alternativ, samtidig som støtta for ikkje-demokratiske alternativ er svært lita (Linz & Stepan 1996:6). Diamond spesifiserer at den handlingsmessige konsolideringa på elite- og organisasjonsnivå også inneber at demokratiet si legitimitet vert stadfesta gjennom retorikk, ideologi og symbolbruk. Vidare talfestar han at majoriteten som er for det demokratiske styret bør vere på minst 70 %, og minoriteten som føretrekk eit ikkje-demokratisk alternativ ikkje bør vere på meir enn 15 % av befolkninga. Her må det tilføyast at desse tala berre kan tolkast som rettleiande, det vil vanskeleg la seg gjere å måle nøyaktig konsolideringa av eit demokrati (Linde et al. 2006:34-36). Også her kan vi merke oss at vi har ei overlapping mellom krava til ein velfungerande stat og krava til eit konsolidert demokrati.

3.3 Konklusjon

I dette kapittelet har eg drøfta forskjellige teoriar knytte til stat og demokratisering. Drøftinga av desse teoriane er ikkje uttømmmande eller fullstendig, men eg har teke for meg dei aspekta

som er mest relevante i undersøkinga av korleis organisert kriminalitet påverkar staten og demokratiseringsprosessen i Mexico. I denne oppgåva nyttar eg meg av ei funksjonell forståing av statsomgrepet, og her vert det spesielt relevant å sjå på effektane av organisert kriminalitet på desse tre punkta:

1. **Staten sitt valdsmonopol knytt til territorialitet.** For å gjere ei vurdering av i kva grad den organiserte kriminaliteten utfordrar valdsmonopolet vert følgjande spørsmål viktig å stille seg: *Kor omfattande er valdsbruken, kven vert råka, kva form har valden og kva er motivasjonen bak valdsbruken?*
2. **Byråkrati.** Vi må gå ut frå at organisert kriminalitet i første rekke er ei utfordring for byråkratiet i Mexico gjennom korrupsjon. I kva grad, og om vi kan sjå endringar over tid, vil vere relevant her.
3. **Legitimitet.** Å måle kva haldning den mexicanske befolkninga har til regimet er den beste måten å vurdere legitimiteten til regimet på. Her vil det vere relevant å gjere ei vurdering av grad av tiltru til regimet, og om det har vore endringar over tid.

Når det kjem til demokratiseringsdiskusjonen, kan vi oppsummere med at Mexico har gjennomgått ein svært gradvis transisjon frå det som kan kallast eit elektoralt, autoritært regime til eit elektoralt, demokratisk regime. Den demokratiseringa som er gjort av valkanalane er ikkje tilstrekkeleg for å kalle Mexico eit konsolidert demokrati, eller nok til at vi kan klassifisere Mexico som eit polyarki ut frå Dahl sin polyarkimodell. Legg vi Linz', Stepans og Diamonds definisjon til grunn, kan vi identifisere følgjande mekanismar der organisert kriminalitet kan tenkast å hindre konsolidering av det mexicanske demokratiet:

4. **Ytringsfridommen** er sett under press av organisert kriminalitet gjennom utstrakt bruk av vald, tvang og utpressing av journalistar, noko som hindrar eit levedyktig sivilsamfunn å etablere seg.

5. **Rettstryggleiken** for mexicanske borgarar er utfordra. Mange aktørar, både statlege og ikkje-statlege, løyser konflikhtar utanfor det konstitusjonelle rammeverket av lovar og reglar. Manglande rettstryggleik må med andre ord sjåast i samanheng med manglande konstitusjonell konsolidering av demokratiet.

I dei neste to kapitla vert organisert kriminalitet vurdert opp mot desse punkta. Valdsbruken til dei organiserte kriminelle er det aspektet som vert via mest plass i analysen. Det er fordi valden er den mest direkte konsekvensen for den mexicanske staten, og det aspektet ved organisert kriminalitet som tydelegast set staten si styringsevne under press.

4 Organisert kriminalitet og valdsmonopolet til staten

Den mest direkte og synlege konsekvensen av krigen mot narkotika er valden, og det har vore ein nærmast eksplosiv auke i narkotikarelaterte drap dei siste åra. Samstundes som ofra i stadig større grad er sivile, vert også politiske og statlege aktørar ramma av målretta vald. I tillegg er valden narkotikakartella nyttar seg av stadig meir grotesk og brutal, og fungerer som ein effektiv metode for å spreie frykt i det mexicanske samfunnet. I stor grad kan vi tolke den ekstreme valdsbruken som ein utilsikta konsekvens av den politiske liberaliseringa som har funne stad i Mexico dei siste åra. I den korporative statsstrukturen under PRI var den organiserte kriminaliteten underlagt ein form for sosial kontroll, men forvitringa av statsmakta til PRI har ført til at denne kontrollen har falt bort og likevekta mellom stat og kartell er vekke.

Hovudvekta av analysen i denne oppgåva vert lagt på staten og staten sine funksjonar. Som eg har diskutert i teorikapittelet er evna til å oppretthalde monopolet på den legitime utøvinga av vald ofte vurdert som det mest definerande trekket ved ein stat. Gitt den ekstreme auken i narkotikarelatert vald dei siste åra vert det naturleg å vie mest plass til diskusjonen om konsekvensane av organisert kriminalitet for valdsmonopolet. Eg gjer ei vurdering av utfordringane til staten sitt valdsmonopol gjennom å sjå nærmare på omfanget av valdsbruken til dei organiserte kriminelle, kven denne valden rammar, kva form valden har og kva motivasjonen bak valdsbruken er.

4.1 Staten: Valdsmonopolet knytt til territorialitet

I teorikapittelet drøfta eg korleis staten sitt monopol på legitim bruk av vald og tvang er naudsynt for at lov og orden skal kunne oppretthaldast, og for å sikre tryggleiken til innbyggjarane. I praksis inneber valdsmonopolet at staten opprettheld orden gjennom politistyrkane og militæret. Som regel går skiljet mellom politi og militæret ved at militæret har ansvar for å verne staten mot eksterne trugslar, medan politiet skal oppretthalde den interne tryggleiken. Dette skiljet mellom politistyrkar og militære er ikkje like tydeleg i

Mexico, og i den mexicanske hæren og luftforsvaret si organiske lov¹¹ står det spesifisert at dei militære styrkane også skal nyttast til å “garantere den interne tryggleiken” (Committee to Protect Journalists 2009; Secretaría de la Defensa Nacional 2010). I utstrakt grad har militæret vorte brukt i kampen mot den organiserte kriminaliteten, noko som blant anna skuldast omfattande korrupsjon blant dei mexicanske politistyrkane. Ser vi dette i lys av diskusjonen rundt territorialitet og staten sitt valdsmonopol i teorikapittelet, vert det naturleg å vurdere territorialitet og staten sitt valdsmonopol under eitt.

4.2 Kor omfattande er valdsbruken?

Det er liten tvil om at valdsbruken har auka kraftig sidan Calderón kom til makta i 2006, men av ulike grunnar har det vore vanskeleg å få nøyaktige tal på den narkorelaterte valden. Dei mexicanske styresmaktene har vorte kritiserte for å publisere sporadiske, ufullstendige og tilfeldige tal over talet på drepne i krigen mot narkotika. Ein del aviser i Mexico har ført eigen statistikk over drepne, men sjølv om dette er statistikk som avisene i større grad enn styresmaktane har oppdatert og gjort tilgjengeleg for alle, har også denne dataen manglar. Til dømes var tala avisene Milenio, El Universal og La Reforma publiserte over drepne i narkotikarelatert vald i 2009 så forskjellig som høvesvis 8 281, 7 724 og 6 576 (Shrik 2010:168). Mykje som svar på kritikken over manglande tal og oppdateringar frå styresmaktane si side, og som del av ein strategi for å gjere arbeidet til dei offentlege institusjonane meir transparent og tilgjengeleg, publiserte president Felipe Calderón i januar 2011 ein offentlig database over drepne i narkotikakrigen¹².

4.2.1 Eskalerande valdsbruk

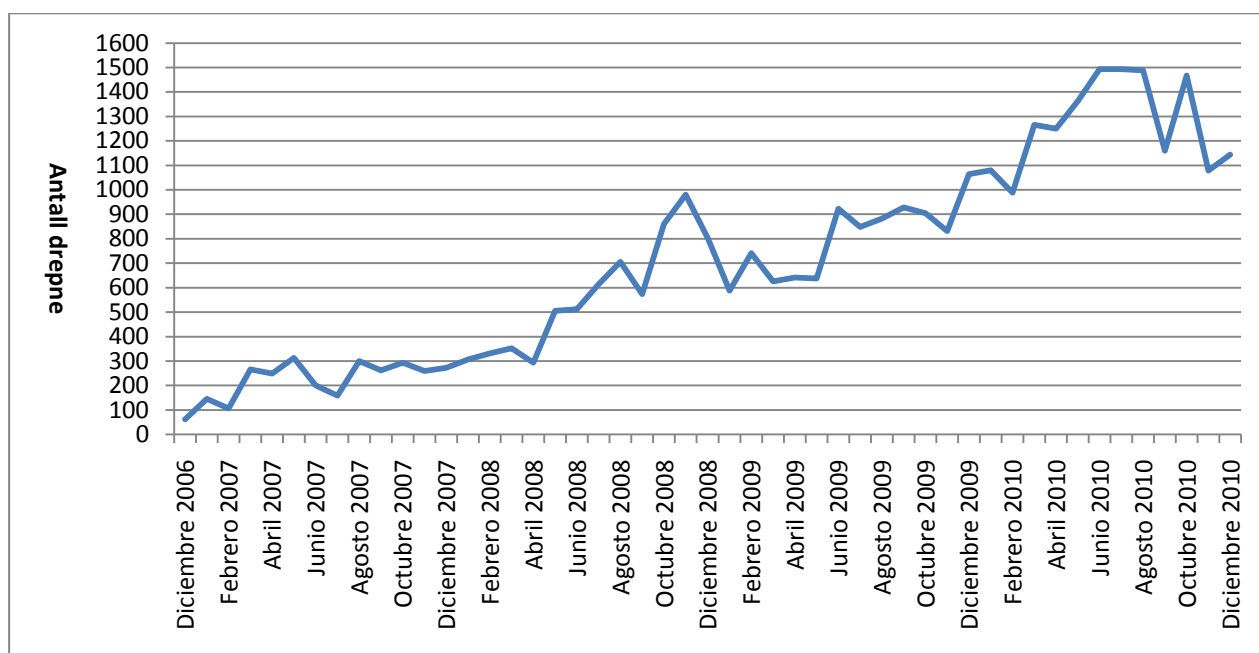
I denne databasen vert det slått fast at sidan Calderón tredde inn som president 1. desember 2006, og fram til utgangen av desember 2010, har 34162 menneske måtte bøte med livet i narkotikarelatert vald (Ramsey 13. januar 2011). Vidare vert det klart at valden stadig aukar;

¹¹ Ein “organisk lov” er ein lov som er konstitusjonelt påkrevd for å regulere visse område av statsforvaltinga. Som regel må ein ha kvalifisert eller absolutt fleirtall i parlamentet for å kunne vedta ein slik lov (Wikipedia 2011).

¹² I databasen skal ein finne alle registrerte drap som ein antek har samanheng med den organiserte kriminaliteten i landet sidan desember 2006, og observasjonane er gjort på delstats- og kommunenivå. I tillegg til staden der den drepne vart funnen, er det registrert kjønn, alder og om det var ein *narcomensaje* knytta til den drepne.

kvalt år med Calderón ved makta har vore prega av meir narkotikarelatert vald enn det førre. I 2007 var det til dømes til saman 2 826 menneske som vart drepne, medan det i 2010 var heile 15 273 menneske som miste livet i narkotikakrigen. Talet på narkotikarelaterte drap er med andre ord meir enn femdobla sidan krigen mot narkotika starta (Miglierini 14. januar 2011). Ser vi på det samla antallet drepne per månad sidan Calderón kom til makta, får vi også eit inntrykk av denne tendensen (sjå figur 1). Valdsbruk, målt i talet på drepne, har berre eskalert sidan krigen mot narkotika starta.

Figur 1: Totalt tal på drepne frå desember 2006 – desember 2010

Kjelde: Presidencia de la República, Base de homicidios <http://200.23.123.5/Documentos/baseHomicidiosRDO.xlsx>

Då desse tala vart lagt fram i januar 2011, vart nedgangen i drap dei siste månadene i 2010 tolka som eit teikn på at verkemidla til styresmaktane i kampen mot narkotikakartella hadde teke til å nytte (Poiré 2011:7). Det er ellers lite som tyder på at denne trenden har halde seg utover i 2011, og at valden har minka nemneverdig. Til dømes har fleire større massegraver med offer frå narkotikakrigen, såkalla *narco fosas*, vorte oppdaga sidan april, med til saman over fleire hundre lik (Nájar 11. mai 2011).

4.2.2 Regionalt konsentrert vald

Eit poeng dei mexicanske styresmaktane ofte understrekar, er at valden er geografisk sentrert til eit mindre tal delstatar og kommunar (*municipios*) og at mordraten for Mexico under eitt er

blant dei lågare i Latin Amerika. I 2010 var til dømes mordraten på 18,4 per 100,000 innbyggjar i Mexico som heilskap, noko som “berre” gjer landet til det sjuande mest valdelege landet i Latin Amerika. Land som Honduras, El Salvador, Brasil og Venezuela har alle høgare mordratar enn Mexico, men til samanlikning var mordraten i 2009 i USA på 5,0 per 100 000 innbyggjarar (Latin American Herald Tribune 2011; U.S. Department of Justice Federal Bureau of Investigation 2010). Talsmannen til presidenten, Alejandro Poiré, viser til at 50 % av dei narkotikarelaterte drapa i 2010 er registrerte i dei tre nordlege delstatane Chihuahua, Tamaulipas og Sinaloa. På kommunenivå kan ein sjå at 70 % av kriminaliteten i 2010 fann stad i 73 av dei 2440 kommunane i Mexico (Poiré 2011:7).

Figur 2 Spreiinga av narkotikarelaterte drap i 2010

Kjelde: (BBC News 2011)

Også figur 3 viser at den narkotikarelaterte valden rammar nokre område hardare enn andre. Det er likevel grunn til å setje spørjeteikn ved logikken til styresmaktene når dei tolkar det at 70 % av valden skjer i eit fåtal kommunar som prov på at valden er så regionalisert at store deler av den mexicanske befolkninga ikkje vert ramma. Kommunane i Mexico varierer veldig i storleik, og når vi har i mente at talet på narkotikarelaterte drap meir enn femdobla seg frå 2007 til 2010 vil ikkje nødvendigvis ei slik prosentvis framstilling vere ein god indikator på kor mange som er ramma av dei høge valdsnivåa. Det er all grunn til å anta at etter at krigen

mot narkotika starta, lev ein stadig større del av den mexicanske befolkninga i svært valdelege omgjevnader¹³.

4.2.3 Narkotikakartella som utfordrar til staten sitt maktapparat

I dei delstatane som er hardast ramma av narkotikakrigen må vi kunne fastslå at staten sitt valdsmonopol er utfordra. Med ein drapsrate på 229 per 100 000 innbyggjar i 2010 har til dømes byen Ciudad Juárez i delstaten Chihuahua den tvilsame æra å vere kåra til verdas farlegaste by, og er dermed farlegare enn byar som til dømes Kandahar i Afghanistan og Bagdad, Irak. Dette til trass for at over 10,000 militære er sende til byen for å halde valden under kontroll. Ein lokalavis i Ciudad Juárez, El Diario, trykka på leiarplass i november i 2010 eit direkte spørsmål til narkotikakartella i byen etter at enda ein av dei tilsette hadde vorte skutt og drepen. “Kva vil de oss?”, var spørsmålet, og dei vende seg til dei organiserte kriminelle som *de facto* styresmaktar i byen. Dei tilsette i avisa ønskte retningslinjer på kva dei kunne skrive om utan å risikere livet, og vende seg direkte til narkotikakartella sidan styresmaktane etter deira meining ikkje var i stand til å sørgje for naudsynt vern mot overgrep (El Diario 19. november 2010; Excelsior 13. januar 2011; Navarro 9. november 2010).

Det finst ei heil rekke liknande døme som illustrerer staten sin manglande kontroll i dei hardast ramma områda. Til dømes vart det i mai 2011 rapportert om at politi, ordførar og tilsette på rådhuset i byen Gran Morelos i Chihuahua stengte kontora og flykta etter å ha vorte truga og angripne av organiserte kriminelle. Byen vart med andre ord forlaten utan representantar frå ordensmakta eller andre statlege aktørar (Blog del narco 15. mai 2011). I Ciudad Mier i Tamaulipas flykta eit hundretals familiar frå byen i november 2010 etter at styresmaktane drap ein av leiarane i Gulfkartellet. Innbyggjarane frykta at byen skulle verte ramma av blodige hemnaksjonar, og dei stolte ikkje på at styresmaktane ville vere i stand til å verne dei mot denne typen angrep (Guzmán 9. november 2010). Dette er teikn på at den mexicanske staten ikkje klarar å oppretthalde valdsmonopolet.

I eit intervju med Washington Times teiknar ein representant frå det amerikanske Forsvarsdepartementet eit svært dystert bilete av situasjonen i Mexico når det kjem til

¹³ Her må vi også merke oss at vi ikkje kan måle omfanget til valdsbruken utelukkande i tal på drepe. Brutaliteten i valden narkotikakartella nyttar seg av er ein effektiv metode for å spreie frykt og ei kjensle av utryggleik blant befolkninga. Dette vert diskutert nærmare etterkvart.

styrkeforholdet mellom stat og kriminelle. I følgje Forsvarsdepartementet opererer dei to største kartella i Mexico (Los Zetas og Sinaloakartellet) med til saman 100 000 fotsoldatar, medan det mexicanske militæret har 130 000 soldatar. Dei amerikanske styresmaktene fryktar at om desse narkotikakartella slår seg saman, vil dei vere i stand til å nedkjempe det mexicanske militæret og gjere landet om til ein “narkostat” (The Washington Times 3. mars 2009).

Det er liten tvil om at narkotikakartella er ei tryggleiksutfordring i det mexicanske samfunnet, men vi må likevel nyansere tala som vert presentert i dette intervjuet noko. Det mexicanske militæret har kanskje 130 000 *aktive* soldatar i teneste, men i følgje Global Firepower har den mexicanske staten samstundes 300 000 militære i beredskap. I tillegg opererer Mexico med verneplikt, og kvart år når kring to millionar vernepliktig alder. Alt i alt vert Mexico rangert som den 19. sterkaste militærmakta i verda¹⁴ (Global Firepower 2009a; Global Firepower 2009b). Tatt i betraktning at den mexicanske staten disponerer vesentleg større ressursar enn kartella¹⁵, er det vanskeleg å påstå at narkotikakartella vil vere i stand til å nedkjempe staten sitt maktapparat med det første. I tillegg er det ikkje så mykje som tyder på at Sinaloa og los Zetas kjem til å slå seg saman med det første (In Sight Organized Crime in the Americas 2011).

Dømet ovanfor illustrerer ei rekke motstridande tendensar som pregar den mexicanske staten. På den eine sida er Mexico blant dei mest utvikla landa i Latin Amerika, med ein relativt solid økonomi¹⁶, god infrastruktur og eit tilsynelatande velfungerande statsapparat (Guillermoprieto 2010:3). På den andre sida er det mexicanske samfunnet sterkt prega av den groteske valden krigen mot narkotika har ført med seg, rettstryggleik er mangelvare og korrupsjon gjennomsyrrer store delar av det politiske systemet. Den politiske utviklinga dei siste åra har på mange måtar gjort Mexico til eit friare og meir demokratisk samfunn, men denne utviklinga har skjedd parallelt med framveksten av krigsliknande tilstandar i delar av landet.

4.3 Kven vert råka av valden?

¹⁴ I denne rangeringa er tilgangen på atomvåpen ikkje teken med i berekninga

¹⁵ Her må det skytast inn at det er store utfordringar med korrupsjon blant dei mexicanske politistyrkane, men dette vert diskutert nærmare i kapittel 5

¹⁶ Mexico er til dømes den 12. største økonomien i verda, og har vore medlem i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) sidan 1994 (Organisation for Economic Co-operation and Development 2011)

Under PRI-regimet var reglane for kva narkotikakartella kunne gjere utan at staten la seg borti ganske klare, og ein av desse reglane var at kartella ikkje fekk gå etter uskuldige tredjepartar (Grayson 2010:29). Denne regelen har etter alt å dømme forvittra på linje med svekkinga av PRI si sentraliserte statsmakt, og kartella har mista sperrene dei har hatt på å drepe utanforståande. Sjølv om det er tilfellet at ein stor del av dei som vert drepne i narkotikakrigen er knytte til organisert kriminalitet på ein eller annan måte, kjem vi ikkje bort frå at mange av dei som vert ramma av narkotikavalden i dag er uskuldige sivile. Ei anna viktig utvikling i valdsbruken til dei organiserte kriminelle er at politiske og statlege aktørar i mykje større grad enn tidlegare vert offer for målretta åtak.

4.3.1 Forvitring av den sosiale kontrollen gjev sivile ofre

Dei mexicanske styresmaktane har lenge argumentert for at det i første rekke er organiserte kriminelle som er offer for valdsbruken i narkotikakrigen, og at dei kriminelle hovudsakleg drep kvarandre. Styresmaktane har vorte kritiserte for å anta at alle drepne er involverte i organisert kriminalitet heilt til anna er påvist (Navarro 9. november 2010). Narkotikarelaterte drap vert sjeldan etterforska og oppklaringsratene er svært låge, så det er vanskeleg å finne nøyaktige tal på i kor stor grad uskuldige tredjepartar vert drepne. Det er elles all grunn til å anta at sivile kjenner konsekvensene av den blodige krigen mot narkotika på kroppen.

Det finst tallause døme på at mødre med babyar, små born, tenåringar og heile familiar har vorte drepne av narkotikakartella. I januar 2010 vart til dømes 16 menneske skutt ned og drepne på ein fest for ungdommar i utkanten av Ciudad Juárez. Hovudsakleg var dette ungdommar som kom saman for å feire ein siger i ei lokal fotballturnering, og blant dei drepne var born heilt ned i niårsalderen (El Mundo 1. februar 2010).

4.3.2 Sårbare grupper

Ein gruppe uskuldige menneske narkotikakartella veit å utnytte, og som er spesielt sårbare, er dei ulovlege immigrantane som freistar å krysse grensa til USA. Det finst fleire døme på at emigrantar frå Mexico og Mellom-Amerika som freistar å krysse grensa til USA har vorte kidnappa, valdteke og drepne av kartella. Nokre menneskerettsgrupper reknar med at så mange som 10,000 migrantar frå Sentral-Amerika har vorte kidnappa i Mexico dei siste seks månadene (Tuckman 13. april 2011). Denne gruppa er eit spesielt lett bytte for kartella, dei er langt heimafrå og utan rettsleg vern. Kartella kidnappar migrantane og tvingar slektningar i

heimlandet til å betale store laussummar, eller dei tvangsrekrutterar dei som smuglarar eller leigemordarar, eller dei tvingar dei til å selje organa sine (Raftostiftelsen 1. september 2010).

I august i fjor fann til dømes den mexicanske marinen lika av 72 migrantar ved ein gard i Tamaulipas. Den einaste overlevande frå massakren har forklart at migrantane, som hovudsakleg var frå Ecuador og Brasil, vart avretta etter at dei nekta å verte leigemordarar for los Zetas (El Universal 25. august 2010). Dei siste månadane har stadig fleire slike massegraver vorte oppdaga i dei nordlegaste delstatane i Mexico, og sjølv om ein del av offera har vore innblanda i narkotikatrafikk, er det mykje som tyder på at mange har vore uskuldige tredjepartar ¹⁷. Det er ikkje usannsynleg at fleire narco fosas vil verte avdekte i tida framover (Longmire 1. mai 2011; Nájjar 11. mai 2011) .

4.3.3 Statlege aktørar

På ei anna side har det mykje meir å seie for staten sitt valdsmonopol at narkotikakartella openlyst og målretta rettar åtaka sine mot politikarar, ordførarar, guvernørar, politi og militære. Ein ting er representantane frå ordensmaktene som vert drepne i direkte konfrontasjonar med narkotikakartella, ein annan ting er dei som kartella går etter fordi dei ikkje gjer som kartella ønskjer. Døma på trugslar, kidnappingar og avrettingar av offentleg tilsette har vorte stadig fleire.

To av etterforskarane av massakren av dei tidlegare nemnte 72 migrantane i Tamaulipas i august 2010, vart funne drepne berre nokre veker etterpå (El País 8. september 2010). I 2009 vart general Mauro Enrique Tello Quiñones og to av medarbeidarane hans torturerte og drepne av los Zetas kort tid etter at Tello Quiñones hadde vorte utnemnt som sjef for offentleg tryggleik i delstaten Quintana Roo. Same år vart Armando Chavarría, ein politikar frå partiet PRD i delstaten Guerrero, avretta av organiserte kriminelle rett utanfor sin eigen heim (Astorga & Shrik 2010:21).

På *narco mensajes* som vert etterlatne på lik, eller banner som vert hengte opp på bruer og liknande (*narco mantas*), er det ikkje uvanleg at offentleg tilsette blir truga på livet (La Jornada 10. september 2007). Det at kartella direkte rettar åtaka sine mot representantar frå staten, utgjer eit problem for staten si evne til å utøve si makt. Sjølv om det ikkje er mogleg å

¹⁷ Ein reknar til dømes med at ein del av ofra i massegravane som vart avdekka i april i år er passasjerar som vart kidnappa frå ein rutebuss i mars (El Nuevo Día 6. april 2011)

talfeste eller konkretisere dette, må vi anta at ein rekke statlege aktørar anten vert skremte frå å gjere jobben sin (ved til dømes å unnlate å etterforske kriminelle handlingar), dei vert skremte til å ta i mot bestikkingar, eller at moglege kandidatar let vere å ta på seg jobbar som kan vere utsette for narkotikakartella sin vreide.

Valdsbruken til narkotikakartella må forståast ut frå den pluraliseringa av det politiske systemet demokratiseringsprosessen har ført til. Den sosiale kontrollen PRI hadde over samfunnet, inkludert over den organiserte kriminaliteten, har falle bort. Det at dei mexicanske styresmaktane i mykje større grad har klart å ta store mafiabossar dei siste åra er eit døme på at balansen som tidlegare eksisterte mellom den organiserte kriminaliteten og staten er vekke (Astorga & Shrik 2010:16-18). Ein resultat av dette er at kartella slåss seg i mellom over kontroll over territorium og smuglarruter, eit anna er altså at dei uformelle reglane for akseptert åtferd ikkje lengre gjeld. Det gjer at narkotikakartella ikkje lenger har same type sperrer mot å angripe sivile, eller politiske og statlege aktørar.

4.4 Kva form har valden?

Ei utvikling i valdsbruken til dei organiserte kriminelle som vi vanskeleg kjem vekk frå er dei stadig meir ekstreme uttrykka valden får. Kartella nøyer seg ikkje lenger med å drepe ofra sine, det kan late til at det har gått sport i å ta livet av menneske på mest mogleg gruvsamt vis. Halshuggingar, partering, torturering og det å setje fyr på levande menneske er berre nokon av metodane dei kriminelle nyttar seg av for å ta livet av folk. Dette er ein relativt ny trend, halshoggingar var til dømes eit nærmast ukjent fenomen blant dei mexicanske narkotikakartella før 2006 (Grillo 8. september 2008). Det er tydeleg at narkotikakartella gjennom den ekstreme valdsbruken vil sende ein bodskap til rivaliserande kartell, styresmaktene og samfunnet elles om kor omsynslause, brutale og sterke dei er. Ofte vert det etterlate *narco mensajes* på eller ved dei drepne, og ikkje sjeldan vert dei groteske drapa filma og lasta opp på diverse bloggar og nettstader som YouTube. Vi skal ikkje undervurdere effekten av dette valdsuttrykket på det mexicanske samfunnet. Vissa om kva for groteske valdshandlingar kartella er i stand til å gjere seg skuld i, er ein effektiv måte for kartella å utøve makt og kontroll.

4.4.1 Det kommunikative aspektet ved valden

Brutaliteten i valdsbruken er noko kartella ønskjer å formidle til sine omgivnader, noko som kjem tydeleg fram gjennom plassane dei dumper offera (til dømes langs trafikkerte vegar, hengt frå bruer osb.), gjennom *narco mensajes* dei etterlèt på lika og ikkje minst gjennom filminga og distribueringa av drap på internett. Gjennom valdsbruken freistar narkotikakartella å vinne ein krig i psykologisk krigføring og terror, og det vert difor eit poeng for dei å vise omverda kor langt dei er villig til å gå i form av brutalitet. Resultatet er ein negativ spiral av stadig meir ekstrem vald; for å overgå rivalane sine må dei organiserte kriminelle heile tida gjere noko som er hakket meir brutalt og valdsamt enn motstandaren.

Ein ting som er verdt å merke seg i samband med dette er avtalen om dekninga av narkotikarelatert vald ei rekke mexicanske medieselskap skreiv under i mars 2011. Målet med denne avtalen er mellom anna å unngå at pressa gjer seg sjølv til ufrivillig talsperson for narkotikakartella. Aktørane i den mexicanske pressa har vorte kritiserte for å vere for ukritiske i dekninga av krigen mot narkotika, og kritikarar har meint at det å publisere innhaldet i *narco mensajes* og på *narco mantas* er med på å spreie propaganda på vegner av narkotikakartella. Dette vil media no prøve å avgrense, og den nye avtalen avgrensar òg publisering av bilete med eksplisitt, valdeleg innhald (Martínez 24. mars 2011). Dette kan tolkast som eit teikn på at mexicansk media innser at det finst ugunstige effektar av å kringkaste narkotikakartella sine brutale metodar. Samstundes finst det ei rekke bloggar og nettstader som tilsynelatande har få skruplar når det kjem til å publisere bilete av ekstrem vald, som til dømes www.mundonarco.com, eller www.blogdelnarco.com.

4.4.2 Los Zetas og la Familia Michoacana - ei nivåheving blant narkotikakartella

Framveksten av narkotikakartella los Zetas og la Familia Michoacana er sentral for å forstå den eskalerande brutaliteten blant organiserte kriminelle i Mexico, og som diskutert i bakgrunnskapittelet representerte desse to kartella eit generasjonsskifte blant kartella då dei oppstod tidleg på 2000-tallet. Framveksten av la Familia og los Zetas hadde ikkje vore mogleg utan den svekkinga av dei andre kartella som skjedde då PAN kom til makta. Etter at Fox vart president vart fleire viktige mafiabossar arresterte eller drepne av styresmaktane, noko som opna opp for etableringa av dei nye kartella. Los Zetas og la Familia var avhengige av å slåss mot dei andre kartella for å sikre seg tilgang til smuglarruter og territorium, og gjennom ekstrem og brutal vald har dei klart å slå seg fram. Konsekvensen har vore at dei

andre kartella også har vore nøydd til å skjerpe sin eigen valdsbruk for å stå i mot og for å verne sine egne smuglarruter.

Ekstrem og omsynslaus vald har spesielt vore varemerket til los Zetas. Som nemnt tidlegare vart los Zetas grunnlagt av avhoppingar frå dei mexicanske elitestyrkane¹⁸, og kartellet nyttar seg av svært avanserte metodar, utstyr og teknikkar (In Sight Organized Crime in the Americas 2011). Det finst ei rekke døme på brutaliteten til los Zetas. I eit intervju med the Houston Chronicle i juni 2011 avslørte ein informant at kartellet arrangerer gladiatorliknande kampar mellom busspassasjerar dei har kidnappa. Ofra vert tvinga til å slå kvarandre i hel medan kartellmedlemmene ser på, og den som overlever vert etterpå tvangsrekruttert som leigemordar (Schiller 12.juni 2011).

4.5 Kva er motivasjonen bak valdsbruken?

Det er ingen tvil om at dei høge valdsnivåa kostar det mexicanske samfunnet dyrt, men kva har narkotikakartell å vinne på dei høge valdsnivåa? I bakgrunnskapittelet diskuterte eg definisjonen av organisert kriminalitet, og konkluderte med at ei gruppe av organiserte kriminelle kort fortalt er ei gruppe bestående av minst tre menneske som gjer kriminelle handlingar med økonomisk vinning som mål (United Nations Office on Drugs and Crime 2010a:1). Det er målet om materiell vinning som skil organiserte kriminelle frå til dømes terroristar eller opprørsgrupper. Terroristar og organiserte kriminelle kan nytte seg av mange av dei same midlane, men terroristar har i motsetning til organiserte kriminelle eit overordna politisk mål (Cockayne April 2007:10).

Per definisjon er det pengar som driv narkotikakartella sine handlingar, sjølv om ein må anta at fenomenet i røynda er noko meir komplekst enn som så. Faktorar som til dømes ære, hemn og status spelar nok også inn, men ein kjem uansett vanskeleg unna at pengar er den viktigaste motivasjonen for narkotikakartella¹⁹. Om vi i tillegg legg til grunn at dei kriminelle er meir eller mindre rasjonelle aktørar som til ei kvar tid ønskjer å maksimere sitt økonomiske

¹⁸ Det er usikkert kor mange av dei opprinnelege Zetas, dei tidlegare elitesoldatane, som framleis er aktive i organisasjonen. Ein god del av *los Zetas Viejos* er anten drepne eller arresterte (Gómez 31. desember 2008).

¹⁹ Nokre kartell gjer uttrykk for at dei er drivne av andre mål enn dei reint økonomiske. La Familia Michoacana til dømes, operer under ei kvasi-religiøs fane og byggjer mellom anna kyrkjer og skular. Samstundes kjem vi ikkje unna at kartellet er omsynsløst og brutalt, og dei tener svært mykje pengar på smugling av marihuana og metamfetamin frå Michoacan til USA (Aznárez 8. mars 2011; Padgett & Grillo 28. juni 2010).

utbytte, kan det verke uforståeleg at dei høge valdsnivåa i Mexico stadig vert intensiverte. Kvifor vert denne ekstreme valdsbruken oppretthaldt?

4.5.1 Kamp om territorium og smuglarruter

Ein del av forklaringa på dette ligg i den allereie nemnte innbyrdes kampen mellom narkotikakartella over territorium og smuglarruter. Demokratiseringsprosessen har ført med seg eit større tal på arresterte og drepne narkotikabossar, til dømes vart brørne Ramón og Benjaín Arellano Felix frå Tijuankartellet høvesvis drepen og arrestert av mexicansk politi i 2002; leiaren av Gulfkartellet, Osiel Cardenas, vart arrestert i 2003, og i 2005 vart sjefen av Juárezkartellet, Ricardo García Urquiza, teken (Astorga & Shrik 2010:16-18). Svekkinga av desse tre store kartella har ført til intens kamp om kontroll over territorium og smuglarrutar mellom dei andre kartella, samtidig som intern strid om leiarskap i kartella har ført til fraksjonering og danning av nye kartell, som til dømes Beltrán-Levyakartellet som braut ut av Sinaloakartellet. Mykje av valden i Ciudad Juárez er til dømes eit resultat av at Sinaloakartellet freistar å ta over territoriet frå Juárezkartellet, som tradisjonelt har kontrollert området (Committee to Protect Journalists 2009). I tillegg til dette kjem dei nye kartella, som la Familia Michoacana og los Zetas, som har tvinga seg inn på marknaden og bidrege til å ytterlegare tilspisse valden.

4.5.2 Manglande spelereglar

Det er likevel oppsiktsvekkjande at kartella held fram med dei valdelege samanstøytane, og at dei ikkje klarar å inngå alliansar eller avtalar med kvarandre i større grad. Mest sannsynleg har kartella lite å tene på den situasjonen vi ser i dag, og det hadde nok også vore i narkotikakartella si interesse å kunne drive forretningane sine med mindre vald. Vi må anta at krigen mot narkotika kostar kartella dyrt i form av personell, utstyr og tilgang til smuglarruter. Heilt sentral for å forstå utviklinga av valdsbruken blant narkotikakartella i Mexico dei siste åra, er som før antyda destabiliseringa av likevekta som eksisterte mellom stat og kriminelle under PRI. Denne destabiliseringa byrja på slutten av 80-tallet og skjedde hovudsakleg gjennom dei økonomiske reformene, dei institusjonelle endringane i maktapparatet, og desentraliseringa av den politiske makta og framveksten av demokratisk pluralisme (Astorga & Shrik 2010:7). Det at PRIV vart svekt, førte også til ei svekking av dei uformelle reglane som eksisterte i forholdet mellom statlege aktørar og kriminelle. Det er ikkje nødvendigvis det

at narkotikakartella har så mykje å vinna på valden som gjer at dei er valdelege, valden er meir eit resultat av manglande spelereglar og uklåre maktstrukturar. Under PRI var reglane for kva kartella kunne eller ikkje kunne gjere ganske klåre, og likeeins var det klart kven i det politiske systemet ein måtte bestikke. Med demokratiseringa av det politiske systemet er ikkje dette like opplagt, og dei manglande spelereglane for kampen om territorium og smuglarruter resulterer i ein negativ spiral av stadig aukande vald.

5 Implikasjonar for staten og den demokratiske konsolideringa

Førre kapittel vart via til diskusjonen om organisert kriminalitet sin effekt på staten sitt valdsmonopol. I dette kapitlet vil eg vurdere korleis dei andre funksjonane til staten, byråkratiet og legitimiteten, vert påverka av organisert kriminalitet. Den organiserte kriminaliteten verkar i første rekke destabiliserande på byråkratiet gjennom korrupsjon, og vi må leggja til grunn at organisert kriminalitet vil kunne reduserere legitimiteten til staten ved at at befolkninga mister tiltru til styresmaktane når dei ikkje klarar å handtere dei negative effektane av krigen mot narkotika. Det som er viktig å merke seg i denne drøftinga er at korrupsjon har vore eit problem i det mexicanske samfunnet over lengre tid, og tiltrua til styresmaktane blant befolkninga har også generelt vore låg. Det er vanskeleg å påvise ei klar forverring av desse trendane berre som resultat av organisert kriminalitet og krigen mot narkotika.

I dette kapittlet vert det også drøfta korleis organisert kriminalitet er med på å hindre implementering av ytringsfridom og rettstryggleik. Mexico har klart å etablere ein velfungerande og demokratisk vakanal, men så lenge verken ytringsfridomen eller rettstryggleiken er sikra kan ikkje det mexicanske demokratiet kallast konsolidert

5.1 Organisert kriminalitet og byråkrati

Sjølv om staten sitt valdsmonopol er det viktigaste trekket ved ein moderne stat, finst det også andre definerande aspekt. I den weberianske tankegangen vert upersonlege maktstrukturar, eller byråkratiet, også vurdert som naudsynte for den moderne staten. Byråkratiet er sagt ei form for politisk organisering (andre former for politisk organisering er til dømes feudalisme eller patriarkalsk herredømme), og det er ei styringsform som er tufta på legal-rasjonell autoritet. Det inneber at byråkratiet sine handlingar skal vere forutsigbare og prega av kontinuitet, og alle personar skal verte behandla på likt grunnlag (Andersen & Kaspersen 2007:105).

I høve til organisert kriminalitet og byråkratiet i Mexico er det spesielt korrupsjonen av byråkratane og offentleg tilsette som dei organiserte kriminelle fører med seg som vert vektlagt i denne oppgåva. Det er grunn til å tru at den største konsekvensen av organisert kriminalitet for byråkratiet er at den hemmar byråkratiet si evne til å følgje sine egne reglar og til å handle ut i frå legal-rasjonelle prinsipp. Korleis organisert kriminalitet korrumpierer det offentlege byråkratiet og statleg tilsette i Mexico vert også drøfta i diskusjonen om staten sin legitimitet og i diskusjonen om den manglande implementeringa av eit rettsystem. Korrupsjon er ein av dei mest direkte konsekvensane av organisert kriminalitet, og korrupsjonen har ei rekkje implikasjonar for staten si styringsevne og den demokratiske konsolideringa.

5.1.1 Å definere og måle korrupsjon

Korrupsjon eit vanskeleg fenomen å måle, og det er også ein del diskusjon rundt korleis ein skal definere omgrepet. Det finns ikkje ei brei semje om korleis ein skal definere korrupsjon, og kva som vert oppfatta som korrupsjon vil ofte vere avhengig av kontekst. FN opererer til dømes ikkje med ein konkret definisjon, men gjer fleire konkrete dømer på kva som må oppfattast som korrupsjon og ikkje. Det fins fleire forskjellige typer korrupsjon, og FN sitt kontor for narkotika og kriminalitet skiljer mellom anna mellom stor- og småskala korrupsjon, passiv og aktiv korrupsjon, bestikkelsar, utpressing, favorisering og nepotisme. Grovt sett kan ein seie at korrupsjon handlar om at personar i tillitsposisjonar utnyttar sin stilling til eigen personleg vinning (United Nations Office on Drugs and Crime 2004:23-29).

Sidan korrupsjon er noko dei involverte aktørane naturleg nok vil prøve å skjule, er det store metodologiske utfordringar knytta til å måle korrupsjon direkte. Det som ofte vert gjort er å måle i kva grad folk oppfattar politikare, bedriftar, offentlege institusjoner osv. som korrupte. Transparency International er ein av fleire organisasjonar som årleg gjer målingar av korrupsjonsnivåa i ulike land. Dei har sidan 1995 laga ein årleg indeks kalla Corruption Perception Index (CPI), ein aggregert indeks av samansette data som målar befolkninga si oppfatning av kor korrupte offentlege tilsette og politikarar er. Transparency International definerer korrupsjon som misbruk av makt av aktørar i betrudde stillingar for personleg gevinst, og skiljer mellom korrupsjon *i følgje regelen* og korrupsjon *trass i regelen*.

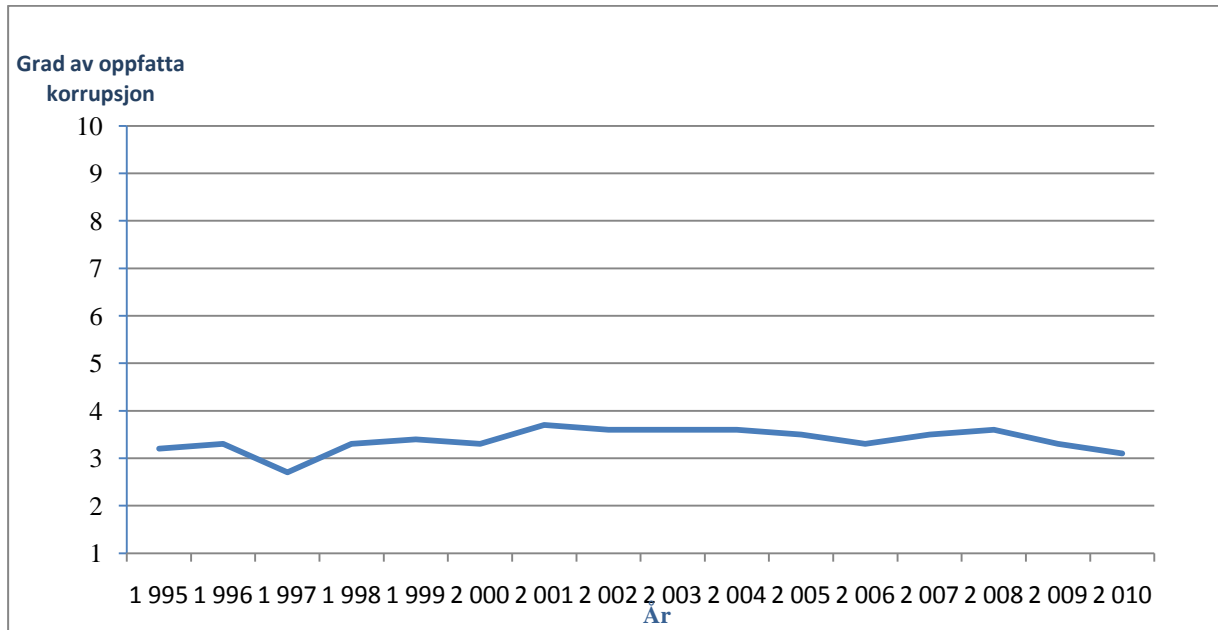
Korrupsjon i følgje regelen er når tillitspersonen tek i mot bestikkelsar for å gjere noko han/ho uansett er lovpålagt å gjere, og korrupsjon på tross av regelen er når ein tek i mot pengar for å gjere noko som ikkje er i tråd med lova (Transparency International 2003).

I Corruption Perception indeksen vert land rangerert mellom 0-10 basert på kor korrump befolkninga oppfattar den offentlege sektoren. Scoren 0 betyr at befolkninga oppfattar den offentlege sektoren som fullstendig korrump, mens scoren 10 vil sei at befolkninga oppfattar den offentlege sektoren som fullstendig fri frå korrupsjon. Indeksen baserar seg på forskjellige meinigsmålingar og surveys som er utført av ein rekke forskjellige institusjonar og organisasjonar, som til dømes Freedom House, Economist Intelligence Unit og World Economic Forum, avhengig av kva kjelder som er tilgjengelig i kvart enkelt land (Transparency International 2010b).

5.1.2 Lita endring i grad av oppfatta korrupsjon

Som vi kan sjå av figur 5 oppfattar den mexicanske befolkninga den offentlege sektoren som relativt korrump. Dataen strekk seg tilbake til 1995, og på denne tida har scoren for oppfatta grad av korrupsjon stort sett vore mellom 3 og 4 på denne 10-delte skalaen. Det er vanskeleg å sjå noko klar tendens av auka eller synkande oppfatning av korrupsjon etter at PAN kom til makta i år 2000, eller etter at krigen mot narkotika starta i slutten av 2006. Her må vi merke oss at datamaterialet for denne indeksen kan varierar frå år til år, noko som gjer samanlikning over tid problematisk (Transparency International 2010b). Dei metodologiske utfordringane som er knytte til å måle korrupsjon gjer at det er vanskeleg å finne betre datagrunnlag for å uttale seg om korrupsjonen i Mexico. Eg veljer difor å bruke tala frå Transparency International, men berre til å peike på ein tendens av at befolkninga har ei oppfatning av at det er relativt mykje korrupsjon i Mexico, og at denne oppfatninga ser ut til å ha halde seg nokolunde stabil dei siste 15 åra.

Figur 3 Corruption Perceptions Index (CPI) Mexico 1995-2010

Kjelde: (Transparency International 2010a)

5.1.3 "Un político pobre es un pobre político"

Det at grad av oppfatta korrupsjon ikkje har endra seg nemneverdig som følgje av skifte i regjeringsparti og krigen mot narkotika, er ikkje nødvendigvis veldig overraskande.

Korrupsjon var eit karakteristisk trekk ved det meir enn 70 år lange PRI-regimet, noko som inkorporeringa av den organiserte kriminaliteten i statsstrukturen er eit døme på. Det er ikkje utan grunn at eit kjent ordtak om mexicanske politikarar er "*Un pobre político es un político pobre*";²⁰ ein politikar som ikkje klarer å utnytte sin posisjon til eigen vinning vert sett på som ein dårleg politikar (Dettmer 1999). I Mexico er ein svært vand med korrupsjon, og det er vanskeleg å tenka seg at ein så innarbeida del av den politiske kulturen skal forsvinne med det første, sjølv om PRI har mista den totale dominansen over staten som partiet hadde tidlegare. PRI er som nevnt framleis ein av dei tre viktigaste partia i Mexico, og det er liten grunn til å tru at dei andre politiske partia er frie for korrupsjon (Astorga & Shrik 2010:17).

Når befolkninga i utgangspunktet har vore rimeleg overtydde over tid om at politikararar, offentlege tilsette, osb., er veldig korrupte, skal det mykje til for å få utslag i endå meir negativ retning. Dette betyr ikkje nødvendigvis at den mexicanske befolkninga ikkje oppfattar korrupsjon knytt til organisert kriminalitet og krigen mot narkotika som eit problem, men tilsynelatande ikkje som eit mykje større problem enn utfordringane med korrupsjon under

²⁰ "Ein fattig politikar er ein dårleg politikar", mi omsetjing

PRI-regimet. Det at befolkninga har ei oppfatning om høg grad av korrupsjon i offentleg sektor ser ut til å vere ein relativt stabil tendens i Mexico.

5.2 Organisert kriminalitet og legitimitet

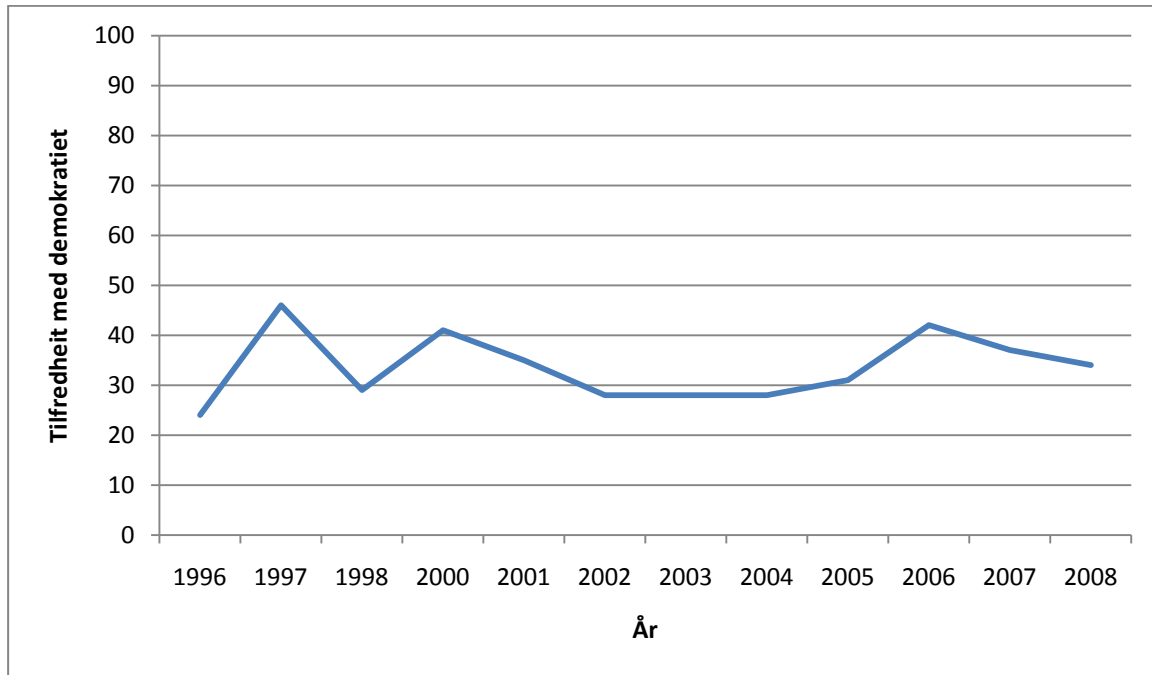
Legitimitet vert vurdert til å vere eit av dei mest fundamentale konsepta for å forstå politisk stabilitet og utvikling, og det dreier seg kort fortalt om forholdet mellom dei herskande og dei det vert herska over. Legitimitet handlar om kor vidt eit sittande politisk styre eller regime er allment akseptert blant befolkninga.²¹ Vi må kunne leggje til grunn at måten organisert kriminalitet påverkar staten sin legitimitet er gjennom å redusera tiltrua befolkninga har til styresmaktane. Det at staten til dømes ikkje klarar å setje ein stoppar for den ekstreme valden til narkotikakartella, gjev oss ein god grunn til å tru at staten sin legitimitet vert påverka av den organiserte kriminaliteten. I følgje Locke er legitimitet noko som vert avleda eksplitsitt og implisitt frå befolkninga gjennom at dei lar seg herske av dei herskande. Robert Dahl meiner legitimitet må forståast ut frå kor vidt befolkninga oppfattar dei herskande som legitime, altså ein haldning. Han forstår begrepet ut i frå i kva grad befolkninga meiner avgjersler og prosessane rundt beslutningstakinga er rett (Dahl 1956:46).

5.2.1 Å måle legitimitet

Med utgangspunkt i Dahl si forståing av begrepet legitimitet er meningsmålingar om befolkninga si holdning til regime ein grei måte å måle legitimitet på. Latinobarómetro driv årlege meningsmålingar i forskjellige latinamerikanske land om folk sine verdier og haldningar til demokrati, samfunn og økonomi. Eit av spørsmåla dei har stilt er i kva grad dei er tilfredse med demokratiet på ein skala frå 0 til 100, der 0 er ikkje tilfreds i det heile tatt og 100 er svært tilfreds. Som vi kan sjå av figur 6, er tilfredsheita med demokratiet i Mexico jevnt over lav. Sidan målingane starta i 1996 har den gjennomsnittlege tilfredsheita blant mexicanarane ikkje vore over 50.

Figur 4 Gjennomsnittleg tilfredsheit med demokratiet i Mexico (1996-2008)

²¹ Det finnst omfattande litteratur på temaet legitimitet, korleis legitimitet oppstår, kva konsekvensar det har, osv. Diskusjonen rundt legitimitet her er kort og overfladisk grunna denne oppgåva sitt fokus og omfang

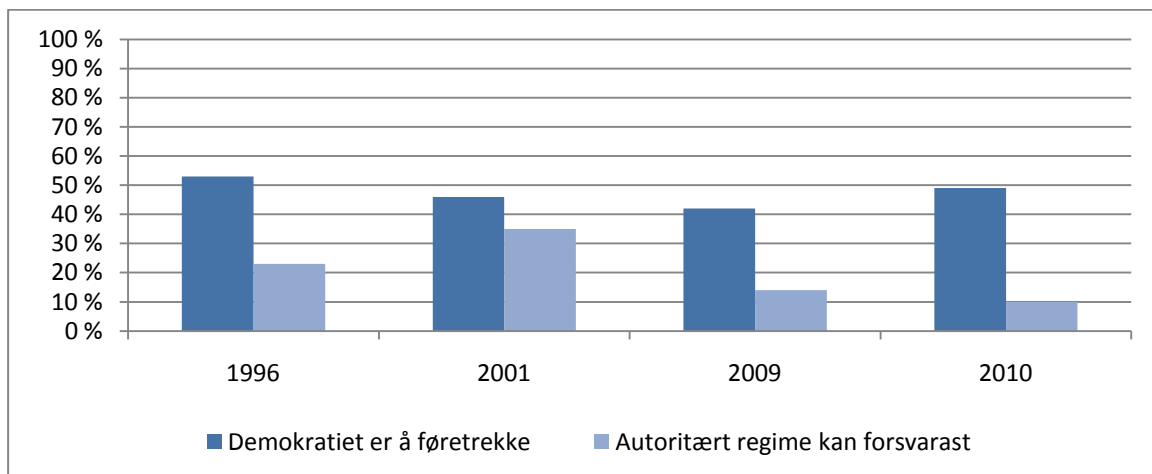

Kjelde: Latinobarómetro (manglar data frå 1999)

Eit anna spørsmål som har vorte stilt i Latinobarómetro sine undersøkingar er om kva av dei følgande to utsagna respondenten er mest einig med: ”Demokratiet er å foretrekke framfor alle andre typar regimer” eller ”I nokre omstende kan eit autokratisk regime vere å foretrekke framfor eit demokratisk regime”(mi omsetjing The Economist 2. desember 2010). Med denne spørsmålsformuleringa er det naturleg å anta at respondentane skiljer mellom dei ulike typane regimer. Som vi ser i figur 7 kjem det også her fram at mexicanarne har liten tiltru til det demokratiske regimet. I følge Larry Diamond sin definisjon av eit konsolidert demokrati er dette spesielt problematisk, då ein av faktorane som må vere til stades for at eit demokrati skal kunne klassifiserast som demokratisk er at ein stor del av befolkninga føretrekk eit demokratisk regime framfor alle andre typar regimer. Diamond meiner at minst 70 % av befolkninga må vere av denne oppfatninga, og andelen som føretrekk eit autoritært regime bør ikkje overstige 15 % (Linde et al. 2006:34-36).

Her skal vi vere forsiktig med å tolke dei som har støtta utsagn to (”i nokre omstende kan eit autoritært regime vere å foretrekke framfor eit demokratisk”) som sterke tilhengjarar av eit autoritært regime. Det er vanskeleg å vite korleis respondentane har tolka dette spørsmålet, og i kva omstende dei meiner eit autoritært regime kan forsvareast. Uansett må vi kunne tolke opplysningane i figur 7 som at støtten til demokratiet er lavt, dei siste ti åra har andelen av den mexicanske befolkninga som meiner at demokratiet er å foretrekke framfor alle andre typer regime berre vore på mellom 40-50 % .

Figur 5 Haldning til regime

Kjelde: (The Economist 2. desember 2010)

Alt i alt kan vi konkludere med at det politiske systemet i Mexico har relativt låg grad av legitimitet blant befolkninga, og har hatt det dei siste 15 åra. Med utgangspunkt i dataen frå Latinobarómetro er det vanskeleg å seie noko veldig konkret om forholdet mellom det siste tiårets utvikling av den organiserte kriminaliteten og den politiske legitimiteten i Mexico. Den verkelege eskaleringa av narkotikarelatert vald skjedd først i 2007, så det kan vere det er for tidleg å måle effekten av dette på tiltrua befolknina har til styresmaktane. I tillegg må vi ha i mente at til liks med befolkninga si oppfatning av korrupsjon, var tiltrua til regimet i utgangspunktet låg. Då skal det mykje til for at vi ser forverringar i tiltrua til regimet. Eit anna viktig trekk å merke seg her er at tiltrua heller ikkje ser ut til å ha auka nevneverdig etter den demokratiske transisjonen då PAN kom til makta i år 2000. Her kan det tenkast at dei positive effektane demokratiseringsprosessen kan ha hatt på legitimiteten har vorte nøytralisert av dei negative effektane knytta til den organiserte kriminaliteten.

5.3 Organisert kriminalitet og ytringsfridom

Fram til no har eg vurdert konsekvensane av organisert kriminalitet opp mot dei statlege funksjonane. Uavhengig av om eit regime er autoritært eller demokratisk må ein stat kunne oppretthalde valdsmonopolet innan for sitt territorium, ha eit velfungerande byråkrati og legitimitet hjå befolkninga. Eksistensen av ein stat er som nemnt ein føresetnad for at vi skal kunne snakke om konsolidering av demokratiet. I teorikapittelet drøfta eg ein rekke krav som må oppfyllest for at eit demokrati skal kunne klassifiserast som konsolidert, og eg identifiserte

ytringsfridom og rettstryggleik som dei to områda som er mest utsatt for effektane av den organiserte kriminaliteten.

5.3.1 Ytringsfridom og trykkefridom

Kort sagt handlar ytringsfridom om retten til å kunne uttrykke sine meininger om tema som moral, religion og politikk, og ytringsfridom er ein essensiell del i alle demokratiske regimer. Linz og Stepan meiner at ytringsfridom er eit naudsynt kriterie for å sikre eit velfungerande sivilsamfunn, og utan eit velfungerande sivilsamfunn kan ein ikkje snakke om demokratisk konsolidering (Linz & Stepan 1996:5-7). For at eit land skal kunne ha ytringsfridom er ein avhengig av trykkefridom, det vil sei retten til å kunne ytre sine meininger i skrift utan forhandskontroll eller sensur. Trykkefridomen er naturleg nok avgjerande for at vi kan ha ei fri og uavhengig presse, og ei fri presse legg til rette for to prosesser som er svært viktige i eit demokrati: at befolkninga si stemme vert høyrd og at beslutningstakare vert haldne ansvarlege for dei beslutningane dei tar. Eg forstår pressefridom som eit uttrykk for ytringsfridomen, og den mest konkrete måten å kunne seie noko om ytringsfridomen i eit land vil vere å vurdere pressefridomen, noko eg gjer i denne oppgåva.

Formelt sett har pressefridomen vore garantert i grunnlova i snart eit århundre, men under PRI-regimet fungert pressa i Mexico i realiteten som eit talerøyr og ein propagandamaskin for partiet (Freedom House 2010). Under PRI var mediane i stor grad statleg eigde, og PRI hadde stor kontroll over dei gjennom dei statlege overføringane, og tidvis brukte dei også vald og trugslar til å kontrollere media. Utover 90-tallet vart den politiske kontrollen over pressa svekka som resultat av politisk liberalisering, men også etableringa av internett spelte ei viktig rolle i sjølvstendiggjeringa av mexicanske presse. Etter at PAN kom til makta har den mexicanske pressa vorte frigjort frå den omfattande politiske kontrollen som var vanleg tidlegare (González 2010:6). Dette betyr ikkje at Mexico i dag har ei fri og uavhengig presse, men kontrollen og sensuren kjem ikkje lengre i så stor grad frå politisk hald, den kjem frå dei organiserte kriminelle. I takt med intensiveringa av valden i krigen mot narkotika har mexicansk presse dei siste åra i stadig større grad vorte utsatt for vald og trugslar.

5.3.2 Det farlegaste landet i verda for journalistar

Reporters Without Borders (RWB) publiserer kvart år ein rangering over tilstanden til pressfridommen i forskjellige land. I følgje RWB er Mexico per 2010 det farlegaste landet på

den vestlege halvkula for media (Reporters Without Borders 2010). La Comisión Nacional de Derechos Humanos (CNDH)²² rapporterte i november 2010 om at sidan 2005 har 66 journalistar vorte drepne, 12 har forsvunne og 18 vorte utsett for attentat. Berre 10 % av desse sakane har enda i domfelling (El Diario 18. november 2010). Også Freedom House held oppsikt med pressefridomen, og dei klassifiserer pressa i Mexico som delvis fri ("partly free"). Dei peiker også på dei store utfordringane med valdlege handlingar retta mot media frå narkotikakartella, men framhevar samstundes ein del lovendringar dei siste åra som eit steg i riktig retning mot ei friare presse. Her er det også verdt å merke seg at fleire andre uavhengige observatørar peikar på at sjølv om det er narkotikakartella som står for dei valdlege overgrep mot journalistar, har staten fleire manglar når det kjem til å leggje til rette for den frie og opne pressa, og sikra pressefridomen skikkelege levekår (Article 19 & CENCOs 2010:7)

5.3.3 Sjølvsensur

Ein svært avgjerande effekt av den utstrakte valden organiserte kriminelle brukar mot journalistar, er sjølvsensur. Det å publisere til dømes namn på mafiabossar eller informasjon om smuglarruter, set journalistane i direkte fare og i yttarste konsekvens må dei bøte med livet. Nokre gonger kan det vere nok at journalistane stiller for mange ubehaglege spørsmål; dei kan verte drepne basert på den informasjonen dei sit på åleine, uavhengig av om dei har publisert denne informasjonen eller ei (Committee to Protect Journalists 2010).

Det er klart at media vert restrektive med kva dei publiserer når forholda er som dei er. Media vergrar seg for drive etterforskande journalistikk, stille nærgåande spørsmål eller å bruke tid på å kontekstualisere omstenda rundt krigen mot narkotika. Mykje som følgje av dette har det oppstått ei rekke nettstader og bloggar som dekker krigen mot narkotika, og som regel vert dette gjort anonymt. Som anonyme slepp dei som publiserer på desse nettstadene å drive sjølvsensur i samme grad, noko som gjer at dei er tidlegare ute med historier, dei publiserer i større grad namnet på dei involverte partane, og er ikkje redde for å spekulere i alliansar mellom dei organiserte kriminelle og statlege aktørar. Samstundes kan det diskuteras kor heldig det er at ingen står redaksjonelt ansvarleg for det som vert trykka. Mitt inntrykk etter å ha fulgt ein del av desse nettstandene eitt års tid, er at dei utviklar seg mot å verte stadig meir ekstreme i det dei postar av valdelege bilete og videoar. Det vert tilsynelatande tatt lite omsyn

²² "Den nasjonale menneskerettskommisjonen", mi omsetjing

til ofra eller pårørende, og dei later til å vere lite medvitne si eiga rolle som kringkastarar av narkotikakartella sin brutalitet²³.

5.4 Organisert kriminalitet og rettstryggleik

Rettstryggleik, eller *rule of law*, er eit naudsynt kriterie for eit kvart konsolidert demokrati. Rettstryggleik vil sei at staten sin autoritet vert utøvd med utgangspunkt i prinsipp som likskap for lova, og at ingen kan verte tiltalt eller straffa utan heimel i lova. FN definerar rettstryggleik som eit styringsprinsipp for staten der alle personar, institusjonar, verksemder og organisasjonar, inkludert staten sjølv, vert haldne ansvarlege for lova. Lova må vere offentleg kunngjort, hånhevd likt for alle, og i samsvar med internasjonale normer for menneskerettar (United Nations Rule of Law 2011). Det største problemet med rettstryggleiken i Mexico er den høge graden av straffefridom for dei organiserte kriminelle, og den korrumpierende effekten av organisert kriminalitet på det mexicanske politiet.

Rettstryggleiken og eit velfungerande rettssystem er naudsynt i eit demokratisk regime for å halde dei andre greinene av maktapparatet under oppsyn og hindre dei frå maktmisbruk. Mykje tydar også på at for latinamerikanske land som nyleg har gjennomgått ein transisjon til demokrati, vil staten si evne til å sørge for rettstryggleik vere sterkt korrlert med det demokratiske regimet sin legitimitet i befolkninga²⁴.

5.4.1 Reformering av rettssystemet

Ein rekke reformar av politiet og rettssystemet har funne stad i Mexico i samband med svekkinga av PRI si makt og utviklinga mot eit meir demokratisk regime dei siste tiåra. (Davis 2006:55). Calderón har i sin tid som president fokusert mykje på å redusera korrupsjon og å styrka dei demokratiske prosessane, og i 2008 vart ein omfattande reform av det juridiske systemet introdusert. Før 2016 skal desse reformane verte innført i heile landet, og reformane inneber omstruktureringar og endringar innan politistyrkane, hjå tiltalemakta,

²³ I den grad eg har brukt materiale frå desse sidene i denne oppgåva, har eg alltid sjekka det opp mot andre kjelder. Nettstadene det er snakk om er spesielt www.blogdelnarco.com og www.mundonarco.com. Blog del narco har også eigen twitterkonto og facebookprofil.

²⁴ Shrik finn til dømes statistisk belegg for at i latinamerikanske land som nyleg har gjennomgått ein transisjon til demokrati er det ein signifikant korrelasjon mellom positiv oppfatning av rettssystem og positiv oppfatning av det demokratiske regimet (Shrik 2011:198).

forsvarare, domstolane og fengselsvesenet. Sjølv om dette er eit steg i riktig retning, er Mexico framleis langt unna å oppnå rettstryggleik for befolkninga. Det er så langt berre 13 av dei 32 delstatane i Mexico som har implementert desse reformane, men hovudutfordringa ligg i ei styrking av dei juridiske institusjonane; høgare grad av profesjonalisme, meir gjennomsiktige prosessar og større grad av demokratisk ansvarleggjering (Ingram & Shrik 2010:1-3).

Det finnst ei rekke teikn på at rettstryggleiken i det mexicanske samfunnet er ekstremt låg. Ein reknar at 98 % av alle kriminelle handlingar som vert begått i Mexico aldri ender med domfelling. Nærare bestemt antar ein at mellom 13 og 15 millioner lovbrota har vorte begått dei siste ti åra, og berre 1,5 million av desse lovbrota har vorte melde til politiet. Berre 150 000 domfellingar har vorte avsagt i dei mexicanske domstolane av desse 1,5 millionane meldte lovbrota (Martínez 28. februar 2011). Dette vil med andre ord sei at straffefridomen er svært høg i Mexico, og sjansen for å bli stilt for retten etter eit lovbrota er minimal. Samstundes er det rettslege vernet for dei få som faktisk vert tiltalt for kriminellehandlingar veldig dårlig. Polititilsette har generelt låg utdanning og lite opplæring i å drive etterforskning, og personar som er mistenkte for lovbrota vert ofte fanga i langdryge tiltalingprosessar. I 85 % av tilfellene vert den mistenkte domfelt, og sjansen for å verte dømt er spesielt høg om tiltalte er fattig og han/ho er tiltalt for mindre alvorlege lovbrota. Ei undersøking har til dømes avdekka at nesten halvparten av alle innsette i fengsla i Mexico City er dømde for tjuveri av varer eller gods for ein verdi av mindre enn 20 dollar. Ofte er tilståing frå den tiltalte det einaste som vert framlagd av prov i rettssakane, noko som er urovekkande med omsyn til at politiet er kjend for å bruke vald til å tvinge fram tilståingar frå tiltalte. Tiltrua til det juridiske systemet mellom den mexicanske befolkninga er såleis svært låg, i ei spørjeundersøking i 2007 svarte berre 37 % at dei hadde tiltru til rettsystemet medan heile 57 % svarte at dei hadde inga tiltru (Ingram & Shrik 2010:3-5).

5.4.2 Korrupte politistyrkar

Situasjonen med eit svakt rettssystem og organisert kriminalitet inngår i ein ond sirkel. Vilkåra for framvekst av organisert kriminalitet er spesielt gunstige når rettssystemet er svakt og når dei fleste lovbrota går ustraffa, og rettssystemet blir verande svakt ved nærværet av mykje organisert kriminalitet. Den mest direkte effekten av organisert kriminalitet på rettsapparatet er omfanget av politibetjenter narkotikakartella klarar å korrumpere. I 2010 vart

3,200 av dei føderale politibetjentane sparka frå jobben sin på grunn av korrupsjon, noko som utgjer omtrent ein tiendedel av heile den føderale politistyrken. I tillegg vart 465 føderale politimenn anklaga for lovbrøt, og 1020 stilt ovanfor disiplinærtiltak på grunnlag av mistankar om korrupsjon. Desse tiltaka var resultat av Calderón sin offensiv for å rydda opp i politistyrkane i landet (Ellingwood 31. august 2010).

Det er for øvrig liten grunn til å tru at desse tiltaka har fått slutt på korrupsjonen, dette fungerer meir som eit illustrerande døme på kor omfattande korrupsjonen faktisk er i det mexicanske politiet. Ein anslår at til saman 319,000 av politibetjentane i Mexcio på ein eller annan måte samarbeider med narkotikakartella, anten som informantar, som beskyttarar eller som direkte utøvarar av kartella sine ordre. Det at dei organisert kriminelle i så stor grad har infiltrert og korrupert politiet gjer at dei lovbrota narkotikakartella begår i liten grad vert etterforska eller rapportert, noko som førar til at berre eit lite antall av sakene faktisk ender i rettsystemet (Weeks 2011:49).

Men det er ulike årsker til at rettstryggleiken for mexicanske innbyggjarar er så svak som den er. På den eine sida er politiet prega av ekstremt mykje korrupsjon, og på den andre sida er rettsvesenet svakt (Davis 2006:55-56). Det er viktig å ha i mente arven frå PRI-systmet når ein vurderer rettsystemet i Mexico. Under PRI var presidentmakta svært sterk, noko som gjekk på bekostning av den lovgivande makta, men spesielt gjekk det ut over den dømmende makta og rettsystemet. I over 70 år har ein altså hatt eit undeutvikla rettsystem, underlagt og kontrollert av eit politisk parti. Då PRI regjerte var til dømes sterk lojalitet til partiet eit kriterie for å få stillingar i rettsapparatet, og berre i nokre få tilfeller i løpet av alle dei åra PRI satt med makta vart det vedtatt dommar som var i mot partiet sine interesser (Shrik 2011:194). Rettsystemet er i dag i ein mellomfase som gjer det spesielt sårbart, dei udemokratiske strukturane og mekanismane som heldt systemet i gang under PRI har falt bort, samtidig har ikkje dei demokratiske prinsippa vorte skikkeleg implementert. Opp i dette kjem i tillegg den negative og destabiliserande effekten organisert krimnalitet har på rettsapparatet.

5.4.3 Statlege overgrep

Ein ting vi ikkje må gløyme når det kjem til rettstryggleik i Mexico er dei overgrepa staten sjølve begår ovenfor den mexicanske befolkninga, og spesielt er dette viktig med tanke på det utstrakte bruken av militæret i krigen mot narkotika. Militæret står sjølve for etterforskning og dømming av lovbrøt som er begått av militært personell, utan offentleg innsyn.

Militærdomstolane påtar seg også dei sakane der militært personell har begått overgrep mot sivile, sjølv om dette er saker som i teorien skulle vore ført i sivile domstolar. Denne ordninga gjer at militært personell som har begått overgrep svært sjeldan vært stilt ansvarleg for sine handlingar. I ein rapport frå Human Rights Watch i 2009 vert 17 overgrepssaker som har vorte behandla i dei militære domstolane gått etter i saumane, saker med over 70 berørte sivile ofre. Overgrepa har inkludert drap, valdtekt og tortur, men ikkje ein einaste soldat har vorte dømt for ugjerningane (Human Rights Watch 2009). Militæret som er sett inn i kampen mot narkotika for å beskytte sivile og for å sikra den offentlege tryggleiken, begår altså sjølve overgrep mot sivilbefolkninga. Dette er urovekkjande, spesielt med tanke på den stadig aukande bruken av militærtpersonell i dei områda som er hardest ramma av aktiviteten til dei organiserte kriminelle.

6 Konklusjon

Mykje av litteraturen som gjev strukturelle forklaringar på organisert kriminalitet kjem frå fagfelte sosiologi og kriminologi. I desse perspektiva ser ein på individuelle faktorar som til dømes tillærte haldningar og verdiar som grunnlag for utviklinga av kriminell åtferd, eller strukturelle faktorar som sosial ulikskap og fattigdom (Flores Pérez 2009:96-98). I statsvitskapen har det så langt vore lite litteratur vigd til kva effekt organisert kriminalitet har på staten si styringsevne og politisk utvikling. Føremålet med denne oppgåva har vore å bidra med ny kunnskap på dette feltet, og å gje eit makroperspektiv på forholdet mellom organisert kriminalitet og det politiske systemet i Mexico.

6.1 Hovudfunn

Utgangspunktet for oppgåva har vore å finne svar på forskningsspørsmålet *Kva konsekvensar har den organiserte kriminaliteten hatt for stat og demokratisering i Mexico på 2000-talet?* Basert på teoriar om stat og demokratisering har eg identifisert dei mest grunnleggjande funksjonane til staten, i tillegg til å peike ut dei områda der organisert kriminalitet utgjer ei utfordring for konsolideringa av det mexicanske demokratiet.

6.1.1 Valdsmonopolet til staten

Eit hovudfunn i denne oppgåva er at valdsbruken til dei organiserte kriminelle utfordrar valdsmonopolet til staten, som kanskje er den viktigaste av staten sine funksjonar. Valdsmonopolet vert spesielt utfordra i dei nordlegaste delstatane i Mexico, valden er nemleg regionalt konsentrert og er ikkje like omfattande i heile landet. Det at narkotikakartella målretta går etter statlege aktørar utgjer også eit stort problem, då det hemmar dei statlege institusjonane i å få utretta jobben sin. I tillegg nyttar narkotikakartella seg av av eit stadig meir grotesk og brutalt valdsuttrykk som del av ei psykologisk krigføring, og vi må rekne med at den frykta og utryggleiken kartella spreiar er ein effektiv måte å utøve makt på.

Eit anna viktig funn er at den ekstreme auka i valdshandlingar og brutaliseringa av valden dei organiserte kriminelle nyttar seg av i stor grad er eit resultat av at den sentraliserte statsmakta som eksisterte under PRI-regimet har forvitra. Politisk liberalisering har i stor grad vore eit

resultat av økonomiske reformer, og ein utilsikta konsekvens av den demokratiske pluraliseringa har vore at den sosiale kontrollen som PRI hadde over narkotikakartella har falle bort. Kartella står igjen utan klare spelereglar, og med det dei oppfattar som uforutsigbare politiske aktørar. Resultatet har vore interne kampar i kartella, kampar mellom dei ulike kartella og kampar mellom kartell og stat.

I denne konteksten ser vi også at eit særdeles brutalt valdsuttrykk har vorte brukt som ein del av “krigføringa” som metode for å spreie frykt og terror, og kartella må stadig overgå kvarandre i brutale uttrykksformar. Dette er fordi svekkinga av dei tradisjonelle kartella har gjort det mogleg for nye aktørar å etablere seg, som til dømes los Zetas. Desse aktørane måtte vere meir brutale for å hevde seg blant dei allereie etablerte kartella. Samstundes må vi merke oss at det er lite som tyder på at narkotikakartella vil vere sterke nok til å nedkjempe den statlege ordensmakta med det første, den mexicanske staten sit samla sett på større ressursar i form av utstyr og personell enn kartella. Det er heller ikkje narkotikakartella sin intensjon å nedkjempe staten eller å overta statsapparatet, deira motivasjon er økonomisk vinning.

6.1.2 Byråkrati og legitimitet

Dei andre statlege funksjonane det har vorte fokusert på i denne oppgåva er byråkratiet og legitimitet. Det er god grunn til å tru at organisert kriminalitet i første rekkje påverkar byråkratiet gjennom den korrumperande effekten den har på byråkratar og offentleg tilsette. Korrupsjon i denne konteksten lar seg best måle gjennom å undersøkje i kva grad befolkninga oppfattar offentleg sektor som korrupt. Det er vanleg å måle legitimitet ut frå kor mykje tiltru befolkninga har til det sittande regimet, og det har også vorte gjort i denne oppgåva. Det er vanskeleg å påvise at befolkninga i Mexico i nemneverdig grad har endra oppfatning av kor korrupt offentleg sektor er dei siste åra, eller at dei i stor grad har endra tiltru til regimet. Tendensen med at mexicanarane oppfattar offentleg sektor som ganske korrupt, og at dei generelt har låg tiltru til regimet, har halde seg stabil. Mykje av grunnen til at vi ikkje kan spore endringar på desse felte må forklarast ut frå arven etter PRI-regimet; styreforma til PRI var klientelistisk og korrupsjon var utstrakt. Det tar tid å endre den politiske kulturen som har utvikla seg gjennom det over 70 år lange PRI-regimet, og når tiltrua til styresmakene i utgangspunktet er låg, skal det meir til å gjere tiltrua endå lågare.

Like fullt er det god grunn til å tru at sjølv om legitimiteten til regimet ikkje har endra seg nemneverdig, så vert kapasiteten til byråkratiet påverka i større grad enn tidlegare slik den

organiserte kriminaliteten opererer i dag. Dette handlar mellom anna om at narkotikakartella i mykje større grad rettar åtak og trugsmål mot statlege ansatte og politiske aktørar. Under PRI var det klåre reglar på kven narkotikakartella kunne ta eller ikkje, når desse reglane ikkje lengre eksisterer vert tilsette i statsapparatet stadig oftare målet for narkotikakartella sine åtak. Det er all grunn til å tru at dette hindrar og skremmer dei tilsette frå å gjere jobben sin, og set dermed byråkratiet sin kapasitet under press.

6.1.3 Demokratisk konsolidering

Mexico har etablert eit stabilt elektoralt demokrati, men det står framleis igjen ein del utfordringar før demokratiet kan kallast konsolidert. Organisert kriminalitet hemmar konsolideringa av demokratiet gjennom å setje både ytringsfridomen og rettsstaten under press. Narkotikakartella har i stadig større grad begynt å ta journalistar som dekkjer organisert kriminalitet, og Mexico er no blant verdas farlegaste land å vere journalist i. Dette gjer at mexicanske media kvir seg for å dekkje krigen mot narkotika og ikkje tør å stille kritiske spørsmål eller drive etterforskande journalistikk.

Dei organiserte kriminelle vert svært sjeldan tekne eller dømde for lovbrota dei begår; dei nyt ein svært høg grad av straffefridom. Forklaringa ligg mykje i effekten narkotikakartella har på dei mexicanske politistyrkane; og sidan politistyrkane er prega av låg profesjonalitet, låg utdanning og dårleg lønn er dei svært lette for narkotikakartella å korrumpere. Rettssystemet elles er også svakt. Så lenge organiserte kriminelle held fram å truge og drepe journalistar og ikkje vert stilt til ansvar for lovbrota dei gjer, samstundes som dei korrumpere politistyrkane, vil ikkje det mexicanske demokratiet konsoliderast.

6.2 Utfordringar

Det ligg ein del openberre utfordringar i ein studie av organisert kriminalitet som gjort i denne oppgåva. For det første er organisert kriminalitet eit fenomen som av natur er vanskeleg å studere, då lovbrot og kriminelle handlingar er noko ein prøver å skjule og ikkje vil dokumentere. I denne oppgåva baserer eg meg på annan- og tredjehandsdata, deriblant mykje avisreportasjar, og denne databruken er ikkje uproblematisk. Som diskutert tidlegare er journalistar i Mexico svært utsette for angrep frå organiserte kriminelle når dei dekkjer narkotikakrigen, noko som fører til sjølvzensur og avgrensingar på kva avisene tør å

publisere. Dette betyr at eg må rekne med at datamaterialet mitt kan vere prega av underrapportering, og delvis også avgrensa truverd. Samstundes vil eg hevde at sidan dette er ein studie på makronivå, er det viktigaste å skildre generelle tendensar og ikkje gje skildringar på detaljnivå. Tendensane eg identifiserer i denne oppgåva er godt underbygde av det samansette datamaterialet eg nyttar meg av.

Som eit resultat av forskingsspørsmålet som ligg til grunn for denne oppgåva, har undersøkinga av korleis organisert kriminalitet har påverka den politiske utviklinga hovudsakleg vore forankra i interne faktorar i Mexico.²⁵ Her må vi ha i mente at verken den politiske utviklinga eller den organiserte kriminaliteten kan forklarast berre med utgangspunkt i dei interne forholda. Med alternative forklaringsmodellar som i større grad tek høgde for eksterne faktorar kunne vi ha kasta lys over fleire viktige aspekt ved dette fenomenet. Vi kjem til dømes ikkje vekk frå at den økonomiske utviklinga i Mexico har hatt mykje å seie for den politiske liberaliseringa, og i så måte også den organiserte kriminaliteten. Eit konkret døme i dette tilfellet er framveksten av *maquiladora*-industrien²⁶ i dei nordlegaste delstatane. Denne industrien vart hardt ramma av økonomiske nedgangstider på 2000-tallet, blant anna som følgje av at Kina vart medlem i Verdshandelsorganisasjonen (WTO) og kunne utkonkurrere Mexico på billeg arbeidskraft (Dommersnes 2006). Dei økonomiske nedgangstidene har ført til høg arbeidsløyse i dei nordlegaste delstatane, dei same delstatane som er prega av dei høge valdsnivåa i krigen mot narkotika. Samanhengen mellom økonomiske konjunkturar, arbeidsløyse, auka sosiale ulikskapar og auka valdsbruk kunne vore utgangspunktet for ein alternativ forklaringsmodell i dette tilfellet.

6.3 Vidare forskning

Organisert kriminalitet i Mexico er eit svært samansett og komplekst tema, og det er lite som tyder på at vi går mot nokon slutt på valdsbruken med det første. Samanhengen mellom politisk liberalisering og auka valdsnivå er spesielt interessant, og i framtidige studiar burde ein utføre komparative undersøkingar for å sjå om dette er ein samanheng vi også finn andre stader. I denne oppgåva har eg slått fast at slik forholda med organisert kriminalitet i Mexico

²⁵ Som nemnt i innleiingskapittelet vert politisk utvikling i denne oppgåva forstått som utviklinga av staten sin evne til å utføre grunnleggjande funksjonar, samt demokratiseringsprosessen

²⁶ Maquiladora er nemninga brukt på ein type industri som har vorte utbreidd i Mexico spesielt etter NAFTA-avtalen trådte i kraft i 1994. Industrien består hovudsakleg av montasjefabrikkar lokalisert på grensa mot USA der multinasjonale selskap tollfritt importerar materiale, får det montert av billeg mexicansk arbeidskraft, for så å eksportere ferdige produkt ut av landet (Dommersnes 2006).

har vore det siste tiåret, har ikkje demokratiet kunna konsoliderast. Sjølv om demokratiet ikkje er konsolidert i Mexico, har det likefullt vorte etablert ein del demokratiske normer, mellom anna ein velfungerande valkanal. Spørsmålet er kva konsekvensar tilstanden av kronisk vald har for den vidare overlevinga til det eksisterande regimet. Korleis påverkar denne valden forma og utviklinga til demokratiet?

Alt tyder på at så lenge marknaden for narkotiske stoffar er så lukrativ som den er, vil organiserte kriminelle finne måtar å møte etterspørsla på. Denne verksemda trugar staten og demokratiseringa i land med sterke narkotikakartell. Den siste tida har stadig fleire heva stemma for at ein må revurdere narkotikapolitikken, og byrja å tenkje alternativt når det gjeld lovgjevinga på området. I juni 2011 kom til dømes ein rapport frå Global Commission on Drug Policy der “krigen mot narkotika” vart kategorisert som feilslått. Kommisjonen, der blant anna den tidlegare mexicanske presidenten Ernesto Zedillo er blant medlemma, konkluderer med at legalisering av enkelte narkotiske stoff kan vere hensiktsmessig for å avgrense dei negative konsekvensane av narkotikahandelen. Framtidig forskning bør difor også sjå på implikasjonar for utforming av policy når det kjem til etterspørselssida.

Litteraturliste

- Alford, R. R. & Friedland, R. (1985). *Powers of theory: capitalism, the state, and democracy*. Cambridge: Cambridge University Press. XVI, 502 s. s.
- Andersen, H. & Kaspersen, L. B. (2007). *Klassisk og moderne samfundsteori*. København: Hans Reitzel. 812 s. s.
- Article 19 & CENCOs. (2010). *Agresiones contra la Libertad de Expresión en México*. Washington DC: Organization of American States.
- Associated Press. (2009). *A timeline of arrests, deaths of Mexican druglords*. Tilgjengelig fra: <http://www.thefreelibrary.com/A+timeline+of+arrests,+deaths+of+Mexican+druglord+s-a01612093637> (lest 9. februar 2011).
- Astorga, L. (1999). Drug Trafficking in Mexico: A First General Assessment. I: MOST, M. o. S. T.-. (red.): United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Astorga, L. (2001). The Limits of Anti-Drug Policy in Mexico. *International Social Science Journal*, 53 (169): 427-434.
- Astorga, L. & Shrik, D. A. (2010). Drug Trafficking Organizations and Counter-Drug Strategies in the U.S.-Mexican Context. *Evolving Democracy*: Center for U.S.-Mexican Studies UC San Diego.
- Aznárez, J. J. (8. mars 2011). El salvajismo del cartel mexicano de La Familia michoacana alarma a Estados Unidos. *El País*.
- BBC News. (2010). *Clinton says Mexico drug crime like an insurgency*. Tilgjengelig fra: <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-11234058> (lest 11. februar 2011).
- BBC News. (2011). *Q&A: Mexico's drug-related violence*. Tilgjengelig fra: <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-10681249> (lest 9. februar 2011).
- Blog del narco. (15. mai 2011). *Sicarios corren a funcionarios de Gran Morelos, Chihuahua*. Tilgjengelig fra: <http://www.blogdelnarco.com/2011/05/sicarios-corren-funcionarios-de-gran.html#more> (lest 1. juni 2011).
- Brands, H. (2009). *Mexico's Insurgency and U.S. Counterdrug Policy*. Tilgjengelig fra: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub918.pdf> (lest 13. juni 2011).
- Brooks, D. (10. september 2010). *Desmiente Obama a Clinton: no hay similitud entre México y Colombia*. Tilgjengelig fra: <http://www.jornada.unam.mx/2010/09/10/politica/003n1pol> (lest 19. juni 2011).
- Bruhn, K. (2009). Mexico: Democracy and the Future. Multiple political parties provide a measure of democracy, but challenges remain. *Social Education*, 73 (7).
- Bryman, A. (2004). *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press. XIV, 592 s. s.
- Bøås, M. & Jennings, K. M. (2005). Insecurity and Development: The Rhetoric of the 'Failed State'. *The European Journal of Development Research*, 17 (3): 385-395.
- Camil, J. (2009). *El "error de diciembre" en perspectiva*: La Jornada. Tilgjengelig fra: <http://www.jornada.unam.mx/2009/07/24/opinion/018a2pol> (lest 29. juni 2011).
- Campbell, L. J. (2010). Los Zetas: operational assessment. *Small Wars & Insurgencies*, 21 (1): 55 - 80.
- CIA The World Factbook. (2010). *Mexico map*. Tilgjengelig fra: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/maps/maptemplate_mx.html (lest 2. juli 2011).
- CNN México. (2011). *'El Chapo' es el capo más poderoso de la historia, según oficial de la DEA*. Tilgjengelig fra: <http://mexico.cnn.com/nacional/2011/06/15/el-chapo-es-el-capo-mas-poderoso-de-la-historia-segun-oficial-de-la-dea> (lest 24. juni 2011).

- Cockayne, J. (April 2007). *Transnational Organized Crime: Multilateral Responses to a Rising Threat* Coping with Crisis Working Paper Series. Tilgjengelig fra: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1008168 (lest 2. februar 2011).
- Committee to Protect Journalists. (2009). *Special Report: Reporting, and Surviving, in Ciudad Juárez*. Tilgjengelig fra: <http://www.cpj.org/reports/2009/06/mexico-special-report-reporting-in-juarez.php> (lest 26. juni 2011).
- Committee to Protect Journalists. (2010). *Silence or Death in Mexico's Press*. Tilgjengelig fra: <http://www.cpj.org/reports/2010/09/silence-death-mexico-press-summary.php> (lest 30. mars 2011).
- Cook, C. W. (2007). *CRS Report for Congress, Mexico's Drug Cartels*: Congressional Research Service. Tilgjengelig fra: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34215.pdf> (lest 15. februar 2011).
- Country Data. (1996). *Mexico. Constitution of 1917* Tilgjengelig fra: <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-8764.html> (lest 20. juni 2011).
- Dahl, R. A. (1956). *A preface to democratic theory*. Chicago: University of Chicago Press. VI, 154 s. s.
- Davis, D. E. (2006). Undermining the Rule of Law: Democratization and the Dark Side of Police Reform in Mexico. *Latin American Politics and Society*, 48 (1): 55-86.
- Dettmer, J. (1999). *Family Affairs*. CBS. Tilgjengelig fra: http://findarticles.com/p/articles/mi_m1571/is_12_15/ai_54246287/pg_2/?tag=mantle_skin;content (lest 26. juni 2011).
- Diamond, L. J. (2002). Thinking About Hybrid Regimes. *Journal of Democracy*, 13 (2).
- Dickerson, M. (2005). *Mexican Police Chief Is Killed on His First Day*: Los Angeles Times. Tilgjengelig fra: <http://articles.latimes.com/2005/jun/10/world/fg-chief10> (lest 10. februar 2011).
- Dommersnes, T. D. (2006). *Mexico byr seg fram for en billig penge*. Tilgjengelig fra: <http://www.aftenbladet.no/fritid/Mexico-byr-seg-fram-for-en-billig-penge-2203181.html> (lest 30. juni).
- Donnelly, R. A. & Shirk, D. A. (2009). *Police and Public Security in Mexico*: University Readers. Tilgjengelig fra: http://www.google.no/search?sourceid=ie7&q=Police+and+Public+Security+in+Mexico&rls=com.microsoft:no:IE-SearchBox&ie=UTF-8&oe=UTF-8&rlz=117ACAW_noNO348 (lest 11. februar 2011).
- El Diario. (18. november 2010). *En cinco años van 66 homicidios de periodistas en México: CNDH*. Tilgjengelig fra: <http://www.diario.com.mx/notas.php?f=2010/11/18&id=de72f60251455f38bb7fb56ab1fcd463> (lest 6. juni 2011).
- El Diario. (19. november 2010). *¿Qué quieren de nosotros? El Diario Ciudad Juárez*.
- El Mundo. (1. februar 2010). *Matan a 16 futbolistas en una fiesta en Ciudad Juárez*. Tilgjengelig fra: <http://www.elmundo.es/america/2010/01/31/mexico/1264959349.html> (lest 2. juli 2011).
- El Nuevo Día. (6. april 2011). *Encuentran 59 cadáveres en ocho narcofosas en México* Tilgjengelig fra: <http://www.elnuevodia.com/hallan59cadaveresenmexico-933922.html> (lest 1. juni 2011).
- El País. (8. september 2010). *Asesinados los dos funcionarios mexicanos que investigaban la masacre de Tamaulipas*. Tilgjengelig fra: http://www.elpais.com/articulo/internacional/Asesinados/funcionarios/mexicanos/investigaban/masacre/Tamaulipas/elpepuint/20100908elpepuint_4/Tes (lest 23. mai 2011).

- El País. (2010). *Clinton irrita a México al compararlo con la Colombia de los ochenta*. Tilgjengelig fra: http://www.elpais.com/articulo/internacional/Clinton/irrita/Mexico/compararlo/Colombia/ochenta/elpepuint/20100909elpepuint_4/Tes (lest 11. februar 2011).
- El Universal. (25. august 2010). *Migrantes, 72 muertos de fosa en Tamaulipas*. Tilgjengelig fra: <http://www.eluniversal.com.mx/notas/704017.html> (lest 19. mai 2011).
- ElectionGuide. (2011). *Election Profile: Mexico*. Tilgjengelig fra: <http://www.electionguide.org/election.php?ID=1452> (lest 29. juni 2011).
- Ellingwood, K. (31. august 2010). *Mexico fires 3,200 federal police officers*. Tilgjengelig fra: <http://articles.latimes.com/2010/aug/31/world/la-fg-mexico-police-fired-20100831> (lest 10. juni 2011).
- Excelsior. (13. januar 2011). *México acapara las ciudades más violentas en el mundo*. Tilgjengelig fra: http://www.excelsior.com.mx/index.php?m=nota&id_nota=703725 (lest 21. juni 2011).
- Finnegan, W. (2010). Letters from Mexico, Silver or Lead. *The New Yorker*: 39-50.
- Flores Pérez, C. A. (2009). *El estado en crisis: crimen organizado y política : desafíos para la consolidación democrática*. México: Centro de investigaciones y estudios superiores en antropología social. 356 s. s.
- Fraser, J. (1974). Validating a Measure of National Political Legitimacy. *American Journal of Political Science*, 18 (1): 117-134.
- Freedom House. (2010). *Map of Press Freedom 2010*. 2010. Tilgjengelig fra: <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=251&year=2010> (lest 6. juni 2011).
- George, A. L. & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. Cambridge, Mass.: MIT Press. XV, 331 s. s.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: principles and practices*. Cambridge: Cambridge University Press. X, 265 s. s.
- Global Firepower. (2009a). *Mexico Military Strength*. Tilgjengelig fra: http://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=Mexico (lest 23. juni 2011).
- Global Firepower. (2009b). *Strength in Numbers*. Tilgjengelig fra: <http://www.globalfirepower.com/> (lest 23. juni 2011).
- Globalis. (2009). *Konflikten i Colombia*. Tilgjengelig fra: <http://www.globalis.no/Konflikter/Colombia> (lest 11. februar 2011).
- Gómez, F. (31. desember 2008). *“Los Zetas” por dentro*. Tilgjengelig fra: <http://www.eluniversal.com.mx/nacion/164819.html> (lest 26. mai 2011).
- González, F. (2010). *Countries at the Crossroads 2010: Mexico*: Freedom House. Tilgjengelig fra: <http://www.freedomhouse.org/uploads/ccr/country-7876-9.pdf> (lest 9. juni 2011).
- Grayson, G. W. (2010). *Mexico Narco-Violence and a Failed State?* New Brunswick: Transaction Publisher.
- Grillo, I. (8. september 2008). *Behind Mexico's Wave of Beheadings I: Time* (red.). Tilgjengelig fra: <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1839576,00.html> (lest 26. mai 2011).
- Grillo, I. (24. juli 2009). *Mexico drug cartel with its own 'bible'*. I: Telegraph, T. (red.). Tilgjengelig fra: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/centralamericaandthecaribbean/mexico/5900976/Mexico-drug-cartel-with-its-own-bible.html> (lest 16. juni 2011).
- Guillermoprieto, A. (2010). *The Murders of Mexico* New York Review of Books Tilgjengelig fra: <http://www.nybooks.com/articles/archives/2010/oct/28/murderers-mexico/?page=3> (lest 10. februar 2011).

- Guzmán, J. M. L. (9. november 2010). Familias huyen tras muerte de Tony Tormenta. *El Universal*.
- Haber, S. (2008). *Mexico since 1980*. Cambridge: Cambridge university press. XIX, 244 s. s.
- Hall, S. (1996). *Modernity: an introduction to modern societies*. Malden, Mass.: Blackwell Publ. XV, 672 s. s.
- Hansen, T. B. & Stepputat, F. (2001). *States of imagination: ethnographic explorations of the postcolonial state*. Durham, N.C.: Duke University Press. VIII, 423 s. s.
- Hanson, S. (2008). *Mexico's Drug War*: Council on Foreign Relations. Tilgjengelig fra: http://www.seguridadregional-fes.org/upload/5784-001_g.pdf (lest 16. juni 2011).
- Hillman, R. S. (2005). *Understanding contemporary Latin America*. Boulder, Colo.: L. Rienner Publishers. XV, 449 s. s.
- Hines, N. (12. mars 2009). Forbes entry of Joaquin 'El Chapo' Guzman proves that crime does pay. *The Sunday Times*.
- Human Rights Watch. (2009). *Mexico: Hold Military to Account on Rights Abuses*. Tilgjengelig fra: <http://www.hrw.org/en/news/2009/04/29/mexico-hold-military-account-rights-abuses> (lest 10. juni 2011).
- In Sight Organized Crime in the Americas. (2011). *Zetas*. Tilgjengelig fra: <http://www.insightcrime.org/criminal-groups/mexico/zetas/item/77-zetas> (lest 25. juni 2011).
- Ingram, M. & Shrik, D. A. (2010). Judicial Reforms in Mexico. Toward a New Criminal Justice System Trans-Border Institute, University of San Diego.
- Jessop, B. (2010). Redesigning the State, Reorienting State Power, and Rethinking the State. I: Leicht, K. T. & Jenkins, J. C. (red.) *Handbooks of Sociology and Social Research, Handbook of Politics*, s. 41-61: Springer New York.
- Julsrud, O. (2009). *Mexico - Historie*. Store Norske Leksikon.
- Karstedt, S. (2008). Democratization and Violence: European and International Perspectives. I: Body-Gendrot, S. & Spierenburg, P. (red.) *Violence in Europe*, s. 205-225: Springer New York.
- Kurtzman, J. (2009). *Mexico's Instability Is a Real Problem*: The Wall Street Journal. Tilgjengelig fra: <http://online.wsj.com/article/SB123206674721488169.html> (lest 10. februar 2011).
- La Jornada. (10. september 2007). *Nuevo mensaje del narco a jefe militar de Sinaloa*. Tilgjengelig fra: <http://www.jornada.unam.mx/2007/09/10/index.php?section=politica&article=021n1p0l> (lest 23. mai 2011).
- Latin American Herald Tribune. (2011). *El Salvador, Venezuela with Latin America's Worst Homicide Rate*. Tilgjengelig fra: <http://www.laht.com/article.asp?ArticleId=385759&CategoryId=10718> (lest 20. mai 2011).
- Leicht, K. T. & Jenkins, J. C. (2010). *Handbook of Politics: State and Society in Global Perspective*. New York, NY: Springer-Verlag New York.
- Levy, D. C., Bruhn, K. & Zebadúa, E. (2006). *Mexico: the struggle for democratic development*. Berkeley: University of California Press. XX, 355 s. s.
- Linde, J., Uhlin, A. & Ekman, J. (2006). *Demokratiseringsprocesser: teoretiska ansatser och empiriska studier*. Lund: Studentlitteratur. 297 s. s.
- Linz, J. J. & Stepan, A. (1996). *Problems of democratic transition and consolidation: southern Europe, South America, and post-communist Europe*. Baltimore, Md.: Johns Hopkins University Press. XX, 479 s. s.

- Logan, S. (2009). *The Evolution of 'Los Zetas,' a Mexican Crime Organization*: MEXIDATA.INFO. Tilgjengelig fra: <http://mexidata.info/id2194.html> (lest 27. januar 2011).
- Longmire, S. (1. mai 2011). *Los Zetas Employ Terror Tactics Near US Border*. Tilgjengelig fra: <http://www.hstoday.us/home/single-article/los-zetas-employ-terror-tactics-near-us-border/14b27c3775ab3d3ba60d414468c584bf.html> (lest 26. mai 2011).
- Martínez, F. (24. mars 2011). *Medios de comunicación firmarán pacto sobre cobertura de la violencia del narco*: La Jornada. Tilgjengelig fra: <http://www.jornada.unam.mx/2011/03/24/politica/012n1pol> (lest 25. mars 2011).
- Martínez, J. (28. februar 2011). Impunidad obliga a las personas a huir: CNDH *El Universal*.
- May, T. (1997). *Social research: issues, methods and process*. Buckingham: Open University Press. XII, 227 s. s.
- Miglierini, J. (14. januar 2011). *Crunching numbers in Mexico's drug conflict*: BBC World. Tilgjengelig fra: <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-12194138> (lest 18. mai 2011).
- Mitchell, T. (1991). The Limits of the State: Beyond Statist Approaches and Their Critics. *The American Political Science Review*, 85 (1): 77-96.
- Moreno, A. (2007). The 2006 Mexican Presidential Election: The Economy, Oil Revenues, and Ideology. *Political Science & Politics*, 40 (01): 15-19.
- Morris, C. W. (1998). *An essay on the modern state*. Cambridge: Cambridge University Press. X, 305 s. s.
- Nájar, A. (11. mai 2011). *Siguen apareciendo narcofosas en México*. Tilgjengelig fra: http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2011/05/110510_mexico_fosas_durango_an.shtml (lest 20. mai 2011).
- Nájar, A. (21. februar 2011). *Ciudad Juárez: una dinámica de violencia que no cede*: BBC Mundo. Tilgjengelig fra: http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2011/02/110221_ciudad_juarez_violencia_semana_an.shtml (lest 16. juni 2011).
- Navarro, L. H. (9. november 2010). *Ciudad Juárez: Mexico's nameless dead*. The Guardian. Tilgjengelig fra: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2010/nov/09/ciudad-juarez-mexico-drugs-war> (lest 22. juni 2011).
- NPR News Investigations. (2010). *Mexican Drug Cartels*. Tilgjengelig fra: <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=126890893> (lest 16. juni 2011).
- O'Donnell, G., Schmitter, P. C. & Whitehead, L. (1986). *Transitions from authoritarian rule: Latin America*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press. XII, 244 s. s.
- Ordaz, P. (2010). *Un 'comando' asesina a 15 adolescentes en una fiesta en Ciudad Juárez*. I: País, E. (red.). Tilgjengelig fra: http://www.elpais.com/articulo/internacional/comando/asesina/adolescentes/fiesta/Ciudad/Juarez/elpepuintlat/20101023elpepuint_7/Tes (lest 30. mars 2011).
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2011). *List of OECD Member countries - Ratification of the Convention on the OECD*. Tilgjengelig fra: http://www.oecd.org/document/58/0,3746,en_2649_201185_1889402_1_1_1_1,00.html (lest 23. juni 2011).
- Padgett, T. & Grillo, I. (28. juni 2010). *Mexico's Meth Warriors: Time*. Tilgjengelig fra: <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1997449-2,00.html> (lest 31. mai 2011).
- Padgett, T. (2009). *Swine Flu: The Political Stakes for Mexico's Government — and Obama: Time*. Tilgjengelig fra: <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1894609,00.html> (lest 29. juni 2011).

- Pastor, M. J. & Wise, C. (2005). The Lost Sexenio: Vicente Fox and the New Politics of Economic Reform in Mexico. *Latin American Politics and Society*, 47 (4): 135-160.
- Poiré, A. (2011). *Presentación de la Base de Datos de Presuntos Homicidios Relacionados con la Delincuencia Organizada*: Presidencia de la República. Tilgjengelig fra: <http://200.23.123.5/CasosDeEstudio.aspx?Doc=Discurso%20de%20presentaci%C3%B3n> (lest 2. juli 2011).
- Raftostiftelsen. (1. september 2010). *Raftoprisen 2010 - pressemelding*. Tilgjengelig fra: <http://www.rafto.no/?page=44&show=107> (lest 20. mai 2011).
- Ramsey, G. (13. januar 2011). *Calderon Administration Releases Official 2006-2010 Homicide Figures* Insight, Organized Crime in the Americas Tilgjengelig fra: <http://www.insightcrime.org/component/k2/item/426-calderon-administration-releases-official-2006-2010-homicide-figures> (lest 18. mai 2011).
- Randall, L. (1996). *Changing structure of Mexico: political, social and economic prospects*. London: M.E. Sharpe. XV, 413 s. s.
- Randall, L. (2006). *Changing structure of Mexico: political, social, and economic prospects*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe. xvii, 547 s. s.
- Reporters Without Borders. (2010). *World Report - Mexico*. Tilgjengelig fra: <http://en.rsf.org/report-mexico,184.html> (lest 6. juni 2011).
- Rosin, E. & Youngers, C. A. (2005). *Drugs and democracy in Latin America: the impact of U.S. policy*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner. XI, 415 s. s.
- Rotberg, R. I. (2003). *State failure and state weakness in a time of terror*. Cambridge, Mass: World Peace Foundation. VIII, 354 s. s.
- Schiller, D. (12.juni 2011). *Narco gangster reveals the underworld*: Houston Chronicle. Tilgjengelig fra: <http://www.chron.com/dispatch/story.mpl/topstory/7607122.html> (lest 25. juni 2011).
- Secretaría de la Defensa Nacional. (2010). *Ley Orgánica del Ejército y Fuerza Aérea Mexicanos* Tilgjengelig fra: <http://www.sedena.gob.mx/index.php/tramites-y-servicios/tramites-smn/marco-legal-smn/2839-ley-organica-del-ejercito-y-fuerza-aerea-mexicanos> (lest 16. mai 2011).
- Shrik, D. A. (2000). Vicente Fox and the Rise of the PAN. *Journal of Democracy*, 11 (4): 25-32.
- Shrik, D. A. (2010). Drug violence in Mexico: data and analysis from 2001–2009. *Trends in Organized Crime*, 13 (2): 167-174.
- Shrik, D. A. (2011). Criminal Justice Reform in Mexico: An Overview. *Mexican Law Review*, III (2, January-June): 189-228.
- Skog, O.-J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal akademisk. 429 s. s.
- Swedberg, R. & Agevall, O. (2005). *The Max Weber dictionary: key words and central concepts*. Stanford, Calif.: Stanford Social Sciences. XVI, 344 s. s.
- The Economist. (2. desember 2010). *The Latinobarómetro poll. The democratic routine*. Tilgjengelig fra: <http://www.economist.com/node/17627929> (lest 5. juni 2011).
- The Economist. (2007). Boring on. A bad loser's tale. *The Economist*, Jul 5th.
- The Washington Times. (3. mars 2009). *EXCLUSIVE: 100,000 foot soldiers in Mexican cartels*. Ciudad Juárez. Tilgjengelig fra: <http://www.washingtontimes.com/news/2009/mar/03/100000-foot-soldiers-in-cartels/?page=1> (lest 23. juni 2011).
- Transparency International. (2003). *Hva er korrupsjon?* Tilgjengelig fra: <http://www.transparency.no/index.php?c=13&kat=Hva+er+korrupsjon%3F> (lest 4. juni 2011).

- Transparency International. (2010a). *Corruption Perceptions Index* Tilgjengelig fra: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi (lest 4. juni 2011).
- Transparency International. (2010b). *Surveys and indices* Tilgjengelig fra: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/in_detail (lest 4. april 2011).
- Tuckman, J. (13. april 2011). *Mexican mass grave toll rises to 116*. Tilgjengelig fra: <http://www.guardian.co.uk/world/2011/apr/13/mexico-mass-grave-matamoros-tamaulipas> (lest 29. mai 2011).
- U.S. Department of Justice Federal Bureau of Investigation. (2010). *Crime in the United States 2009*. Tilgjengelig fra: http://www2.fbi.gov/ucr/cius2009/data/table_01.html (lest 20. mai 2011).
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2004). *United Nations Handbook on practical anti-corruption measures for prosecutors and investigators* Vienna.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2010a). *The Globalization of Crime, A Transnational Organized Crime Threat Assessment* Vienna.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2010b). *World Drug Report 2010*.
- United Nations Rule of Law. (2011). *What is the rule of law?* Tilgjengelig fra: http://www.unrol.org/article.aspx?article_id=3 (lest 7. juni 2011).
- United Press International. (2011). *Report calls war on drugs a failure*. Tilgjengelig fra: http://www.upi.com/Top_News/US/2011/06/02/Report-calls-war-on-drugs-a-failure/UPI-62431307024870/ (lest 12. juni 2011).
- Vera, R. (2010). 2006-2010: estadísticas del horror. I: *Proceso.com.mx* (red.).
- Weeks, K. M. (2011). *The Drug War in Mexico: Consequences for Mexico's Nascent Democracy*: Claremont McKenna College.
- Wikipedia. (2011). *Ley Orgánica*. Tilgjengelig fra: http://es.wikipedia.org/wiki/Ley_Org%C3%A1nica (lest 21. juni 2011).
- Yin, R. K. (2003). *Applications of case study research*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications. XVIII, 173 s. s.
- Zeliger, R. (2011). *Mexican drug cartels: Where things stand*: Foreign Policy. Tilgjengelig fra: http://blog.foreignpolicy.com/posts/2011/06/23/mexican_drug_cartels_where_things_stand (lest 24. juni 2011).